

Bilduma au zabaldu naita egindako deiari erantzunik artutako idazki batzuen zatitxoak.

- Jaso gura dodan ala ez? Jakina baietz. Eta pozik gañera. Zure «urtegi» orretatik datorren edaria osasungarri izango yakula uste dot-eta. *Xabier Peña* (Bilbao).
- Beti bezela, poz-pozik jasoko det iragarri dirazun liburua. Ori, eta aurrerantzean ateratzeko asmo dituzun guztiak. *Antonio Anza* (Donostia).
- Zorion beroak orain arte egin dozun lanagaitik, eta alan jarraitzeko Jainkoari eskatzen dautsot. *Arrillaga'tar Sabin* (Bilbao).
- Asko poztutzen naiz, eragozpenak gainditurik, berriro, OLERTI bilduma gurekin izatearekin. *Alegria'tar Juan M.* (Donostia).
- Aurtan eta beti, oraindano bezelaxe, jaso nai det OLERTI. *Joxe Mari Aranaide* (Añorga).
- Noia ez? Bidali, jauna, atera ala; ta orrenbeste olerki-zalaren artean, ikusiko ditugu bertsolarien batzuek ere. *Pedro Azkottia* (Zeuta).
- Jarrai aurrera. Eta biali neri ere gertuko dezun lana. *Agirre'tar Luis* (Bilbao).
- Euskera lantzea ta gal guzietan ederki erabiltzea izan dedilla gure elburu. *Zerio'tar Paustín* (Logroño).

AITA ONAINDIA

AITA ONAINDIA

GOIZNABAR

GOIZNABAR

Olerki bilduma
1929 - 1950

AITA ONAINDIA

GOIZNABAR

Olerki bilduma
1929-1950

Eskintza:

Umetan euskeraz itz egin
eusten neure guraso Mikel
Onaindia ta Jazinta Baseta'ri,
ta euskal arloan
len-irakasle izan nituan
A. Ermenejildo, Erroman, Gotzon,
Anjel eta Urbano karmeldarra,
esker onez beterik,

EGILLEAK

Bilbao 1970

«Ba-da ala ez da olerkia?» Iñoiz egiña da itaun au. Erri-talde antxiñakoenak be, ostera, poesiz abestu izan oi dabez euren barru sentipen gartsuak. Beraz, ba-da olerkia. Egiazko olerkia, baiña, gauza mee, samur, iku-eziña dogu; orixegaitik eio oi dira edu ortako galderok.

Esan edo aditzera emon eziña ete? Ba leiteke. Azal ta mamin, atal bik, indar bik osotzen dabe; bai, olerkia barne-indar ixillak darabil, jantzi eder sotillez lorekatua. Pentsamentuak eta biotz-ikarak dagie mamiña; azala edo jantzia, barriz, itz, esaera ta irudikizun bikaiñak. Biak doaz lerro bardiñez; neskato bi eskuz esku dirudie, azkenik ez dauan bidean zear dantzari.

Goitiko argiaren sorpena ta olerkigintza, or zati bi, olerkia olerki —poesia poesi— egin daroenak. Norbait izan daiteke poeta, baiña olerkari txar: ez daki iñundik be bere gogapen eta barru-zauskadak soiñeko dotorez jazten. Arotz batek, adibidez, aurrean daukan ereduari begira dagi paguezko buztarri eder bat; adinen-indarrak bultz-eraginda asmatu ta sor-erazten dauan ertilariak, ostera, ez darabil eredurik.

Lan osoa amaitu arte, ez daki, gaiñera, zelakoa izango dan bere lana. Neurtizlariak orduantxe bakar-bakarrik, Jainkoak zeru-lurak egiterakoan lez, esan dagike: «Ona da», edo-ta «txarra da». Ba-dau sentipenik ugari ta pentsamenturik naikoa, baiña ez daki adierazo arte, ez beretzat ez irakurlearentzat, zelakoak izango diran. Barne-adierazte ta jazte ori, barriz, itz, esaera ta irudien bidez dagigu: oni deritxogu olerkigintza.

Ortaz, erti-lan bat —guk olerki bat— osotzeko doai bi bear doguz; itxuraz ez dira bardiñak baiña oro ar, puntu batera joten dabe. Zeintzutara ete? Goi-argia ta teknika; irudimena ta olerkigintzarako trebetasuna. Bai, gai biok

BAKAR DIRAN BAIMENAKAZ

Depósito legal: BI 2.235 - 1971

batera jokatu bear dabe; bestelan, bein baiño geiagotan gertatu oi dana gertatuko litzakigu: irudimen azkarra, baiña maiñarik ez sentipenak eta buruko ñariñarrak eder azaltzeko. Zer dogu au? Zango biko trebera.

Euskal poesia, zein mamin zein azal, ez dogu urria izan. Eta gizaldiz gizaldi zerbait aztertu ezker, 1930'tik 1936'raiñokoa etzan edozelakoa izan. Biztu-nai ederra agertu eban, pizkunde zail, azkarri ta sendo lez. Ezta nik garai aretan len-oiuskak emon nitun onek esatearren: gizona ezta miiñez neurtu bear, egitez baizen. Eta bide barri bat urratu eben orduko euskal olerkariak, lendik zertxobait baiño ezagun etzana. Gure literaturak, naiz-ta epe a laburra izan —sei urtekoa—, begirunez gomutaratu bear dau Aitzol zanaren garaia, marzal giarra. Ikus «Eusko Olerkiak» (1930-1936) eta «Yakintza» (1933-1936). Ordukoak dituzu: Lizardi, Lauaxeta, Orixe, Loramendi, Jautarkol, Tapia-Perurena, Markiegi, Zaitegi, Gaztelu, Onaindia, Erkiaga, Jakakortajarena, Loidi'tar Paben, Agirre'tar Toma; eta geroagotxokoak, S. Mitxelena, N. Etxaniz, Bordari ta enparauak.

Oneik danok, ulermenez oparo, ordurarte saratxurrik erabilli bako soloan ebiltzan, lanari lotuak. Alkarren leian ibilli be. Ortik eskola batekoak lez dituzu, alkarren kutsu erantzi eziña dabenak; idaz-tankera kidekoak, noski. A bai euskal giro! Oraindiño be adurretan gogoratu oi dogu orduko alkar aitze zintzoa. Guk gazteago giñanak jainko nausitzat geunkazan Lizardi, Orixe, Lauaxeta... Guztioi, barriz, zelako garra emoskun Aitzol'ek'. Orduan asi ta idatziaz dozuz liburu ontako poesi-lanik. geienak; asko argitaratara emonak: «Karmen'go Argiai-n, «Yakintza-n. «Eguna'n, «Ekim'en, «Euzkadi-n, «Egam-en, «Karmen'go Amaren Egutegia-n, ela abar. 1929'tik 1950'raiñokoak dira bakar bakarrik. Gerora ondu ditudanak, J. I., geroago argitarara ekarriko, ale baten batuta. Lenengo argitaldua auxa da: Mendiruntz, 1929'garren urtean, «Pyrenaica-» deritxon aldizkarian, 15'garren zenbakian datorrena.

Zelakoak ete dira olerkiok? Gazte-kimuak dozuz, baiña aro aretan egiñak. Eta ez aitzu iñoiz be aro bakotxak geuk biziaz dagigun edesti-zatiak izten ditula zintzil, goizeko intz-tantak lora-ezpanetik ala-ala. Poesi lanean bere barrua ustu bear dau gizonak; baiña ez dago bakarrik, bere antzeko asko dauz inguruan, eta inguruko orrekin larri ta egon-eziñak be aizatu bear ditu, eurakin kezkatu ta larri-minduez. Olerkariak beli egin dauna dozu au: ark obeto onek baiño, ta or alde.

Poesia, nire eritxiz, beti dozu gitxi-asko soziala. Ba leiteke gizarte-auziari gaur emon oi yakon adierazpen estuan ez izatea, langilleriari dagokiona nunbait. Baiña olerkaria, bertsolaria gizartean bizi da, aro bakotxean bere aroko, ta bizi dan munduaren larri-miñak abesten saiatu da: berein bide ditu ta izan ditu ortarako.

Mundua aurrera doa, abiada ikaragarrian; ez, gaur ez gara bizi orain lareun edo eun urte lez; ezta orain berrogei urte lez be. Orduko poetak ordukoa kantatu eban, gaurkoak gaurkoari dagokiozan gizarte-auzi, buru-auste, ezta-baida ta gaiñerako «prolemak» kantatu bear ditun lez. Orain berrogei urte, anai arteko guda aurretik noski, Eus-kalerrak etzitan oraingo arazo latzik laurenak be.

Ordukoari, beraz, ezin daieogu eskatu, gaurkoari lez beintzat, gizarte poesirik. Orduan baserritik eta baserrian bizi zan geien bat euskalduna, eta olerkariaren kantagairik beiñena be baserritar bizitza ta onen goraberak izan bear, nai ta ez. Ordukoak, eta betikoak, dira barriz gaiok: goibarru kezka, maitasuna, aberria, gertakizunak eta olakoak. Egundo be ez, gauzak orpotik atera. Ta egiok begi aurrean izan ezker, errez ulertzekoak dira aldi bakotxeko olerti-joerak be. Ederto datorkit emen J. Azurmendi'k, joera onek azaldu naiez, poesi-mamiñai buruz diñoana: «Mami hau gizona da, betiko gizona, eta betikoa delako gaurkoa ere, gaur ez atzo bezalakoa. Edo behintzat atzo bezala ikus ezin genezakeana» (Jakin, 1970, 45 or.).

Emendik datoz gero izkuntz aldetiko bitxikeriak be. Gizona, milla bider diñogu, bere aldiko seme da. Batzu-

1929 /1935

tan adar-gaillentsu agiri yaku munduko literaturan, beste batzutan motz eta kima alperreko barik. Horazio'k bere garaian ez eban astirik emon nai izan edergaillu billa; ezta gure beiñolako bertsolariak eta Beñat Etxepare'k be. Gerroago gu be ibilliak gara bitxi-zale, inguruko literaturan jarraituaz bear bada.

Gaur, oster, ez dogu bitxikeririk gura: barruan daroaguna labur, arin ta egiti —gordin be bai— argi ta garbi esan ta kitu. Joera au eskatzen dausku, antza, gaurko kulturak, gaurko teknikak. Pentsakeraz be ortaz jardun nai. Ederto! Baiña zentzun barik jokatzeta litzateke, beste barik, lenagoko joerak baztertu nai izatea.

Dana dala, emen dituzu, irakurle, ogd urte barruan egiñiko poesi lanok. Beste ogei urte igaro dira arrezkero. Ez ete dabe gaurkotasunik? Euskal erri erdiarentzat, nik baietz uste. Igarotako egunak abesten ditut, ekarri eus-kuezan poz-atsegin eta negar-zotiñakaz. Eta au al giñoan, ez nai giñoan.

Azken oarkizun lez, beioa au be: olerkariak, kantatzean, bere arima puskak itxi oi ditu, orrela ez ba'legi ez bait litzateke olerkari, osotu ta biribiltzen ditun lanetan. Olerkiak sarri egillearen bizitz-zatiak, gertakizunak, itz gaiztoz esan, «pasadizuak» dituzu. Ez uste izan, alan be, diñoan guztia egi uts danik. Gai askori ikutu dagitso: fedeari, maitasunari, aberrian... Bilduma onetan be guztitatik datoz. Ni eliz-gizona naz. Eta zillegi al yat maite-gaietan murgiltzea? Zergaitik ez? Ez gara guztiok biotz baten jabe? Nire maite-kantetan, alan be, ez billa iñoiz be malizizko zerik. Zer dala-ta diñot au? Gure Etxepare gaixoa lau. edo bost ahapaldi gordin xamar adelatu zitulako, darda gaiñean erabillia da, gaur be, kritikalarien artean. Ark esaten ebanez, aizterbegiaki> mee jokatu oi dabe-ta, or nire oarkizuna.

Onenbestez, irakurle, beitez oler-kimu urduri oneik zure atsegingarri; ta euskal literaturaren onerako.

A, O.

MENDIRUNTZ

**(Neure adiskide Karmel-mendi'ri, au da:
Aita Rikardo Espinosa Etxebarria'ri)**

Argidiriak mendi tartetik dirdira dagi;
atsegin dira zelaiak;
eguzkiaren urregorizko izpi me-meak
argitu dauz goi-aldiak.

Mendiko gentza, basoko poza eta zoruna
beti izan yataz gogoko;
baita barruan gogo bizia sortu be egin yat
arin bertara igoteko.

Ardi zuriak egiñiriko bide-zidorrez
tontor gaiñeruntz ni noia,
bere burua gora ta gora ortze urdiñaz
bat egitera iez doia.

Betik goraiño gal-ron askoz josita dira
bere lepazur zorrotzak,
baiña bein ara igon ezkeru poz-atsedenez
asetzen ditu biotzak.

Aldapan gora arrisku orok beraturikan
igoten daunak mendia,
gero an goian, tontor gaiñean, aurkituko dau
maitasunezko kabia.

GOIZA BA-DATOR

Goiza ba-dator,
aundi ta pozkor!

Zeru baltzizka goian
gorriz da bitxitu,
eguzkiak dizdizka
darabil erraiñu.

Lugiña baserrian
—soloak irrika—
kortako jdi bizkorra!
ikus zoli deika.

Goiza ba-dator,
aundi ta pozkor!

Zugatz-puntak aizeak
ipiñi dauz dardar,
ta txorí-sail ixilla
asia da barbar.

Ezpanean irriño
etxekoandrea
senarran laguntzen
yabilku maitea.

Goiza ba-dator,
aundi ta pozkor!

Eguzki erraiñuak
bedarrean argi;
aur setati antzera
intzak negar dagi.

Kanta jteze zamatu da
Maite'ren abotsa,
erne-miñetan daula
barnean biotza.

Goiza ba-dator,
aundi ta pozkor!

Txori-argien lagun,
poz-oiu betean,
zoaz, neskatx, solora
eguna argitzean.

An naurkikezū miñik
sagasti ondoan,
zure kanta doiñua
dodala gogoan.

Goiza ba-dator,
aundi ta pozkor!

KANTUZ!

Arratsa kantuz doa,
—norentzako kantuz?—
ibai-une ixillean
zurmur gozozko uluz.

Txindorra kantuz dago,
—norentzako ete?—
zume rnalgu gaiñean
zanko biak tente.

Kantuz baita illargia,
—nor ete dau eder?—
zeruan goi ikusgarri,
arnas estuan ler.

Larrosa kantuz dago,
—Itaun norentzako—
neure gela itzalpean
usainkor, arrosko.

Kantuz daukat biotza,
—uda-lenez alai—
bion maite-astea
dau jardunaren gai,

ABEREEN OIUAK

Txakurak zaunk-zaunka:
«Guau, guau, guau!»
Katuak atean:
«Miau, miau, miau!»

Ardiak eskortan-
«Bee, bee, bee!»
Idiak zelaian
«Muu, muu!» orroe.

Txoriak goizean:
«Txio, txio, txio!»
Txiteak bidean:
«Pio, pio, pio!»

Beleak mendian
«Kras, kras!» gedar dagi;
txarriak tokian
«Gurgur, gurgur!» beti.

Igelak uretan:
«Kruak, kruak, kruak!»
Aate zalduntxoak:
«Kuak, kuak, kuak!»

Saguak txilio
«Ri, ri, riiik!,
katuak dautsola
eldu saputzetik.

LORE-ZAIÑA

Laiñoa dabil goi zear
ara ta ona baldan.
Zu, Edurnetxo laztan, zer
dagizu, txiki eder,
or eure baratz ertzean,
lokartua antzean.

Baratzeko loratxuak
nok dautzuz zaintzen?
—Ez dot nik lagunik bear,
neronek ditut gordeten:
jolas-lagun dot laiñoa,
amesle lora-txorta.
Lorak ditut inguruan
eun kolorez biztuta.

Neuk zaintzen ditut arduraz
goizean goiz-goizetik;
neuk jagon oi ditut baita
gaua jausi geroztik.
Poz-giroz ditut bazterrak,
alkarren jabe lorak,
oneik dauz nire biziak
munduan diran maiteenak.

Baratz erdian lorea fiña,
ak damost nare atsegiña;
goian-goian laño moltzo,
nire baratza bea zerutxo.

LOA

—Loa, lo, zer zaitugu?
—Aur txikia nozu,
ta eskuan daroat
margozko kruselu.

Gaua baltz eldukeran
gora noa ixillik:
ez dot zirri-marratu
nai zarata-mintzik.

Aur txikiak dituzu
buruak gordeta,
iru ta lau ordutan
lorik ein ezinda.

Urreratuz dirautset,
pagu ta irripartsu:
«Ez zarie oindiño,
maiteok, lokartu?»

Ta samurki dixurtset
gantzurik leunena,
ume-begi oztiñak
sorgintzeko bea. .

OI, EIZTARI!

Zugatzean,
goi-goi, txindorra kantuz;
bea, adi,
eiztari bat ¡skilluz.

Aizez kea...
Txindorra da lurrera;
luma gorri,
intziriz doa ¡ltera.

Zugatz-puntan,
ixil, ezta kanturik.
Txori leuna
zelaian dago il-otzik.

Eiztari txar:
or muna egalean
nir'maitea
kanta-ots samurrean.

Ez, otoi, ez
bera geziz eratsi;
lastana dot,
neure erraiaren antsi.

Argi-miña,
maite printzaz jantzia.
Zeru-ago
dauan izate erdia.

Iskilluaz
ez su-egin, eiztari!
Bide ertzean
dot maitea kantari!!

NIRE MARRAZKIA

Intz-orri bi zeunkazan begian dizdizka,
ta ondora naiatzun orren zio itaunka.

Itzala da gogoa, ezkutuz jantzia;
izar-izpi artean or doa bizia.

Gaur, baiña, neure zerbait —marrazki zurian—
josi dautzut ikatzez zeure gogo ingian.

—Zelan diñozu?— Ona: geldi-geldi, otzik,
begitu gozo batez dautzut marra leunik.

Zuk ez dozu somatu nik zuri egiña,
nik bai ikus aragian min esan-eziña.

Antsi bat bota dozu miña cartzean,
zeure gogo ixillaren csin-labe mean.

Or baitan daroazu geroztik josia
nik barnean eindako aztarna ezia.

Zeure izatean dozu —ur ertz zinbelean—
neure izate zatia, dardar etengean.

BEGIAN MALKOA

Begian malkoa
yabiltzu bero
goi-amesez,
untzorri gaiñeko
dardar artean
txoria lez.

Ez otz ta ez legun,
oianeko itzala
gaiñez dozu,
ta jrabio osteko
arnasa dala
diraustazu.

Muiñoan ertzez ertz
oin-arin ta zal
kaiña dea;
maitezko zerbaitek
bizkar gaiñean
bai daroa.

Oraintsu, kantari,
ona yat eldu
goiz aizea,
ta urruti daukien
jaiaren barri
damost mea.

Ganduaren lepo
alai ta eder
dantza zara,
ta uler eziña yat
zure poz bete,
par-algara.

AITA ONAINDIA

GOIZNABAR

Olerki bilduma
1929-1950

Eskintza:

Umetan euskeraz itz egin
eusten neure guraso Mikel
Onaindia ta Jazinta Baseta'ri,
ta euskal arloan
len-irakasle izan nituan
A. Ermenejildo, Erroman, Gotzon,
Anjel eta Urbano karmeldarra,
esker onez beterik,

EGILLEAK

Bilbao 1970

«Ba-da ala ez da olerkia?» Iñoiz egiña da itaun au. Erri-talde antxiñakoenak be, ostera, poesiz abestu izan oi dabez euren barru sentipen gartsuak. Beraz, ba-da olerkia. Egiazko olerkia, baiña, gauza mee, samur, iku-eziña dogu; orixegaitik eio oi dira edu ortako galderok.

Esan edo aditzera emon eziña ete? Ba leiteke. Azal ta mamin, atal bik, indar bik osotzen dabe; bai, olerkia barne-indar ixillak darabil, jantzi eder sotillez lorekatua. Pentsamentuak eta biotz-ikarak dagie mamiña; azala edo jantzia, barriz, itz, esaera ta irudikizun bikaiñak. Biak doaz lerro bardiñez; neskato bi eskuz esku dirudie, azkenik ez dauan bidean zear dantzari.

Goitiko argiaren sorpena ta olerkigintza, or zati bi, olerkia olerki —poesia poesi— egin daroenak. Norbait izan daiteke poeta, baiña olerkari txar: ez daki iñundik be bere gogapen eta barru-zauskadak soiñeko dotorez jazten. Arotz batek, adibidez, aurrean daukan ereduari begira dagi paguezko buztarri eder bat; adimen-indarrak bultz-eraginda asmatu ta sor-erazten dauan ertilariak, ostera, ez darabil eredurik.

Lan osoa amaitu arte, ez daki, gaiñera, zelakoa izango dan bere lana. Neurtizlariak orduantxe bakar-bakarrik, Jainkoak zeru-lurak egiterakoan lez, esan dagike: «Ona da», edo-ta «txarra da». Ba-dau sentipenik ugari ta pentsamenturik naikoa, baiña ez daki adierazo arte, ez beretzat ez irakurlearentzat, zelakoak izango diran. Barne-adierazte ta jazte ori, barriz, itz, esaera ta irudien bidez dagigu: oni deritxogu olerkigintza.

Ortaz, erti-lan bat —guk olerki bat— osotzeko doai bi bear doguz; itxuraz ez dira bardiñak baiña oro ar, puntu batera joten dabe. Zeintzutara ete? Goi-argia ta teknika; irudimena ta olerkigintzarako trebetasuna. Bai, gai biok

BEAR DIRAN BAIMENAKAZ

Depósito legal: BI 2.235 - 1971

batera jokatu bear dabe; bestelan, bein baiño geiagotan gertatu oi dana gertatuko litzakigu: irudimen azkarra, baiña maiñarik ez sentipenak eta buruko ñariñarrak eder azaltzeko. Zer dogu au? Zango biko trebera.

Euskal poesia, zein mamin zein azal, ez dogu urria izan. Eta gizaldiz gizaldi zerbait aztertu ezker, 1930'tik 1936'raiñokoa etzan edozelakoa izan. Biztu-nai ederra agertu eban, pizkunde zail, azkarri ta sendo lez. Ezta nik garai aretan len-oiuskak emon nitun onek esatearren: gizona ezta miiñez neurtu bear, egitez baizen. Eta bide barri bat urratu eben orduko euskal olerkariak, lendik zertxobait baiño ezagun etzana. Gure literaturak, naiz-ta epe a laburra izan —sei urtekoa—, begirunez gomutaratu bear dau Aitzol zanaren garaia, marzal giarra. Ikus «Eusko Olerkiak» (1930-1936) eta «Yakintza» (1933-1936). Ordukoak dituzu: Lizardi, Lauaxeta, Orixe, Loramendi, Jautarkol, Tapia-Perurena, Markiegi, Zaitegi, Gaztelu, Onaindia, Erkiaga, Jakakortajarena, Loidi'tar Paben, Agirre'tar Toma; eta geroagotxokoak, S. Mitxelena, N. Etxaniz, Bordari ta enparauak.

Oneik danok, ulermenez oparo, ordurarte saratxurrik erabilli bako soloan ebiltzan, lanari lotuak. Alkarren leian ibilli be. Ortik eskola batekoak lez dituzu, alkarren kutsu erantzi eziña dabenak; idaz-tankera kidekoak, noski. A bai euskal giro! Oraindiño be adurretan gogoratu oi dogu orduko alkar aitze zintzoa. Guk gazteago giñanak jainko nausitzat geunkazan Lizardi, Orixe, Lauaxeta... Guztioi, barriz, zelako garra emoskun Aitzol'ek'. Orduan asi ta idatziaz dozuz liburu ontako poesi-lanik. geienak; asko argitaratara emonak: «Karmen'go Argiai-n, «Yakintza-n. «Eguna-n, «Ekim-en, «Euzkadi-n, «Egan-en, «Karmen'go Amaren Egutegia-n, ela abar. 1929'tik 1950'raiñokoak dira bakar bakarrik. Gerora ondu ditudanak, J. I., geroago argitara ekarriko, ale baten batuta. Lenengo argitaldua auxa da: Mendiruntz, 1929'garren urtean, «Pyrenaica-» deritxon aldizkarian, 15'garren zenbakian datorrena.

Zelakoak ete dira olerkiok? Gazte-kimuak dozuz, baiña aro aretan egiñak. Eta ez aitzu iñoiz be aro bakotxak geuk biziaz dagigun edesti-zatiak izten ditula zintzil, goizeko intz-tantak lora-ezpanetik ala-ala. Poesi lanean bere barrua ustu bear dau gizonak; baiña ez dago bakarrik, bere antzeko asko dauz inguruan, eta inguruko orrekin larri ta egon-eziñak be aizatu bear ditu, eurakin kezkatu ta larri-minduz. Olerkariak beli egin dauna dozu au: ark obeto onek baiño, ta or alde.

Poesia, nire eritxiz, beti dozu gitxi-asko soziala. Ba leiteke gizarte-auziari gaur emon oi yakon adierazpen estuan ez izatea, langilleriari dagokiona nunbait. Baiña olerkaria, bertsolaria gizartean bizi da, aro bakotxean bere aroko, ta bizi dan munduaren larri-miñak abesten saiatu da: berein bide ditu ta izan ditu ortarako.

Mundua aurrera doa, abiada ikaragarrian; ez, gaur ez gara bizi orain lareun edo eun urte lez; ezta orain berrogei urte lez be. Orduko poetak ordukoa kantatu eban, gaurkoak gaurkoari dagokiozan gizarte-auzi, buru-auste, ezta-baida ta gaiñerako «prolemak» kantatu bear ditun lez. Orain berrogei urte, anai arteko guda aurretik noski, Euskerriak etzitan oraingo arazo latzik laurenak be.

Ordukoari, beraz, ezin daieogu eskatu, gaurkoari lez beintzat, gizarte poesirik. Orduan baserritik eta baserrian bizi zan geien bat euskalduna, eta olerkariaren kantagairik beiñena be baserritar bizitza ta onen goraberak izan bear, nai ta ez. Ordukoak, eta betikoak, dira barriz gaiok: goibarru kezka, maitasuna, aberria, gertakizunak eta olakoak. Egundo be ez, gauzak orpotik atera. Ta egiok begi aurrean izan ezker, errez ulertzekoak dira aldi bakotxeko olerti-joerak be. Ederto datorkit emen J. Azurmendi'k, joera onek azaldu naiez, poesi-mamiñai buruz diñoana: «Mami hau gizona da, betiko gizona, eta betikoa delako gaurkoa ere, gaur ez atzo bezalakoa. Edo behintzat atzo bezala ikus ezin genezakeana» (Jakin, 1970, 45 or.).

Emendik datoz gero izkuntz aldetiko bitxikeriak be. Gizona, milla bider diñogu, bere aldiko seme da. Batzu-

1929 /1935

tan adar-gaillentsu agiri yaku munduko literaturan, beste batzutan motz eta kima alperreko barik. Horazio'k bere garaian ez eban astirik emon nai izan edergaillu billa; ezta gure beiñolako bertsolariak eta Beñat Etxepare'k be. Gerroago gu be ibilliak gara bitxi-zale, inguruko literaturan jarraituaz bear bada.

Gaur, oster, ez dogu bitxikeririk gura: barruan daroaguna labur, arin ta egiti —gordin be bai— argi ta garbi esan ta kitu. Joera au eskatzen dausku, antza, gaurko kulturak, gaurko teknikak. Pentsakeraz be ortaz jardun nai. Ederto! Baiña zentzun barik jokatzea litzateke, beste barik, lenagoko joerak baztertu nai izatea.

Dana dala, emen dituzu, irakurle, ogei urte barruan egiñiko poesi lanok. Beste ogei urte igaro dira arrezkero. Ez ete dabe gaurkotasunik? Euskal erri erdiarentzat, nik baietz uste. Igarotako egunak abesten ditut, ekarri eus-kuezan poz-atsegin eta negar-zotiñakaz. Eta au al giñoan, ez nai giñoan.

Azken oarkizun lez, beioa au be: olerkariak, kantatzean, bere arima puskak itxi oi ditu, orrela ez ba'legi ez bait litzateke olerkari, osotu ta biribiltzen ditun lanetan. Olerkiak sarri egillearen bizitz-zatiak, gertakizunak, itz gaiztoz esan, «pasadizuak» dituzu. Ez uste izan, alan be, diñoan guztia egi uts danik. Gai askori ikutu dagitso: fedeari, maitasunari, aberrian... Bilduma onetan be guztitatik datoz. Ni eliz-gizona naz. Eta zillegi al yat maite-gaietan murgiltzea? Zergaitik ez? Ez gara guztiok biotz baten jabe? Nire maite-kantetan, alan be, ez billa iñoiz be malizizko zerik. Zer dala-ta diñot au? Gure Etxepare gaixoa lau. edo bost ahapaldi gordin xamar adelatu zitulako, darda gaiñean erabillia da, gaur be, kritikalarien artean. Ark esaten ebanez, izterbegiaki mee jokatu oi dabe-ta, or nire oarkizuna.

Onenbestez, irakurle, beitez oler-kimu urduri oneik zure atsegingarri; ta euskal literaturaren onerako.

A, O.

MENDIRUNTZ

**(Neure adiskide Karmel-mendi'ri, au da:
Aita Rikardo Espinosa Etxebarria'ri)**

Argidiriak mendi tartetik dirdira dagi;
atsegin dira zelaiak;
eguzkiaren urregorizko izpi me-meak
argitu dauz goi-aldiak.

Mendiko gentza, basoko poza eta zoruna
beti izan yataz gogoko;
baita barruan gogo bizia sortu be egin yat
arin bertara igoteko.

Ardi zuriak egiñiriko bide-zidorrez
tontor gaiñeruntz ni noia,
bere burua gora ta gora ortze urdiñaz
bat egitera iez doia.

Betik goraiño gal-ron askoz josita dira
bere lepazur zorrotzak,
baiña bein ara igon ezkeru poz-atsedenez
asetzen ditu biotzak.

Aldapan gora arrisku orok beraturikan
igoten daunak mendia,
gero an goian, tontor gaiñean, aurkituko dau
maitasunezko kabia.

GOIZA BA-DATOR

Goiza ba-dator,
aundi ta pozkor!

Zeru baltzizka goian
gorriz da bitxitu,
eguzkiak dizdizka
darabil erraiñu.

Lugiña baserrian
—soloak irrika—
kortako jdi bizkorra!
ikus zoli deika.

Goiza ba-dator,
aundi ta pozkor!

Zugatz-puntak aizeak
ipiñi dauz dardar,
ta txorí-sail ixilla
asia da barbar.

Ezpanean irriño
etxekoandrea
senarran laguntzen
yabilku maitea.

Goiza ba-dator,
aundi ta pozkor!

Eguzki erraiñuak
bedarrean argi;
aur setati antzera
intzak negar dagi.

Kanta jteze zamatu da
Maite'ren abotsa,
erne-miñetan daula
barnean biotza.

Goiza ba-dator,
aundi ta pozkor!

Txori-argien lagun,
poz-oiu betean,
zoaz, neskatx, solora
eguna argitzean.

An naurkikezū miñik
sagasti ondoan,
zure kanta doiñua
dodala gogoan.

Goiza ba-dator,
aundi ta pozkor!

KANTUZ!

Arratsa kantuz doa,
—norentzako kantuz?—
ibai-une ixillean
zurmur gozozko uluz.

Txindorra kantuz dago,
—norentzako ete?—
zume rnalgu gaiñean
zanko biak tente.

Kantuz baita illargia,
—nor ete dau eder?—
zeruan goi ikusgarri,
arnas estuan ler.

Larrosa kantuz dago,
—itaun norentzako—
neure gela itzalpean
usainkor, arrosko.

Kantuz daukat biotza,
—uda-lenez alai—
bion maite-astea
dau jardunaren gai,

ABEREEN OIUAK

Txakurak zaunk-zaunka:
«Guau, guau, guau!»
Katuak atean:
«Miau, miau, miau!»

Ardiak eskortan-
«Bee, bee, bee!»
Idiak zelaian
«Muu, muu!» orroe.

Txoriak goizean:
«Txio, txio, txio!»
Txiteak bidean:
«Pio, pio, pio!»

Beleak mendian
«Kras, kras!» gedar dagi;
txarriak tokian
«Gurgur, gurgur!» beti.

Igelak uretan:
«Kruak, kruak, kruak!»
Aate zalduntxoak:
«Kuak, kuak, kuak!»

Saguak txilio
«Ri, ri, riiik,
katuak dautsola
eldu saputzetik.

LORE-ZAIÑA

Laiñoa dabil goi zear
ara ta ona baldan.
Zu, Edurnetxo laztan, zer
dagizu, txiki eder,
or eure baratz ertzean,
lokartua antzean.

Baratzeko loratxuak
nok dautzuz zaintzen?
—Ez dot nik lagunik bear,
neronek ditut gordeten:
jolas-lagun dot laiñoa,
amesle lora-txorta.
Lorak ditut inguruan
eun kolorez biztuta.

Neuk zaintzen ditut arduraz
goizean goiz-goizetik;
neuk jagon oi ditut baita
gaua jausi geroztik.
Poz-giroz ditut bazterrak,
alkarren jabe lorak,
oneik dauz nire biziak
munduan diran maiteenak.

Baratz erdian lorea fiña,
ak damost nare atsegiña;
goian-goian laño moltzo,
nire baratza bea zerutxo.

LOA

—Loa, lo, zer zaitugu?
—Aur txikia nozu,
ta eskuan daroat
margozko kruselu.

Gaua baltz eldukeran
gora noa ixillik:
ez dot zirri-marratu
nai zarata-mintzik.

Aur txikiak dituzu
buruak gordeta,
iru ta lau ordutan
lorik ein ezinda.

Urreratuz dirautset,
pagu ta irripartsu:
«Ez zarie oindiño,
maiteok, lokartu?»

Ta samurki dixurtset
gantzurik leunena,
ume-begi oztiñak
sorgintzeko bea. .

OI, EIZTARI!

Zugatzean,
goi-goi, txindorra kantuz;
bea, adi,
eiztari bat ¡skilluz.

Aizez kea...
Txindorra da lurrera;
luma gorri,
intziriz doa ¡ltera.

Zugatze-puntan,
ixil, ezta kanturik.
Txori leuna
zelaian dago il-otzik.

Eiztari txar:
or muña egalean
nir'maitea
kanta-ots samurrean.

Ez, otoi, ez
bera geziz eratsi;
lastana dot,
neure erraiaren antsi.

Argi-miña,
maite printzaz jantzia.
Zeru-ago
dauan izate erdia.

Iskilluaz
ez su-egin, eiztari!
Bide ertzean
dot maitea kantari!!

NIRE MARRAZKIA

Intz-orri bi zeunkazan begian dizdizka,
ta ondora naiatzun orren zio itaunka.

Itzala da gogoa, ezkutuz jantzia;
izar-izpi artean or doa bizia.

Gaur, baiña, neure zerbait —marrazki zurian—
josi dautzut ikatzez zeure gogo ingian.

—Zelan diñozu?— Ona: geldi-geldi, otzik,
begitu gozo batez dautzut marra leunik.

Zuk ez dozu somatu nik zuri egiña,
nik bai ikus aragian min esan-eziña.

Antsi bat bota dozu miña cartzean,
zeure gogo ixillaren csin-labe mean.

Or baitan daroazu geroztik josia
nik barnean eindako aztarna ezia.

Zeure izatean dozu —ur ertz zinbelean—
neure izate zatia, dardar etengean.

BEGIAN MALKOA

Begian malkoa
yabiltzu bero
goi-amesez,
untzorri gaiñeko
dardar artean
txoria lez.

Ez otz ta ez legun,
oianeko itzala
gaiñez dozu,
ta jrabio osteko
arnasa dala
diraustazu.

Muiñoan ertzez ertz
oin-arin ta zal
kaiña doa;
maitezko zerbaitek
bizkar gaiñean
bai daroa.

Oraintsu, kantari,
ona yat eldu
goiz aizea,
ta urruti daukien
jaiaren barri
damost mea.

Ganduaren lepo
alai ta eder
dantza zara,
ta uler eziña yat
zure poz bete,
par-algara.

Neguairen otza
 itsumustuan
 ager yaku.
 Begia, barriro,
 pozik eztala,
 malkoz dozu.

* * *

Gazte pauts-aundia,
 oiñotsa dantzut
 aldatz beera...
 Jakin ez geroa;
 zoria dogu
 txit gupera.

LEA IBAIA

Sarats ta milizkaz inguratua,
 lirain dabil Lea, lamiña zulo!
 Goi-errietako basur gardenez
 asetuta, oa otzan ta arrosko.

Oleta'tik bera, suge geldia,
 ditzikor akusta, bai, bitsetan naro;
 arnas dagik, alan be. atsegiñez
 eta ixil ortan dok ames itxaso.

Armiña artzuloko lamiñ gazteak,
 auntz-oin ta sai-erpe, doaz igana.
 Bada or barailla gau gerizean
 intziri gozoa sor oi dauana...

Ik maite lamiñak, ta areik ots iri:
 «Ez gu, otoi, billois itxi, laztana».

Ni be, or jaioa, intziriz nabil,
 zaindu naiz igandik jaraunts nebana.

OIÑAZEZ NAGO!

Eguna odol-gorri sartzean,
 gabaz ozkarbi egon ba'daite,
 gaur be, ene maiteño, illargia
 agertuko da, uts egiteke.

Bart, ona, bide zearretatik
 amesezko besoz genbiltzala,
 zeruaren azpi urdiñean
 argia ager yakun bereala.

Baiña samiña ekarten pozak.
 Ordu laburto areik min-osin
 ditut orain; nik ori ez uste!
 Egi zirudiñak trankart egin!

Ez neban uste alako poza
 iñoiz baltz biurtuko yatanik.
 Amestu nitun torre putz areik
 nik ez uste jausiko ziranik.

Gaiñ etor yatanaren errua,
 neurea dot. Zergaitik nik ete,
 bizi nai rebanaren aroma
 ondar gaiñean moldetu tente?

Gaizto az, maitasun, iruzurti,
 jas-erakuts; leun az agertzen;
 dana dok errez, atsegingarri,
 ta gero, ai!, sastada emoten.

Zori txar aundi! Ni doakabe!
 Illa ez ni baiño zorunago?
 Zorakeriz yat neurea galdu,
 geroztik larri, oiñazez nago!

Gaizto az, maitasun, iruzurti,
 jas-erakutsi leun az agertzen;
 ta, odoletan dot biotza gorri,
 barru zer dana oiñazez urtzen!

ADAR GAIÑEAN

—Nok ipiñi nau emen?
 Adar gaiñean noa
 zabu-zabuka samur...
 Zabu-zabuka samur
 adar gaiñean noa.
 Nok ipiñi nau emen?

—Lo egizu, umetxo,
 adarrean polito...
 Lo egizu, ene uso,
 lo egizu, bai, lo, lo...

—Ama, ezin dot, ezin.
 Aizeak nau zirkulin
 ementxe kulunkatzen;
 txoriak abes-otsa
 zorakor dauste emoten;
 zugatza dot lorakin.
 Ama, ezin dot, ezin...

—Lo egizu, bai, kutun,
 adar izpian bigun.
 Neure biotza dozu
 adar orixe bera;

onek zaitu kulunka
 gauak tentel antzera
 irribar egitean,
 argi-begiak zuri
 ezpanak gorritzean.

POZIK ETE?

Asfaltu gaiñez jbilli nintzan,
 giza-biotzen txingar artean;
 urdin ez zana urdin zala iñosten;
 gauaren soiña baizen otzilla
 nengon atxillo giza-katean.

Naskaz neban bein erria laga
 ta jarri nintzan atzerrirako;
 ontzi barnean, urgaiñ arraunka,
 ez nintzan ase kresal igurtziz
 urte urteak aitu arteño.

Baiña noizbaiten etxerantz artuz,
 jaiot-errira elduaz noa...
 Pozik ete? Ez; ertzak izuz nau
 jarten itxaso erraiak beste.
 Gizartea yat min eraso.

Poz nadin aatik, barnea nasai;
 sorgin-izpika daukat eguzki,
 aizeak dantza kimu erpiñaz.
 Naiz-ta itxia, beroa doart
 biotz zokoan, txingar jaurtikiki.

Iñolaz ezpaita
 barneko surik
 supazter beroa
 baizen ederrik.

LOREIL!

Loreil, maite aro,
min-sorcski samur;
biotz ondoan kosk
dagikan il, agur!

Igan oro eder,
naigabe itzalik ez:
zugazpe guztiak
osasun gerizez.

Oro bizi barri,
Bedats gazte, lerden;
an, mailluki margo,
urdin-jantzij, emen.

Polito, bidazti,
landan zear abil;
ez, arren, oinpean
ainbat bizi-leka il.

Aizeñok orritzan,
iraulka egoak,
maite miñez dagiz
zinkurin gozoak.

Basoan irea,
sagarrak igaliz,
gari saillik ainbat
mototsak agiriz.

Goia dana urrezko
txoriak txintaka;
lizarpeko iturri,
ozen, txirristoska.

Irrikoi zelaiak,
egiak orlegi...
Ernera barrien
oe da mintegi.

Lili eztegeak
leiz alkar mosuka,
uribilli antzo
maiteak abeska.

Usain-kutxan darre
izarren malko, intza;
ta oski zuriz, gain,
dabilkie gentza.

Larra-mao leunak
goi-bide ertzetan,
aurtxoak iduri,
maitekor izketan.

Iduriz, ez dabe
amets urril ori...
Baiña, at nigandik be
gogai biur ori.

Loreil, maite aro,
min-soroski samur;
biotz ondoan kosk
dagikan il, agur!

NEURI DEIEZ

Ez,
ez bakarrik goizaro urdiñez,
goizero, euriz, uda astean,
lenengo erne erraiñu beroz
argia dizdiz biurtzean

Ez,
ez bakarrik lorategian
dardar, eguna jaiotean,
urrin samar areitz-buruak
kiribiltzen diran unean...

Ez,
ez bakarrik arrats-bideetan,
txorien ames kolorgean,
ez bakarrik epai osteko
zelaiaren oiuz luzean.

Bai,
baita gabaz izarrak ñirñir
gu ames gozoz agur tzean,
eta kaleko giza izarrak
inbidi biziz indartzean...

Bai,
baita ontzak jzua sartu
ta neskatzak arin eitean;
gau illunari deia bota
t'oiartzunik ez izatean.

Bai,
bai, sari nekez lortua iduri,
beti zaitut gogo barnean,
uso urruma baizen ezia,
neuri deiez, oroi ezean.

BERE ERESKIN-EKAIK

**(1933'an, Iparragirre'ren omenez
egiñiko Olerti jaira bialdua)**

Goizaro atsegintsu. Bere mende, alai,
mendi-maldan nenbillan ardi zurik zaintzen;
latziñak garo-pitxiz, egari jpar leuna,
zorionak altzoan samur nindun artzen.

Laba gori bai-litzan, sutan itxasoa...
Laster dau euzki jaunak ortz-sabaia gaindu;
bere argi kusuak bai-dau erregarri,
iges zoroan duaz iratxo ta kandu.

Giro ameskor artan gozaro nigarzan
biozkada bigunak, barren-suz jaioak;
argiz begi-niniak itsu bearrean,
egaz yoakidazan ames-usotxoak.

Basoaren ederra nedan atsegiñez...
Bertatik, ekantz barri, ta argi-izpi artean,
begitartera yatan arobi liraña
masusta gorri, ote, larren babesean.

Aizeño oiuz-zaleak ereskitz etozan,
arobiz barru norbait ba-zegon abesle;
oin-ixil, belarriak adi, ara nintzan,
barrendan jarriz bere zinkurin-entzule.

* * *

«Gauan magala —iñoan— egunan sort-oe;
agur, Izar, neure lo-zaindar; bigunak,
agur, illargi eder, gautarren soroski;
betor argia naru, ma begist egunak.

Len berun izadia, orain odolezko.
Su-zirrara datorkit begietaraño,
jaiez itxaso, leraz dospa euzki-sortze;
gorriak dagoz gaiñak osertz-barneraño.

Oi goi-maitagar!, zakidaz arnas-emoille;
urre-amesez orni nire irudimena,
maitari-lora pitxiz biotz nekatua;
gaur, ire garra bekit argirik onena.

Itzat, euzko Aberri, olerki liliak,
ari-ereskin joriz gotuts-jardunean
gora dagidan ire semeen izena,
abesmiña sor yat, ba, biotz-mamiñean.

Igandik at luzaro emon dot aldia,
begietan negarra, biotz-ortzi añuz;
beti gain ebilkidan oroi-itzalen
zauria ezin azal yonat ereskin-soiñuz.

Ameseko uri zear, erbestetu lokiz,
gaxo ta kupigarri nozu ibillia;
zelai, baratz, itxaso ta uriak ikusiz
jrato yatan ja edermin bizia.

Baiña i baizen ederrik, begiko Aberri,
ezton uri alairik, ezton ludin ezer;
biotzeko loratzen maitasun laztanez
goiz baten sortua az i, Izar aratz eder!

Ire sabela, Kutun, ezton antzua izan:
goi urdin uri zear euzkoen usiak
edonon aurki dodaz, oroigailu iduri,
izki atzin-eziñez an-or idatziak.

Oi, ene Euskalerri, bitxi kutsugea,
urrindik natorkizu, eresiz biotza;

mendi ontan didorot atsegin-abaro,
i az asaba zarren endaren baratza.

An, urrin dagerkidaz, argi-eun mez gaiñak,
Aralar eta Aizkorri menditzar maiteak,
Anboto sorgin-bilgo,. Gorbei adats legor,
euzko seme leialen siñes-jaboíeak.

Oraindik urriñago, laiño zuripean
Zugatz donea dakust, irudi indarrez;
bere adar ezeak ta airen biltokiak
oro beteta dira gomutaki zarrez.

Ibar-zabaleran eta mendiño ertzetan
Maitagarriak daben antzez banatuak,
giro armiñez ardik abaroan letxe,
or-emenka dakustaz euzko etxetxuak.

Baso-egiak alai, urdiñez zelaiak,
larrak lurrin-jario, kanduz be-aldeak,
eguzki-estaiz gaiña, lilluragarriro,
ba-dozue zek ase gaur, ene asmenak.

Zer jazoten ete yat? Zek goibel jarri nau?...
Barruan sortu yataz taupada minduak.
Sakon alderantz erdel mintzoera dantzut;
aizean egoetan ereski galduak...

Zer da nik dantzudana? Uri buruetan,
[antxiñatik nazauan) erdera nagosi,
baiña urrin-leku ontan be iturri ondoak
gure mintzoaren etsai atzerri-elez josi?

Ai, ene euzkotarrak, gaizkiñak zarie!
Euskera ama gozua ainbeste iraindu?
Soiñeko zarpillekaz menditara jaurtiz
zeuen biotz-beroa Amari ukatu!...

Oiarrez dabil gaxo, alargun antzera,
«euskarritzat dabela besoan erio»;
samintasun zomorrok errailetan ozka,
ta adur txarreko belak urruma dagio.

Baiña ar artea, ene biotz, ez illundu.
Ara argiak dizdiz itxaso ertzean:
Berbizkunde egunaren jaiotza alaia;
ez zurbildu, biotza, pozaren jaiean.

Susper, arren, euzkotar lo-lezaratuok.
Illundi ortatik urten beingoz argitara.
Bularra azkar, biotza maitasun alez
so guztiok, irrikoi, garaitz egunera.

Zorion-izarragan begiak ezarri,
adi ortzira, gora biotz ta gogo!
Giro oroz bego loran anai-maitetasuna
ta ezpanetan beti geure mintzo gozo».

Amaira zan; eztantzut eresik geiago.
Barrun ixil-unea, ezeren ots бага;
zelai-gentza k, batez, gain-oial mea eda
ta ames eztitan, senik bako, eban laga.

Ordun neuk be barren norbait abeslari;
ozen, txindor-txinta lez, egistan durundu.
Olerkari leunaren intzira gozoak,
lei aberkoiak jori eustazan loratu.

Abes-aldi txoriak baso-gerizean,
eztiro dagi urak lats-arruan marmar;
ni, barriz, gaillur zear, oldozkor, amesti...
euskera, ele gozo, eztarrian dardar.

AMES UTSALA

Len luzakor ziñean,
orain laburra txit:
zure eztarri doiñua
joana dirudlt.

Zergaitik onen labur?
Ez al nozu maite?
Igaz, ona ziñala...
Oi!, lena izan zaite.

Itxaroa zendun len
begien ninian,
ez zenduan atzenik
itzen jardunian.

Zergaitik aldaketa au?
Len poz atsegiña,
gaur biotzaren barru
ezpata samiña.

Eguzkia beerantza...
Bertan murgildu nai?
Ez, etzaite murgildu.
Zakit izpi alai.

Iratxo itzalak dardar
ingurun dituzu,
antsiaz garrasika
zokoz zoko izutsu.

Dana ustelazi oi dau
aldi ibilliak:
uda lena, naiz biotz
ernemin joriak.

OIALDUN ONTZIAN

Oialdun ontzian zoaz
ederrik, ene maite;
alan be, ur gaiñez berezi
ez, geiegi etzaite.

Ain urrutitik ez dakit,
ez dakit, izar izun,
nire antsiaren otsa
artzen ete daustazun.

Lar eguratsia zara
aruntz beti, bai, aruntz;
zatoz gaur, antxeta bizkor,
ni naukazun ertzeruntz.

Ez, arren, bota aingurarik,
itxi azke oialak...
Zabala dozu itxasoa,
euri antza dau goiak.

Jolasle zabiltz txairo,
baiña, eneño!, ugarriz
daukazu azpia osoz,
zu atzi nairik guztiz.

Kaio lez eda egoak,
ta erdu ur ertzera,
gozarturik egaren
zidarrezko ots leunera.

Zugatzak izarra beste
opa zaitu biotzak;
biok, bizitza abestuz,
ux daiguzan izotzak.

Zatoz, bai, etzaitez muker,
zatorkit biotzera...
bi-biok bizi gaitezan
barne arnas batera.

ZARPAILDUA

Min dot, ai!, atzotik, min errai azpian:
begiai darie negar-ur garratza,
ai-eneka, intziraz aitu yat biotza...
Ta zugaitik, ele, nozu ler-zorian.

Griñak ixil, bare; arrats-il otzana...
Ez dot, ez, oraingoz beaztunik barrun:
txori, aize, argi dodazala lagun,
ames-zale nabil zelai musker barna.

Zer dakust aurrean? Jauregi zar urdin!
Izuak arturik, mozkortua iduri,
ixil-zirkinpean ara noa urduri:
ez nik iñoiz izan alako jakin-min!

Ezker-eskoi so, ta eder-apain utsez;
oro sasi ta lar, joanaren usain,
oro aztarna zar, ontzak orrua gain;
ereiñotza soilki oraindak orriez.

Sutondoan, noski, ba ete berorik?
Zalantza bizian, barnera nadin sar...
An be, baiña, kirats, erdoi ta saguzar,
nainun ugari da ekaitz mozkin baitzik.

Aldi: or ire lan, dana zar-txilio!
 Ai, zein itxusia asaben egoitza!
 Or, bai, gizonaren zabarkeri latza...!
 Nok leiken barriro lenargia ixio!

Onela jardunik, au zoragarria!,
 Andra bat aurrean goibel yat agertu:
 zar dirudi soñez, biotz-astun, laru,
 naita lenago izan bakana, bitxia.

«Ez bildurrik —diñost—, Euskera bait-nozu,
 zuen izkuntza zar, minbera, guria,
 semeen itxikeriz zarpaillez josia;
 zuk, beintzat, ez nagizu osoan mirrindu.

Zoaz ortik zear, ta Ama miña iragar,
 betoz ni goratzen aldraka semeak,
 zutitu begiez nire orma zarrak,
 lena bizitara ekarriz poz-dardar».

Samur nau ondoren besotarteratu,
 ta, nigan jarririk ezpan biak bero,
 bere barren sua niri ezarteko,
 goi-arnas leguna bizi daust lurrundu.

Ta gero, nire izar dizditsu sotilla,
 arin yat gordea orma zar ostein.
 Ene! Sua ñirñir betsain aratzean,
 baiña susmoa nik betikoz ete illa!

Min dot, arrezkero, min errai azpian,
 ta danak nai neukez min onen zatiki;
 zuzper, euskalduna, ta Amagaz erruki,
 ugarrik ba'dozu oindiño bizian.

UR-SUGEA

Arraunka ebillen Peru
 Laida'ko ezpondetan,
 agur ereska zitula
 zii-bedarrak bidean.

Arrats-beran, ito-larri,
 suge bat buru tente
 ur barrena etorkion
 igerika zan beste.

—Lagun zakidaz —zirautson—,
 ezin bait dot geiago;
 ur ibilliak naroa
 gero ta zakarrago.

—Ene, baiña, zer dala-ta?
 Ez ba'neu arriskurik...
 Zital bat zelan babestu?
 Gaixo, ez neuke senik!

—Zitala nozu eristen?
 Ez izan *orren* izurik.
 Erensugeok uretan
 ez daukagu pozoirik.

—Ez, e? —arrantzaleak ari—.
 Indarraren ekiñez
 ezin uretan usiki,
 baiña andik kanpora, ez?

—Xaloe nozu, ez dautzut
 gatxik egingo. Siñetsi
 —oiu egian sugeak,
 zintzur-antsika makets.

* * *

Indar-atezu ona nai
daunari ez siñetsi:
ona ez miiñez, egitez
bear da erakutsi.

EZPAI-BIDEZ

Ezpai-bidez zabilkidaz
egiaren argi billa;
estura miñak, orbel antzera,
bultz eragiñik ixilla,
au bai iskanbilla!,
ugin zurbilla
zuzitu dedilla
Goiko Jaunari arren eskatuz
bizitza gurpilla.

Bizitza ez dakik zer dan,
poz-leiar ala min-ura;
onek lauskitzen yaustak biotza,
ixuriaz arrenkura.
Galde dagik: «Nora
doa bira-bira
negu eta uda,
urterik urte, gizaldi luzez,
niri saminki ozka?»

Ta naspillean bilduak
gu goaz beti aurrera...
Jarets eziña ete dogu iñondik
jo-muga orren ditzira?
Zorun iturrira
beti begira,
biziak dira...
baiña zalantza edatzen yak,
oi, gaxo!, biotz erdira.

IPARRAK IRRI

Ipar aizeak atzo, leunkiro,
lili artean ebillelarik,
ego biak urdin,
irri eustan egin.

Norbaitek ixilka
iragar al dautzu,
aize ekarkor orri,
nire poz ezkutu?

Gaur, atzo ez lez, burua makur
noa bidetik, gogapen sortaz.
Iparra itun dabil,
ostoakaz dildil.

Nik bere zuk lez, so!, arpegian,
etsi-etsirik muin barrenian,
eun ubel kolore,
miñaren zapore.

Baiña zuk, aizeño,
—par orri nakio—
zabiltza betiro
ezti irri jario.

ONTZISKA TA EKAITZA

Oi ontziska gaixo, i bai errukarri!
Zer dagik itxaso suminduan larri?

Nora ua, intxaur-oskol urez arraunketan?
Ugarte illezkorraz ari amesetan?

Ala, adu itxastarrak urruti bilduma
ta bertara i be dei, zorakor urruma?

Garden-zale, iduriz, az, ene ontzi; baiña ur
dabilkik ekaitza, arerio makur.

Ekaitz-erraiak dir oiñaztarriz izor,
burrumba ostotsak odei-ganez sarkor.

Irakin diraki ur-zela; gordiñak;
zurbil jarri dira lengo margo urdiñak.

I barriz aurrera, ur-galdorrek magal,
uiñen laztan-zale, estalkiak zabal.

Azatz gazi zear ekaitzaren mende...!
Erruki damostak, jtxasontzi txume.

Zabuka, zinkuriz, ondatu zorian,
izu-larri abil uiñen bizkarrian.

Gain dok ur-mendia, gaiztozko zirimol;
ik barriz intzira; baiña garaille, isol.

Or yatork nasian itxaski zakarra;
pot-egiñik, ene!, iku dok ondarra.

An... laster gaiñik gain, barriz igerian,
apar zuri barna itxas osiñian.

Uin-sabelak yoek suleza indarra;
ik baiña gaintzeko burnizko bularra.

Oi, ontziska gaixo! Jo lenbailen kaira;
urageak azkar, egik ondartzara.

Eunak aize mende, kai bidean ekin;
ekaitza jgesteko alegiñak egin.

Ez yak, noski, eder ondartzza barruti,
erason orregaz osoan berezi?

Ator, maite: aier ao aspaldiz kaiak;
itzat naro yozak ur oztin garbiak.

GORAGO!

Ibarra gurutzetuz
iruntz-iztil meetan...
Bean ezti garoa,
goi-adarrak lotan.

Lau zabala amets neban
orril astean nik;
lo, deusez eta illik ez,
baiña bai ederrik.

Zure biotza bere
—jbai alaia antzo—
dantzari nik uste goiz
jagikeran atzo.

Otz, baiña, idoro neban,
ta ez dot nai ibarrik.
Gorantzako zidorrez
nabilke gogotik.

ERIO

Goiz-argitzez mitxeletak
poparean eukan ega
ta alai ebillen goi-min;
esi ertz egoan, baiña,
pozoi kaikuz ornidua,
aren zain erio gaizkin:
osto gaiñ eban atzitu,
kana sar-azoaz gordin.

Odoletan dakust gero,
ego dardara ostean,
esi ertzeko mugita.
Iruntzak laztandu dauan
bedar izpian gaixoa,
illik datza mitxeleta.
Au olan ikusiz ba-dot
biotzean nik arreata.

Agiraka egin dautsot
erio il-zaleari.
Erantzun ordeztuak
ortzak daustaz erakutsi.
Txamarraz doa Jantzia,
ta onan diño gaiztoak:
«Zomorro naiz gizon, ziur,
nitztaz dira kidekoak».

Edur ikara atean,
ontzak garrasia otzez,
guda oiñean itzala...
Aurtxoak oiñaze kuman,
ezin estalirik ama
barruan dauan tamala...
Erio latz!, uluz dauskuk
josten izadi azala.

Esi ondoko bedartza!
Lurpean gorri odola!
Txakurra zaunka atetik...
Mamu egalari gaixo:
goizaren argia yatzu
luzatzen abar artetik...
Odol ixuria taup-taup,
eta urbil lorak itunik.

SARATSA TA ITXAROPENA

Eleizara begira zelai deuna, il-iri;
negar-iturri, bertan saratsa dagiri:
adar gailliak bera,
uluak ortzera.

* * *

Iltxinta aldarri baten gaillur goenean...
Ixillik, urrats-labur, illetari talde;
samin-gezi lakatza ozka biozpean,
kutunak ikustera doa itegiralde.
Aizeño lora gaiñez,
laban, jostalari,
lerazko zinkuriñez
dabil gogaikarri.

Obi asko dakustaz saillez ta zearka;
ona, ikusle, txiro bat, apaiñik bakoa,
ama bere aurrean, ler-zori, otoika...
Oarge, matrail bera, darorko maikoa.
Illen biztokitik at,
gero ta miñago,
karnaba oiñazdun bat
txintaketan dago.

Gorbei ez daukagu beti txapel zuri
ezta Eretza be odei-moltzo arrez.
Aro ori laburra dok, iraitzekoa;
zerbait atsedendu, ta jarrai bearrez,

Baiña ik, kaskarin lez ergel, eugan dagi
«Poz-aro yoagu, betor atsegiña;
irrits-ala, josta-ardoa dedagun,
azkeak gaitezan oian-sai adiña».

Ta besteratuko aun erio-untzi
nundikan dabillen bai al dakik, gero?
Ara: gaur, lurruna-bide, bizkor gabiz;
ainbeste oster a yagizak uñero.

Ardurage ori, abil bildurpean.
Untzi gaizkor ori el oi dok ixiltsu,
ebasle gisan, ta txisturik jotzeka.
Bide-zorroa gert ez-ta, dei ba'zaitu?

Zorro-gertokia ba-dogu arean;
masti beti jator, —Eleiza kistarra—.
An sar ta gabiltzan, naitara dastatuz
aien odola, —jainkozko eskarra—.

ILLUNPEAN ZEAR

Illunpean zear zurbil doaz
senar-emazte bi gazteak;
ibilmin doaz ta dardarti,
etsai baltzaren bildurpean
gorputz-arimak izu gorri;
izarrak goian dizziz illa,
arnas-ots baten basa-pizti.

Alboan zabal eremua...
Autsa arrotuaz dabiltz azkar;
axerdak dardar aize ikutuz,
otoitza yake arei ezti,
ezpan ertzean eder urtuz;
aspertu barik triki-traka,
biotz-jario alkar ustuz.

Asto gaiñean doa andrea,
larrosa begi biak ñirñir;
bular ondean daroa aurrea,
ama baiño be ederrago,
eztia baizen leun-samurra;
auzoan doa, pausu lerdin,
kemen aundiko, zut, senarra.

Noizka gazteak biotz baikor
emaztea nai dau poztazo.
Urrun, goia asi yake urdintzen,
baita be uri baten torre
t'etxe garaiak argiratzen.
Jose ta Mari dira, igesi,
Aigito'raiño laster eltzen.

LARROSA LEGOR

Ene biotz edermin, goazen atera
egarri bizi au pizkat arintzera.

Negu buru soil ta arnas otza joan da-ta,
gabiltzan landara aize billa eta arbazta.

Zelaien loratzea! Oro erne-naia:
Izadi amandreran berbizte garaia.

Dana bizitza barri. Lurraren antzalda!
Negu'k illik eukana barriro biztu da.

Baratza daukot aurrez; sar nadin bertara;
ta i, biotz edermiña, lasa adi naitara.

Eguzki adar gori —intz zelai zalea—
gesal-oia laga ta goiztik da jagia.

Maite mizkerietan diardu baratzan,
aren lagun, oldozkor, ni bere loratzan.

Baratz oni eun esker, ain dozu beratza!,
ederkun egarriz ez yat ilgo biotza.

Gari-azi soloan egotzia iduri,
barrun dabilkit norbait jaio naita urduri.

Biotz semeak dozuz, barruko taupadak,
jauzkan eguzkitara urten nai leukenak.

Gora doa, lurra urratuz, sorgin-ira kimu;
an, bigura be pikor zurizkaz daukagu.

Bizitza danok eder uda el-garaiez,
ta, bai baratz bai biotz, oro erne gurez.

Lilitegia bai dot bitaiz ornidua!
Dana lore, pipilla, adar apaindua.

Ikus-ala landare ta loratan oro:
akara ta larrosa, zangorri ta mao.

Ak gorri kukulua, onek buru zuri,
ezti darioela danak txau ta guri.

Gau-izarren antzean, daukadaz dizdizka,
aizek jkutzekoan polito zabuka.

Toki zorakor zear ara-ona ibilki,
larrosoa abar zut ederrez dot aurki.

Aize-begira datza, arduraz zaindurik,
baiña larrosa бага, loreil-erdi jzanik.

Ezin etsian nago, larrosoa gazte!
Abar zut, ta lorarik ez; legorra ete?

Ur dabil lora jorran gizon bat zaintsua,
bein gogait egiteke lanari lotua.

Esaidazu, baratzain, jakingura ots nik,
lora aroan gara, ta au zelan bape barik?

—Bai, lora aro da; baiña, naita ondo landu,
larrosarik ez dakar; legorra baitozu.

Orri ezez jantzia, ta antzu! Bat-batean,
Kristo'ren pikondoa senak emon eustan.

Madari-ondoari, zardiña jzan arren,
alerik ez ba'dakar, aizkora ezartzen.

Areitz enbor jgarra mendian zertako?
Etxaldera dakarre, narraz, sutarako.

Listor illik ikusi ete erlauntz atean?
Or nagien zoria. Jarduizu lanean.

Betaz aratu begi nork bere burua,
ta alegi ontan, bekus, ete dan sartua.

BERTSOLARI ZAPUZTUA

Bide azpiko etxean
—lore baratz narua—
Maiteder bizi da txairo,
barnean daula sua.

Lili ezpaten artean
—txori zauritu antzo—
naikari biziz aserik
ikusi neban atzo.

[zarrakaz dagi ames
—sai goizale bikaiña—,
barruan dauan atsona
doakola tartaiña.

Zuk, oster, bertsolari!
—gatza ta pipermina—
jo dautsazu leio ondoan
goiz-tobera txiliña.

Ez eutzun zirkiñik, baiña,
arean be ak egin,
ez biotzik astin-azo:
atxurdiña zirudin.

Alde zendun andik «matsa
gordin yagok» esanik.
— Ez, geldo, mats ori ez dok
iretatz, ez, iñundik.

BARRUKO GUDA

Oiu dagiat, itxaso biur:
zer darabilk ain aldakor?
Gain-urdir atzo, amesti jasez,
ta gaur orru dagik gogor.

Barne-samiñik etsienean
leiar gilborra putzitu
ta arrizko esiz baituten auen
aitzak nai dozak zatitu.

Zintzurretako bits atsituz
ondartza zikin daroak;
mintzatu akit, Kantauri arro,
jre itz-miñetan bai naukak.

Baiña... ez, ixo!, ba-dazaut eta
zerren agoan muturik:
uin-litsean bein neuskan irakur
ta ba-jakiat geroztik.

Barrun ba-dot neuk be guda lakar,
errezto jasan eziña:
azke ibil gura ene **zer** onek,
baso usuan lez oreiña.

Biziki digart barru muiñean
etsai biren jotze urbilla;
gain itzal gaizkor bai lebilkidan,
zorapenezko naspilla.

Egaize balak zingira gaiña
nasi oi daben antzean,
zer gordearen dardara bizi
sarriro doart soiñean.

Etsai eraso, burruka latza,
eguzki dirdairik bako!
Uin-jauzika ots dagikanean
dirudik itxaso arro.

Goitik gogoa zidar egalez
dago jantzita: zerumin;
aragia, irrits murkoa eskun,
ikus beerago: ludimin.

Izanez bata ustelkor dozu,
bestea barriz il-gaitza;
lur ala gogok jādats ereño?
norentzat ete garaitza?

Or dabilkidaz lera-sugeak
biotz ganbaran txistuka:
oillo samara mirotza letxe,
jarkitzen alkar eztenka.

Aragiz azke dan gotzon argi
edur egoduna iduri,
lokiak ausiz ludi ontako
beztun-arana itzuri.

Goira dot igon nai ego iraulka,
jzarren isla mosutu,
ta azkar garaituz ortze oztiña,
argi erriaz jabetu.

Ango goiz-aize, oi!, nok leukake!
Usno goitarrak arnastu,
argi jturnan egarri sua ito,
Jainko-besoan atsartu!

Baiña sugetzar marraskariak
lei ardoz mozkor nakarre;
ta ene gora miñak or epel,
jllotzen taiua darre.

ATZIPETUA

Laburrak, ziñez, nire atsegin orduak!
Joana az, ene maite, jbaia lez bizkor,
ta ni oroiz betea emen, ai!, ezezkor,
konta eziñik neure neke ta doluak.

Ez neban iñoiz uste, iñoiz, ez orixe!,
egun artako argi lausorik bagea,
ez, ez yatan iduri izan poz betea
ain laster itzuliko yatanik oiñazei

Baiña iduri utsa zan, ames gaillena,
nik olan jantzitako jauregi bikaiña.
Nok ete onen erru? Ez iñok nik aiña.
Lorea eder, ba'ña barruan edena.

Maite dardaiz josia ibilli naz zoro.
Bizitz sua itxuratan zoragarri dozu;
ezta, barriz, ispillua egiaren zitu,
ta ni be aren mende nago, gaur, osoro.

Bai, lilluragarria az, elai arraparil
Dana dagik erreza, zillegi, ederrik.
Oi, ames gaizto! Ezpei, ez, ire esanik
iñok betetu, izan nai ezik lotsari.

ITXI, ARREN!

Ba-noakizu, ta itxi, arren,
ene Senar goi-goiko orrek;
ez nagizu alboratu,
zure jtxas-galtzarrean dedin
nire jbañ au asazkatu.

Sorosi naizu gerizpean,
t'ene ardura leialari
emon adar merezia,
kezkage atsedeen dakidan
zure mosuz arimia.

Besoak luzatu daustazuz,
ta beingoz noakizu eske;
Zuk bait-dozu, Jaun laztana,
zor daustazun ezer gitxia
ta nik zor dautzudan dana.

Lotazi maite agintzeak
barnea atxillotuz biurkeiz.
Nik, barriz, Zu besarkatzeko
daukadaz —mats-aieen goritu—
zabal-zabalik bi beso.

Zuk besoak ba'damostazuz,
nik arima ordeaz emongo;
begiak begiz kiskaltzen,
ezpanak ezpan su-jaurtika,
gaitezan beti alkarren.

Biotza damotzut eria.
zauri orreik bekidaz poza:
bion barneko gorbizak
zeruko ateak baitira,
neutzat edegi ziranak.

AINTZA TA AINTZA

Zeru ta lur aundi zarean Jauna,
zeure aintzarako ein zendun dana.

Milloika izarkiz ortzea garden,
zure ospearen igarle guren.

Lurra, Zuk jantzia gauza bikaiñez,
aspertzake dabil zure gorantzez.

Ala ta jakiña goiak azaltzen,
ederraren dirdai beiak abesten.

Zerk erakar zaitu, zerua itxirik?
Lastoan zerk zaukaz orren apalik?

Belen'go askea erruki aulki,
zure azkenbako aintz-ezaugarri.

Ostoak dardarti dagoz ezerik,
Izadi amaren doiñuz izorrik.

Itxasoak —mamu azkar— kantari
erantzuten dautso zure aintzari.

Barru-espexean giza-biotzak
antsi gozoka dauz bere ai-otsak.

Biotz eta txori, zeru ta itxaso
goraka daukazuz, Jainko arbaso.

EGAZKADAK

Etxe ganean
kee mordoia;
geldiro, baiña,
gorantza doa.

Sorgiñak begiz
egin aurrari,
ta an doakio
beingoz amari.

Errekatxoa
guztiz marmarti;
bein baten **yaku**
egin itxasti.

Aizea ausirik,
azkar egazka
dakust arrano
urdiña naika.

Gogo zindoak,
alai ta ustetsu,
egaz dagie
Zugana, Josu.

Oi, ene Maite!,
gezi bai litza,
Zugana doa
nire biotza.

OTOIA

(Lenengoz eskiñi neban Jauparen
oroiz: 1934-VII-8)

Ur zabilkidaz, Maite, adiskide zintzo,
gorputzez ur-ur, gogoz oraindik urrago;
bion maitasun lera, laba gori antzo,
diztira jarioka, garretan baitago.

Laztankor nozu deitu, ona ni Zuri so;
entzuna dot aspaldi zure aots leuna,
maitezko mintzo gozo, eztidun euria;
barnera ots eistazun, eskiñiz zoruna.

Ar lurkoia bait-naz, nitzat esker larregi;
baiña Zuk, ariz ta ariz, dei nozun ezker,
gakiozan alkarri, egundo urrintzake:
aopeko izketaldi daukagun unero.

Zutzaz maite mindua netzan illargitan,
zure jrritsez, Maiteño, ibil naz ona-ara:
aria idorotean bakar tximisteak
atsedena artzen dau bere aisiara.

Zeure jauretxeko otsein saillera ekarri
eta esku ezartzez almindun ein nozu,
orio donetsiagaz jgurtziz batera;
ta... esker-zor au, zelan neinke nik ordaindu?

Emen naukazu, goizero, ondian dardarti;
aragi begiz dakust irudia soilki,
baiña, egi uts-utsa, ortxe zagoz, Jaun on,
soiñez ta gogoz, eta zaitut ene jaki.

Edontzian ardoa dakuse zentzunak,
 siñismenak, itz osten, Kristo'ren odola:
 ogia egizko soin liparrez biurtu,
 ardaoa berebat, odol. Itzen ala!

Sar, goizez, ene barrura, Jaun, ta laztan sutsuz
 nire biotz-zirrara oro biur lili;
 ludi-aize likitsak ezpei iñoiz ezain
 lore onen aratza; bego garden beti.

Ementxe, Jauna, zeure baratz jator ontan,
 arri zuloan egin dot neure abia;
 urretxindorrarena gau-aldera beste
 atsegari bekizu nire oiu mia.

Zuri, untza iduri, gogor itsatsia,
 maite elez jarduka, eztizko euritan;
 alkarregan biotzok dagien pilpira
 errez adi daigun, ots oro at, utikan.

Ezpei gure maite ixil barri iñok bere jzan:
 Zeugaz bat, Maite, aldi oro bizi nadin
 ikatza ta sua baizen alkar, estu;
 enaite atetiko ezertxren jakin min.

Zutzat, Josu on, nire biozkada oro,
 eresi oro itzuli beite ene barnean;
 su kiskalgarri bego bion maitasuna,
 be-lokiak ausirik, gorantz jo artean.

BIURPEN

Billa nagizu, Jauna,
 ez kanpo, Zeugan baiño;
 Zu ezik, gaur ezkeru,
 asun-poillu yat oro.

Sar eistazu gezia
 bigun biotz erdian,
 nik neureak josi
 ditut zure bizian.

Zelatan nago geroz
 zure besoen artean,
 geldi ta kukurtua
 kulunka bigunean.

Soil, lantzar egoan len
 nire gogoa, ai!, iltzer;
 gaur, lera neurri gabez
 erantzia, txit eder.

Begitu gozoz nozu
 bitxikoi apaindua;
 zure eskuen ikutuz
 txingartu yat mosua.

Billa nagizu gaurtik
 Zeugan, Jainko laztantsu;
 bekoki ausart au, or,
 apal lurrean kuku.

Zure biotz taupadaz
 ur-dagit kresal zear:
 ez uin, ez bidutzirik,
 ez nau ezertxok dardar.

lkillaren ertz barna
dagiket urrats betez.
Zentzunak guztizkoan
dodazala atsedenez.

Zuk ditokezu miña
ezpan-saka gartsuan.
Ez, iñoiz bez ni larri
ezpai-ari galduan.

Billa naizu, bai!, gaurtik
Zeugan, Jainko. Or nozu!
Zure da nire jzana,
egiz maitezko kimu.

ESKEA

Arrotzak dozuz, eta askotxo,
ez dakit nitzat lekuri dan;
baiña ateetan negoalarik,
bego barruan gaixo au be,
ur ainbat min dagon tokitik.

Legea beteaz gogoa
zintzoro bizi da, belaxka,
ta Zugan ditxaro soil-soillik.
bere oiñazeen osakaia
Jainko-Bildots ori, Zu, izanik.

Ar nagizu, otoi, Zeuretzat,
ez begira nire ezeukia;
esaidazu eskier noan.
Baiña, ez, Zuk, buru makurka,
«bai» ez ete daustazu esan?

Maitasun garaian ba'goaz,
su-txingar bi egiñik alkar;
egiaz ba'gabiltz batera,
zugatz onen adar ostean
noakizu kuku jartera.

Olan dala, Senar maitea,
leia zaitez bizi naiteño
lagun naila zure arretak;
kisket oni oratzen dautsat
jagon naian zure gerizak.

Itxaro onen babes gozoan
ez naz bildur samiñarena;
Zuri, ene Kristo, oratua
eriotzako une larrian
biziaz daukat eskua.

Ta Zu eskuan ba'zaukadaz
adiguri ta bezuza aundiz,
biok gagokez alkaturik,
atsegiña ta oiñazea
mimen-suatsuz eratsirik.

ARRENA

(Jeremi igarleak, bere aberria erbes-
tetarren menpean ikusirik, biotz jota,
egiñiko illeta eresia)

Oroi, arren, Jaun altsu, gugaz jazo dana;
begira, otoi, ikus gure irain-gerena.

Iñoren eskumende gure onibarrak,
gure etxe-ondoen jaun be atzerritarrak.

Aitarik ez, ta umezurtz aul egiñik, itun;
sor ginduezan amak, baltz jantzita alargun.

Txindiz erosiko ura gaixuok dedagu;
su-egurra be erosi bearra daukagu.

Samak ariz lotuta baldan garabillez;
lanez abailduentzat egotarorik ez.

Aigito-siritarrai ogi deskatsegu,
gose-asperra zerbait aseko ba'dogu.

Oben egin ebenak il ziran asabak;
geuk darguz, barriz, aren uts-ordain zigorrak.

Mendeko zireanak jaube biur yakuz;
euren loki-biurrak nok ausiko dauskuz?

Jakia bizi-zoriz eskuratzen dogu,
lekarora be gezi jarraika yatorku.

Laba gorian letxe, gosete-ekaitz izuak
kiskal dauskuz biurtu soiñeko narruak.

Sion'go emakumak indarrez loituak,
Juda-errietako neskutsak galduak.

Nagusiak dingiliz ipiñi ebezan,
zarrakaz lotsarik ez eben iñon izan.

Lizunki erabilli ebezan gaztiak,
zigorrez odolustu mutiko txikiak.

Orain ez dager zarrik ate ondoetan,
gazte talderik bere ez eres-tokietan.

Biotz-alaia yaku negu-laiñoz jarri,
baita dantza-lekua zurbil, negargarri.

Gain geukan burestuna oiñetara yaku.
Ai!, oben egin gendun! Errukarriak gu!

Orretzek illun gure biotz pozkabiak,
orrexek dauskuz lanbroz lausotu begiak.

Ondaturikan datza Sion'go mendia,
ta non-nai dakusku azeri-usia.

Zuk, baiña, Jainko altsu, dirauzu betikoz;
zure bakal-aulkia zutik aldi oroz.

Zer dala-ta, gaixuok aitzu gozuz, Jauna?
Luzaro gu ete zure laguntzarik baga?

Itzul, Jaun on, gugana, ta gu Zurenera;
aspaldiko egunak betorkuz osteria.

Zuk, baiña, betiko lez gaituzu egotzi;
suminkor jarri zara gure kaltez, Urtzi.

ARRATS-BERAN

Jauna!, arrats-beeratsen
doa, guztiz azkar...
Sakonean lo guraz
dira aritz, astigar.

Jauna!, ez nagizu itxi
itzal-arte bakar...
Zimikoak barrunbez
artegatsu nakar.

Egun da bizitzea,
Gau, barriz, erio.
Itzalak biotzari
Gau'ra bultz dagio.

Ez ni itxi, otoi, Jauna!,
itzalpean bakar:
zurrunbilloz neukake
betiko zoritxar!

Illunabar dan arren,
zakidaz Zu erlantz;
inguruan burrunbaz
bebilt mari-orratz.

Ez, ez ni itxi. Jaun altsu!,
argia il orduan...
Galdua nindukezu
gauaren arruan.

MAITASUN-AIOTSAK

Opal-maiko eun ostean didarka gizonari
maite zotiñak darioz Jaunaren biotzari.
Izadi ertz bakoaren Irazaille gurena
ta eguzkiz goiko urdiña eder jazten dabena
biotz garbi eske dago opal-maian oiuka;
ni, barriz, eskar gaiztoko, beragandik igeska.
Baitegi illunean soillik, eztau jñor be lagun,
eta bakartasun artan deadar dagist itun:
«Iges, ene seme? Nora ta zegaitik, laztan?
Zorion-iturria uka? A! Erdi neugana.
Ekarstazu maitasuna ta ordaiñez damotzut
bizitz-sorguko ur gardenaz; eztiz aseko zaitut.
Atsedean egarriz zetan urrats nigandik urrun
ezez ase gabe aldi oro ba-dirauzu illun?
Alaitasun-lora billa zoaz noski mendira?
Muñoko lili pitxiak arantzazkoak dira.
Aintza-jaurgotik maitasun utsez jatsi nintzean
zeugan biotz ona euko nebalako ustean.

Gentz ta bizitz bera nozu. Lurrak eztamo ezer.
Deskiñan bake-aroa iñondik bai al dager?
Erdi arin ona, seme; zeure maitetasuna
da baitegi bakarrean egunoro naukana.
Ertzik eztau maitasunak. Sua dot biotzean;
Sar berton, ta ez izotzik izan gogo barnean.
Zu nigan eta ni zugañ loki leunez batuta,
biotz-muñeak arrago gorian kiskalduta,
bat izango gara biok maitasun altzoan.
Maitasuna dan gozoa! Erdi ona beingoan».

Eta nik, maitasun-aiots samurrok adi arren,
askok lez, ez entzun egin, basatzen ibiltarren?
Ez, Josu, Zeugana nator; zeutzat nire biotza.
Nigaz nai dozuna egin; urtu gogoko izotza.

BEGI - URDIN

Ba-dot aurtxo eder bat
ezti utsa dana;
lo dagoanean, ixil,
dagiort laztana.

Begi bi dauz urdiñak,
lilluragarriak;
ainbat argi eztauka
goiko eguzkiak.

Arraskorri sorgiña
dauko bekokian,
mao bi ezpanetan,
urrea uledian.

Garitzan pospoliñak
eder dau abesa:
nik aren begietan
dot ene amesa.

Euzkirik euzkien yat
aur begi-oztin au;
ortzipean beiñik-bein
antzekorik eztau.

Zeru dakust beragan,
zorunez betia;
begiratzuz ase daust
edermin bizia.

Bizitz-bidean aurki
ba'dot kulumio,
lagun eske berari
laster noakio.

Oiñaze-geriza gain
dabilkidanean,
argi-ontzi oberik
eztazaut lurrean.

Zer dakardan aspaldi
barruan eztakit,
baiña biotz gose au
agana doakit. •

Zer dot...? Au aldakuntza!
Zerbait dakit peitu.
Oi Josu, begi-urdin,
zer daustazu ostu?

Eiztari trebe, azkona
daust artez egotzi,
ta biotz-mamiñean
zorrozkiro josi.

Neure biotzan jabe
bera dot geroztik:
Bizi nadin erroak
maitean egiñik.

ABEAN

Oldozti, gogo-batu, argitasun miñez,
bizitz-ibai ondolik nenbillan goiz batez
illunabar antzeko izpi me artean
Abea agiri yatan goiko kukutzean.

Ikus-leiz ara nintzan; eta an dakustana!
Lore leitua irudi, zail, tximur soin dana,
Josu, ludi eguzki. Abean zintzilik;
miñen gozagarri dan Eguzkia itzalik.

—Nok zaitu, Argi zorakor, apain odol-izpiz?
Nok zugaitzean josi? —dirautsot errukiz.
—Maitasunak, enetxo, jarri nau onelan:
bere suzko geziak naukee Abe ontan.

Betoz maiteminduak (gero oiue egian)
uda-itzala baita bere adarpian;
artu zugaitz ontatik igali marduak,
neure biotz barneko su goriz elduak.

Zitu maitez umook sarri miztu dodaz,
ta azalez gorri, gozo mamiñez daurkidaz.
Abeak, arantzak dauz; baiña emariak
giz-ao-sabaiar; yakozan guriak!

EZTI UTSA

Miren! Izen ezti uts, olerki iturri;
jainkozko mosu baten gizaz jantzi antza.
Nok, bear aiña, zure izena goretzi?
Zure Ama-biotzan samurtasuna aintza?

Eder sortu-ezaren iduri argia,
gaixoaren itxaro, maitasun eredu;
gogoz Jainkoantzat gai, soñez ozkarbia,
betikoa ezker. Zeu ederren zaitugu.

Itzalpe atsegiña, Ama biotz-bera,
sarriro entzun oi nik zure eztidun mintzo;
ots dagistazu bigun barrengo muiñera;
goiz-arora dabesan urretxindor antzo.

Begi-lauso, gogo-min, elorritz biotza,
ludi-itxasoz jbil naz izu-lauorrian;
zure kaia, atzenez, iku, Izar aratza:
ankilla dot egotzi ditxo bare-mian.

Maite-altxor aurki dot magal ezti ontan,
poz-untzi ertzik bako, samin-aringarri;
ta, zurea jzan naiez, naukazu miñetan.
Zakidaz aldi oro Ama maitagarri.

LO, JOSU!

Nazaret bide egaleko
bedar gaiñean kuku,
garí-buruen otsera,
lo dago Aurtxo Josu.

Kirkillak, maite minduta,
—neskatx taldea iduri—
zotal-jauregi atadian
daukaz kantaka, urduri.

Aizetxoa, lapur antzo,
mendiska ertzez dabil;
txoriak, izpi-euritan,
iñolaz ezin ixil.

Aize, otoi, ez itxartu
Aurtxo begi oztiña.
Bekaitzez legokez lorak!
Odei ene atsegiña!

Laga, laga, geldi lotan
bide gaiñean kuku;
gari-buruen otsera
lo, apatz, ene Josu.

LORARIK ZURIENA

Ene Ama: almenen egon eziña!
Zuregan biotzak naiko atsegiña:
argi-ariz urrun doakit adiña:
kanta-zale nozu, azka ene muña.

Ozkorria bera bekokin dozula,
goizeko larrosa baizen zut-mardula,
oltzaren erdian ederra zakustaz:
nire eder-miñaren asea zakidaz.

Errugea zara, oi Ama samurra!
Sortzetik erruge, zuritan edurra,
laiñorik bako ortzi garbi ta oztiña,
aingeru-begiak beste eder ta urdiña.

Zure jantziaren gorrian dirdaika,
jzarren antzera, liliak eundaka;
kutsu bage, aratz, eder, txukun guztiz,
usaña dixurzu larrosena ibilliz.

Giza-biotzetan maitasunugarra,
eguzki egunez ta gabaz jzarra,
zelatan lorea sor daroan Urtzi
zeuk ekarri zendun, urre zurizko untzi.

Izaki gaixoen poz ta gorde-leku;
biotza dardaraz oiuka naukazu:
zure kerizpera nator uste osoz,
estali nagizu errukizko egoz.

Urratu ezkeru maitasun-katea
batez jaiki oi da urrezko alea,
ta urre-ale gaiñez gora doa gogo
zure magalpeko itzal gozoraiño.

Bidea galduak eder dau argia,
nik zuregan daurkit itxaro ezta.
Bizitz-itxasoan uñak arro zabaltzen?
Laztan amakorrez nozu inguratzen.

Oi zeru-Erregiñ, Amatxo gozoa,
bost orri jaso ta zuridun maoa;
atsegin-jauregi, eskarren jatorri,
oiñazien ez kai, gaitzen gozagarri.

Barnean dabilkit Zureganako sua;
gaur, beintzat, edolan be entzun nagizu:
itun-itxas ontan zakidaz izarra,
etsaiak goitzeko egidazu indarra.

Ume zurtzen Ama, otoi gaur biotzak:
garbi, arren, niri gogoko lausoak.
Maite ba'zindudaz zor yatzun erara!
Ordun bai nengo ke pozetan gogora!

USOA EGAZKA

Norantza, usotxo eder,
ego zuriskaduna,
ortze izpitsu zear,
odeiz gora dabillen
arranua bai zintzan,
egalari azkar?

Goi-aintzak zoratuta,
zerurantz artu dozu
gorazkai leunean.
Ats likitsa darion
lurbira zuretzako
ez izan urrean.

Laiñoak urraturik,
gotzonen besoetan
oso ameslari,
donien biztokira
zoragarri digo zu,
gizonen pozkari.

Eregi, goi-indarrak,
goi-beko Andera da-ta,
zeruko atea k.
Josi goiak abestiz,
ereskin-txindi gozoz
donoki atea k.

Leku, gogo goitarrak;
Jainkoaren Ama baita
eder bikaiñena,
izar-buruntzaz bekoki,
lerden, nagusiki ro,
datorkizuena.

Baiña, usotxo, zu gora
eta ludikuok zer
zure iduri gabe?
Zu urrinduz gero, ene!,
illun lezaratuta,
argirik eztabe.

Bizitz-mendiak barna
eskar-apurak an-or
sasitzan galduta,
bide ez-ezaun biurriz
gaixo uts-utsok nora jo
Zuk lagunge itxita?

Ez; itxaro-argiak
dizdiz begi emaro,
eguzkik lez goizez:
Miren, uso goi-zale,
amatxo amultsu dot,
maite nau biotzez.

Ez, oi!, ezta amarik bein
semeagaz aitzu;
Miren'ek be eztausku iñoiz
maiterik ukatu.

GEZIZ ZAURITUA

«O caritatis victima!»
(Hymn. of. S. Teresiae)

Oi maitasun! Jainko, su, onaren iturri,
ekaitz osteko ostadar, ametsen joan-irri,
bizitz olerkiaren lenengo neurtitza,
zu gabe osin illun litzake sortitza.
Garra biztu oi dozu barrengo muiñean,
ta irri leunak loratu ezpanen gaiñean.

Jazoa

Laiño gardenpean
zerbait egazka...
Ni, txepel antzera,
berari soka.

Urtzi'k bidalia,
zerutarra antzez;
suduna dirudi
gorputz egalez.

Izpizko estuntza
dakar buruan,
eguzkiak letxe
goiz alaitsuan.

Arpegiz irrikoi,
makoa eskuz,
bera dagi egaz
goia zeartuz.

1936/1940

II

Gelatxo zuria;
Terese bertan.
Jaunari biotzez
otoitz-izketan,

Sudunak leiotik
oiu dagitsa;
batez, geziaren
durundu otsa.

Terese'i bularra
dautso zauritu
ta sutzar bizia
barruan piztu.

Maitasun izpiak
gar orren sukin;
ez da, beraz, ilgo
sutzar errekin.

Azken-aldia

Morgoi zuridun liliak naro
jaioak dira baratz jorian;
ezti darion maite-sorburu
bol-bol asi da biotz-mamian.

BERTANBERA ITXIA

Ire otsa, lenago, gizatsu etorran;
ire kezakak, be, oso nireak zitunan.

Ez egin ezikusi; ire erlantz bizia
aurrean izan ycnat gozo, maitatia.

Gaur alan da be arrotz non, bai, biotzean;
geiegi otoiztu aut, baiña i tink eurean.

Aste batzuk dirala goibel nago, ta utsik,
poz-senez gabetua, maitetasun ezik.

Gorde yataz izarrak zerupe baltzian,
ez dabilkidaz geroz almenak neurrian.

Lora bustiak, aurki, ez dakarste usaiñik;
oiuz dabil iparra itxaso aldetik.

Gainditu yatan arren samiñaren loa,
ez dot nai aita zorrotz dakizun Jainkoa.

Ozka dot biotzean sargori astuna...
Bizitz! Ez al az, egiz, negar-bide illuna?

AMAREN LELOA (Trueba)

Otzak dira egunak,
luze yakuz gau arrak;
leio irrikaetan
uluz diardu iparrak.

Lo, lo guri, enetxo!,
neure altzo beroan;
egin lo, posplintxu!,
neure biotz alboan.

Lotan guztiak gabaz,
saminge ta narorik;
zeu bakar, ene maite!,
zagokidaz itxarrik.

Lo datza, kukurio,
mitxiña bazterrean;
ez dabe eresi kirkillak,
len bezela, larrean...

Baiña zegaitik, potin!,
begira zuk leiora?
Iduri izukorren bat
datorkizu gogora?

Zek ikaratzen zaitu?
Illargiaren izpiak?
Oska datorren eurik,
ala aize negartiak?

Lo egizu, jartzu,
lo biar artegiño;
ez izan ipar ta uren
bildur, arren, maiteiño!

Ba... umetxo ule kiskur
lotan dagon artean,
ama ta gotzonak
datzaz seask-ertzean.

GURA NEUKE

Itoka doa bizitza,
pendiz beera ariña;
ez miazkatu nai izan
bestek amets egiña.

Lasterka doa joana
erreka zulo mutur,
Ixil zarraren mendean
arri ibillien zintzur.

Giza-sortzeak gelditzen
dira amesetan dindil;
bakar, aizearen tresna,
idazlearen aril.

Itxas-urak lur egala
aparrez dau zuritzen;
nik, geroaren jzarra
jarri nai dot argitzen.

Nik gura neuke bizi
—biar!, gero!— dizdizean:
oroitarri lez lastua,
amets naiz sorpenean.

ENE BIOTZ NEGARRA

Sorkaldean agertuz gero eguzkia
txoriak areitz puntan txioka diardu;
maitetxo galduari oiuka daukazu,
negarrez oretua bere abestia.

Aize leunak zibuka darabiltz orriak,
iñoizkorik pozkorren lastxoak dantzari,
goi urdiñera begira lorak maitagarri:
uda-asteen eztegu izadi joriak.

Miñez dago txoria, zotin dariola,
oiñaze-aldi artan pozik ete daurki?
Illun-ondo alaikor eguzkiak argi,
ala beti gau illun, beti negar-bala?

Abesari dakitso txoriak saminki,
orrela barne-miñak gozatu oi ditu.
Zar-gazteen begiak askotan añutsu.
Itxi; barru, zotinka, usten dabe aurki.

Zori txarreko litzake
gure biotza negarge.

BAKE!

Bake!, zer ete zaitugu?
zer ete zure ona?
Bake eder! Ta zure billa
dabilkigu gizona...

Aingeruak gaur dabese:
«Gora Jauna ortzean,
ta bakearen zoria
gizonari lurrean».

Ta eztau gizonak gura
bere baitan etenik:
erre ta suntsi diardu
odola ixuriz gaindik.

Bake!, zer ete zarean
galdez gara onela.
«Erean narea» iñoan
Augustin'ek beiñola.

Goraizu, gizon ertuna,
zure aitzin-erpiña,
ta aintzal gogora Jainkoa,
orrena baita diña.

Ak eban jarri izatezko
legearen ardatza:
giza-biotz barrendian
eraz ta narez betza.

Zuzena, duiña, ederra
guztioak maite daigun,
anaitasun ore-pilla
Berak barne sar euskun.

Gizon: muiña ez al dozu
maite-orez egiña?
Sumin bizi il eta erre
zabiltz bidutzi ariña...

Zutoin bego gizartean
zuzenaren argia,
estu bego alkarrezko
maitasun lokarria.

Bakea nai dau gizonak?
Itzez beiñik-bein maite;

baiña aren azi-garaunik
lurrean erein ete?

Bake eztirako bideak
—eguzki erraiñuak—
ez dira danak erreto
guk eskuratzekuak.

Baiña muiñak giro beitez
ortarako asmotan
ta zoriaren argiak
dizdiz dagike bertan.

ZORATUA

Ixil-ixillik dago ondartza gorria;
eztabil goizean lez itxas-aize mia.

Ura esi-bearrez arkaitzak zerrendan,
eguerdia da-ta, eguzki galdatan.

Oiu! Norena ete? Neskatil batena.
Ixillaren miesa zarrastu dauena.

Neskatil batek jo dau aitzera laisterka,
aizetara iñarrosiz uledi-mordoxka.

Soin-lerden, zail, aitz-antzo, aurrez ur-zingira;
adi-adi dago urdin-mugara begira.

Eskuz dau arpegia, zotinka, estali;
ene!, aren begiak negarrez iturri!

Zer dau? Zergaitik malkoz neskatzak begia?
Zek oiñazetzen ete dautso biozpea?

Urduri dabilkio asmo, izpi antzera;
maiteak iges ete cntziz urriñera?

Begiak zirkinka ta biotza pilpil,
jauzi azartu baten uretan da murgil.

Au ikus-ta, ur-neskatzak, sorgiñak bai-litzan,
uger-ukaldi gezal-gaiñez, bar-irritan.

ERIOZORRI

Eder baizen lirain da-ta,
itun bizi da **Eriotzorri**;
urriñeko zelai-lagun,
ur-ezpondetan, gorri.

Zergaitik ezta jaioten
bere ingurun lorarik?
Zergaitik bizi ete da
urrin, bakar-bakarrik?

Nok barnean goibela sar?
Zek laiñoz begik itzali?...
—Lorak, zur zagokidaze,
ta ona bere edesti.

Zelatan bizi ei zan len,
panpin, arro ta guri,
alboan itz-oska joian
lastxoaren pozgarri.

Bedar-zelaí ekarkorren
ugin jantzi gaiñetan
lora eder usaindunik
naiko begiz jo eban.

Laru bizi zan gaixoa,
lo-ezak oiñaztuta...
Bekaitz-zedena bai eukon
biozpean aginka.

Onen barria izan eban
ortzargiak goiz batez,
ta at uxa eban, mosua
josiz izpi-eztenez.

Geroztik itxas-ertzean
bakar dago gaixoa:
Bekaitzak zital biurtzen
abaraska gozoa.

Or zergaitik **Eriotzorri**
bakar ta me dagoan,
eden mingotsa bai dauko
osto eze barruan.

LILIA (Selgas'ena)

«Ederra da lilia», dabese txoriak,
zoro antzo egazka lili inguruan:
a baiña erruge izan, ta lotsa gorritan
gorde dagiz liparrez ostotxo guriak.

«Benetako zaputza, iñoen zurturik,
eguzki zerutarrik ezpaitau atsegin».
Eta ego-itzulka ebiltzazan arin;
liliak gordeago burua oraindik.

Ostera be txoriak: «Bear bada, lili,
egan aizetxo mea samingarri yatzu?»

Ak barriz, erantzuki, abarra makurtu
ta barru-barru geigo orriak estali.

Uxa ziran txoriak, ta izukor, lerdena,
osto-bikain ta joriz ager zan lilia:
izpi-dirdaika bere soiñeko garbia.
Oi lotsa garbiaren ditzira gardenal!

SARATSA TA NEKOSTA (Selgas'ena)

Oinkada luzez dator gaba laiñotsua;
arrats-zoriak, garbi ta betondo itunik,
zelai ta lora-baratz joriak itxirik,
gaiñeko euna bildu dau ezkututsua.

Ara-ona kulunkaz sarats zimel mea,
barne-lor iraunkorra zerbait arintzeko;
aize-egoz dabiltsu aren oin ermo,
barru-ots bizi-legun ta intziraz betea.

«Atsege jaio nintzan.. Izaki-zorunak
ba-dira, barriz, ludi baltz onetan naiko,
lor, zotin ta ituna zer dan ez dakienak»

Au esanik, orriak bera yakoz jausten.
«Bean negar dagina zoriontsuago»,
darantzutso nekostak, ortzia begitzen.

ARTE DRANGALA

Goiko bide ertzeko aldatz-muiñoan
arte bat daukazu, urtez betia.
Enborra sendorik, baiña kimutza
aize ta euriak jana guztia.

Lengoan albotik igarotean,
jakin-min itandu neutson gogotik:
«Tamal aut, arte zar! Ain ago zarpail,
iparrak errea oso-osorik».

Arek oiur niri: «Etzaite nitaz
erruki; ostoak ausiko daustez,
ez baiña enborrik eratsi. Ez bein!
Onelaxe diraut eundaka urtez».

* * *

Gaurko gazteak be onan ditugu:
aizearen gisa zaratots puzkor.
Zarra, orraitino, berean nausi.
Gaitezan arte, ez aize galkor.

BAKARRIK NOAKE

Gaur goizez atzera laga zaitudan
naigabe joanen gomuta larri:
etzaitez geiago etsai niretzat
etzaitez geiago, ez, gogaikarri.

Bakarrik noake bide zearka,
iñor -bage giza illen artean,
argiaren irri ta mosu barik,
ibil-aldiaren zaldi gaiñean.

Itzaltsua, makur-une antzera,
datorkit gaiñera arrats ariña,
iñar-gori asko igaro dan
egun laburraren negar oztiña.

Bakarrik noake. Aurrez-aur dodan
bidean begiak ba'ditut ezar,

neronen burua dakust osorik
izuaren erpa artean zakar.

Zain dot eriotza, illun, irrikoi.
Obi-gerizak daust izuz gogoa
maillupe ler-azten. Otzaren esku!
Eriotz-algara! Bazi bakoa!

Ba-dot, orraitino, itxaroaren
erraiñu gardena, barru josia:
geroak izango dau bertso oneitan
nire biotz-poz ta miñen barria.

ENE ERESKINA

Dana odol arrats-beeran,
bai bee-alde, bai mendi;
gero, illaren eskua lez,
dana jarri da geldi.

Uneak iku ondoren,
zemaixil-mende datza;
arkaitz baizen zut-jagia
Oiz azpiko zugatza.

Bat-batez da jfxasperatu
adar-gori euzkia,
eta txoriak atertu
arrats-ekiñaldia.

Goi ta bee, oro estaliz,
ikara dira itzalak,
ta ez dakuse arean
nire begi minduak.

Aize mea, ezarian,
mao zuri artean
ames gozotan ete da
illuna luzatzean?

Mendi, basetxe ta landa,
guztiak dauz loak ar:
oindiñokarren, ai!, itzarrik
ene ereskiña bakar.

Ixil mingotsaren pean
oiu batek ots dagi:
ene ereskin gaztearen
min-asper da, czengi.

Nire biotz gaixoa, bai,
intsiz dozu aspaldi.
Zoriaren doakabe
Jaunak aida ba'ledü

Igar arpegia, ta ubel,
barrun zotin-ari;
miñetan ore-ogia
gaurkoz baitot janari.

Baiña lor onen azitik
zitua da jasoko,
naigabetuen amesak
azkabide izango.

Ene ereskin negar-bera,
ixil-ezkon aratza:
ots samiñez, otoi, birlora
nire ames-baratza.

Noizbait liliak erneko
ezker-eskoï bidean,
jgarra barriz biztuko
euskal-biotz muiñean.

ONDAMENA

Jazki oriskaz dagoz zugatz-adar goenak,
eguzki jaunak ez ditu edo oraingoan kutun;
anai diranen biotzak ikara baten jarriz,
sentipen ez-onez dabil ibar-laiñoa zurrun

Lerkai ta iskilluen otsa dozu zoraldi biziz
mendi-gerri inguruko luban oiñaren mende;
eta jtuna areagotu ta negartea astean,
goi dana beillegiz yaku lauso-azi ta bete.

Beso biak luzaturik, Goikoa dot otoiztu,
zigor onetatik gaizka dagian gure lurra;
iñoiz Arek maite ebala zirudin gure egoitza,
gaur iskillots biurtua, dunbada ta negarra.

Balak ats-zurrunka datoz, etsaiak erauziak;
su-burdi gaiñ dabilkigu gorroto, arnas oska;
ondamendiaren ezten biur yaku dan-dana,
negarra ta eriotza ugoldeuz ibaika.

Giz-odola zelaietan da bolbol ixuria:
jausiak dira millaka gazte. Au laido, miña!
Zaurituak be millaka, samiñez dagozanak!
Suarra don, guda!, ire jzan muiñeko griña.

Errauts kolorez bazterrak, orbel oriz beteak;
garraxiz dabilta goian —zeren billa?— erroiak;
billoizik ta luze-luze gure pago-areitzak,
eurrez dabez eginbarri azpian giz-obiak.

Ai!, jldakoen itzalak ete baltz, izugarri?
Osto artez txiolari aizea me, arona;
zurmur-ots larrian zerbait diñoala dirudi...
Xistu ariz, illen deia ete guri emona?

Umezurtzak, alargunak dakustaz bide zear...
 Kañoi izukorren suak ez dautse sartu dardarrik,
 suagaz oituak dira, lerkai-jasez oituak,
 adoretzu nunbait bizi-lurra jagon bearrik.

Jazki oriztaz dagoz zugatz-adar goenak,
 eguzki jaunak ez ditu edo oraingoan kutun;
 anal diranen biotzak ikara baten jarritz,
 sentipen ez-onez dabil ibar laiñoa zurrun.

SASETA IL DA!

Oi, jausi zara, jausi, Saseta kutuna!
 Gaurtik illen arteko egiña zaitugu.
 Aizea baizen arin da an-or edatu
 zure eriotz miñaren il-izpar ertuna.

Leiatsu maite zendun euzko Aberria,
 ta Aberritik urrin, oil, jausi zara.
 Betikoz jausi zara, leñargi antzera;
 biotzak ez nai ziñets, baiña egia da.

Izkillots atergea, lurrak dart oinpean,
 sua kea, garra, gudean gartsuki;
 giza gurenak letxe ereiñoz bekoki,
 jausi zara azkenez etsaien aurrean.

Erbeste-lurraldetan emon izan dozu,
 euskal lurra begira, azken arnasia;
 baiña azkatasunaren lora apain-guria
 ementxe jaioke da, eder, naro, txairu.

Biotzean min dogu, Saseta maitea,
 biotzean min dogu, begian negarra;
 samin-uluz daukagu laztan dozun lurra,
 errai-dardaraz, izu, euzkotar mendia.

Uso zuri-otzana basoan egazka,
 biotzak samin-eunaz dituzu estali.
 Baiña zu ego zuriz, arranoa iduri,
 argi-itzal-eziñera aldatua zara.

Atsedan, bai, atsedEn betiko argitan,
 barne-muiña eresiz, goi-argiz adiña.
 Beukozu azken baga zeru-atsegiña.
 Laster gaituzu gu be, or, goi-alde ortan.

ABERRI EDER

Maitasun-ontzi, zitori-baratz,
 Aberri eder, maitea:
 mendi lilitsu ta ibar usaintsuz
 buru-oin oso betea.

Gari-sailleko uiñen otsera
 lurrak maitari oiva,
 urrindik dantzut polpolka doan
 lastxo gardenan zantzua.

Zugatz-gerizan zarrak astitsu
 aintzin-ipuñen kontari;
 txori gazteak, dardar biotza,
 abi-auzoan txintari.

Biotz kutunen sugar gorria
 sariz ordaintzen dakizu,
 ta eder zara, Aberri maite,
 egiaz eder zara zu.

Baiña oraindik eder-onago
 ludian zara agertzen,
 gudari-senak aintza-ereñoz
 baldin ba'dozuz loratzen.

Umezurtzak, alargunak dakustaz bide zear...
 Kañoi izukorren suak ez dautse sartu dardarrik,
 suagaz oituak dira, lerkai-jasez oituak,
 adoretzu nunbait bizi-lurra jagon bearrik.

Jazki oriztaz dagoz zugatz-adar goenak,
 eguzki jaunak ez ditu edo oraingoan kutun;
 anai diranen biotzak ikara baten jarritz,
 sentipen ez-onez dabil ibar-laiñoa zurrún.

SASETA IL DA!

Oi, jausi zara, jausi, Saseta kutuna!
 Gaurtik illen arteko egiña zaitugu.
 Aizea baizen arin da an-or edatu
 zure eriotz miñaren ¡l-izpar ertuna.

Leiatsu maite zendun euzko Aberria,
 ta Aberritik urrin, oi!, jausi zara.
 Betikoz jausi zara, leñargi antzera;
 biotzak ez nai ziñets, baiña egia da.

Izkillots atergea, lurrak dart oinpean,
 sua, kea, garra, gudean gartsuki;
 giza gurenak letxe ereiñoz bekoki,
 jausi zara azkenez etsaien aurrean.

Erbeste-lurraldetan emon ¡zan dozu,
 euskal lurra begira, azken arnasia;
 baiña azkatasunaren lora apain-guria
 ementxe jaioko da, eder, naro, txairu.

Biotzean min dogu, Saseta maitea,
 biotzean min dogu, begian negarra;
 samin-uluz daukagu laztan dozun lurra,
 erraí-dardaraz, ¡zu, euzkotar mendia.

Uso zuri-otzana basoan egazka,
 biotzak samin-eunaz dituzu estali.
 Baiña zu ego zuriz, arranoa iduri,
 argi-itzal-eziñera aldatua zara.

Atsedan, bai, atsedan betiko argitan,
 barne-muiña eresiz, goi-argiz adiña.
 Beukozu azken бага zero-atsegiña.
 Laster gaituzu gu be, or, goi-alde ortan.

ABERRI EDER

Maitasun-ontzi, zitori-baratz,
 Aberri eder, maitea:
 mendi lilitsu ta ibar usaintsuz
 buru-oin oso betea.

Gari-sailleko uiñen otsera
 lurrak maitari oiua,
 urrindik dantzut polpolka doan
 lastxo gardenan zantzua.

Zugatz-gerizan zarrak astitsu
 aintzin-ipuñen kontari;
 txori gazteak, dardar biotza,
 abi-auzoan txintari.

Biotz kutunen sugar gorria
 sariz ordaintzen dakizu,
 ta eder zara, Aberri maite,
 egiaz eder zara zu.

Baiña oraindak eder-onago
 ludian zara agertzen,
 gudari-senak aintza-ereñoz
 baldin ba'dozuz loratzen.

Lurrak oinpean, itxas antzera,
aier-murrusa bizia;
sukalde gozo ta eleiz-zutoin,
oi!, dana bera jausia.

Odol orbana dozu soiñean,
begia lausoz laiñoa;
adur txar antzo gain dabilkizu,
garrasiz, bela gaiztoa.

Len eder ziñan, Aberri ona,
gaur obi illauna, triskantza;
len eguzkia, izpi-jaurtika,
gaur, barriz, illik gorputza.

Nun ete dozu lengo ederra?
Nok itzal begi-argia?
Zure baratzan ez da nabari
len lez usaintsu lilia.

Ez, arren, zizta odol-begikaz
lengo garitza sotilla:
oro galkuntza, oiñaz-adia,
dana dakuszu pirtxilla.

Aiots jtuna dakar aizeak:
«Erruki —diño— erruki!»
Ta goira doa, kea bai litzan,
samin-otoitza gartsuki.

Odol-ixurki euzki-lurrean,
nai-non erein da zotiña;
ibaiak gorri, igar goenak,
eriok artu lur-gaiña.

Baiña ez auldu, euzkotar gogo,
odol lurrean jausia.
Oi! Zer jzango? Zer deritxazu?
Azkatasunan azia.

UR-EGALEAN

Ibar-muiñotxoan zut gaztaiña makurra:
garitzea beerago, urrezko kulunkaz...
Lizar itzaltsu baten orpoa, balantzaz,
beerago zerbait, urak darabil kizkurra.

Muiñotik jatsi naz, ta, ur-ertzean etzana,
gudari bat daurkit. Lo ete? Ala illikan?
Bedar-ogean datza dirdai eguzkitan,
esku biak bular gaiñ, bits-jariz ezpana.

Illik dago gaixoa. Iru zauri laru
daukaz saiets aldera, odolez beteak.
Orain ez dau indartzen bizi-arnaseak
ain argitsua eban zintzozko begitu.

Zurmur gozoz zoazan lizar-orpoko jbai,
jagon eizu gazte au, osorik, eukana
Aberriaren alde opetsi dauana!
Uraren gardena! Jo zuk illeta-dindai!

Atxur-zartaka dot lur-sabela edegi
ta gaztearen soiña bertan dot eratu,
lore zuriz ta lurrez dana dot apaindu.
Jausi ba'nendi, esku on bat nitzat bedi.

BASERRIAN JAUSIA

Etxat aiztuko ez, gazte,
ire jausiaren latza:
bonbaz jota, ez ustez,
atsegin uan etxe aurrean,
ilda jausi intzan gaixoa;

len eder intzana soiñez,
ezain dok begikunea,
gorputza loi lakarrez.

Zerk au ortara ekarri?
Ez al intzan errubage?
Sort-lurra maitatzea
noiztik ete dok, noiztik pekatu?
Or intzan beti langille,
maite uala sort-etxea,
iñoiz txarrik pentsa bage,
alai begitartea.

Maite aut nik, ene gazte,
etsai bonbaz ler-azita
etxaurrean jausia.
Lengo txoriak ez yok kanturik
sagar adarren gaiñean;
ama dok txit eratsia;
aita, i barik, biotz lertu,
min-arantzaz ornia.

Nik, bai!, lurra dauat emon
teillatu txitxin azpian.
Miñez esku bete lur
egotzi dauat obi buruan,
eta miñez nok aldendu
jre gomuta latzari
eziñik jñola itzur.

SUTAN

Begi-aur zaitut, uri!, euskal eleiz zarra!
Kiskal zakustaz dana, gar, errauts egiña;
ilkor lerkaz zaitue zanpatu zakarra;
gaiñ bota dautzue, nasai, errekiña.

Eziñaren garrasi, eriotz-negarra
zabal dituk edatu, doixtar egazkiña.
Errugea dok zuzi —ire biotz txarra!—.
Nork iri, ai!, opako parkamen ariña?

Amaitu eziñeko eztanda gaiztoa,
gordeleku billako jenteen arrápala...
Ifernu bizia dot Gernika osoa.

Joanak, ezkenik be, doixtar sai gaizkiñak.
Gaiñez gaiñ errukior da jasten itzala...
Lazkor dira bazterrak, su-mendi egiñak.

EURIA TA URIA

Atzo arratsaldez, lerkaiak zetuta,
ainbat jausi ziran gure uri maitean;
garrasika zarrak, ta umeak txilioz
erio-zain oar nitun illuntzean.

Gaur, eguna argituz
jori da euria,
eriotz-aldiko
amaitze larria.

Ixil ta iraun dator, nekatua legez,
erreriko uria estalpetu nairik;
egiz, orkatz-nagi euria beerantza,
erriaren lotsa pizkat babesturik.

Erreriko uria,
txoko lotsaritu,
euriak nai ausaz
eun bustiz beatu.

Dana ingurumari, il-urren bai'litzan;
ta iges doa bizkor uriko jentea

gaitzak artua lez, bide-zelai zear,
ixillik ta txonbo, anpuluh betea.

Illinti goriak
itxaltzen euriak,
uri errearen
ondar kiskaliak.

Espaloian zear begira gizon bat,
giza-antzik ez, ta negarra dau jaki;
eztarrian itoz abotsaren oiua,
su ta euriaren triska ur-ur ikuski,
«Madarikatua,
guda zital —diño—;
madarikatua,
i, gizaki gaizto».

Mezuak eskinka dator euri mea,
zidar tantoetan goi-zear atalduz:
ez dirausku ezer, muturik da jausten...
Ez al leuke zerbait esango mintzatuz?
Uria dakusa
errea, mutiri,
gomutapenezko
azken min-intziri.

Kei, gar, erre-sunda —Dante'ren jkusgai!—
uria dakusa, oi!, txarpil egiña.
Zerbait dau esan nai. baiña, loki estui,
miiña jareinazo dau arras eziña.
Mintza naiez dago
goitiko euria,
miñetan ikusiz
euskaldun uria.

Zabor, arri, zirpil, ondarrez kalea.
Aizetan eriotz dabil arramaka...
Ta, umea besoan, zelako iduria!,
garrasi bizitan, nora oa, neska?

Euskal uriaren
miñaz oarturik,
negar zotin-eunez
estaltzen dau goitik.

Ni be, euri ta uri, minkide zaituet.
Zuen kale ertzetan gaur ez dakust, ez,
ume-jolasik, ez saleros-joranik;
dana dager laru, garrasiz, oiñazez.
Eta biotzetik
aut madarikatu
erriak ondatzen
ditukan guda uzu.

ODOL MENDI!

Bizkargi!, odol mendi!,
eziñaren gaitz lore di!

Zer dogu? Goiza jñartzen
Zur etsaia? Iratxo,
mamu-kirats, lerdoi min,
gain dabilkigu txatxo.

Luban ertzean sua,
berun jasa bertatik.
Ixil egozanak zut,
joan erantzunik.

Orru biur da aizea,
argia da naspildu...
Gorroto indarra puzka,
gibelmiñik ifernu.

Bizkargi!, odol mendi!,
eziñaren gaitz lore di!

Ametza ta piñua
ifarrak dardaratzen;
giza-esku latzetan
eun iskillu sutatzen.

Troka, zelai, aldapa
gorpuz dira estali...
Zapcak milla zaldi
ditu ona bidali.

Osto artean, baltza,
adua didar biziz;
bizia ebagirik
gazteak doaz jausiz.

Bizkargi!, odol mendi!
eziñaren gaitz lore di!

Maiatza da lore di,
gazteak bizi miñez;
baiña aberria dabe
txautzen bizi-odolez.

Agur betikoz illik
ondoan ditut eunka,
erri alde aituak
zeru arrera soka.

Gau baltzak dau zolitzen
zaurituen garraxi!
Eta il-salmu artean
eriok ots ausarti.

Bizkargi!, odol mendi!
eziñaren gaitz lore di!

BASOAN ILLA

—«Euri-jasa ezpa-litz, bota alean,
basora niñoiake maitea ikusten»;
taiu ontako kantuz neskatz gaztea
goibel egoan bere leio ertzean.

—«Guda-otsez, iñoan, gaur maitea yat
basoratu. Euria... Bustiko ete?
Egia esan: jantzi bi dauz soiñean,
bat sedazkoa, liñoz eiña beste bat».

Ustez betea, baiña ezpaiak joa,
leio zuria itxirik, ezpan-gorritsu,
eun ori asían dautso ekiten,
maiteari ein naian jantzi beroa.

Ikaror biurtu zan gaba, ululan,
ekaitzak ler-eztanda tximist gaiñean,
su-karraxi mamuak illun-altzoan,
iskanbil erdian dart erio irrintzi.

Urriñeko itzaren dei zital antzo,
eguna asi-ala izpar baltza yatorko:
—«Etxe-barru zarean neskatz gaixoa,
egin zaitez, ai!, izpar baltz jabe», diño.

—«Illik datza maitea leizar ondoan,
eztau ekaitzak il, ez urak eratsi;
miñak joa egoan, zugazko miñak,
orrek dautzu eratsi ixil-zokoan».

Maite-su bik daukee, bai, gazte zangarra
guda-oiñeko bedar gorrian illik:
maitea zinduzen zu biotz erditik,
maitea eban baita Aberri lurra.

LURRA EMOTEA

Sagasta'n jausi zan,
ta a datorkit gogora,
aren miñak bizien.
Ez dot ezer oroi, aren itzala ezik;
il-kutxaren barnean,
—gau-itx antzeko nunbait—
ixil zetzan, illik.

Aren betertz laru,
aren odol-batuna
begi itxi pean,
soiñeko baltzaren isla zimur-azia...
Dantzan zegon itzala
aren inguru oso,
ta egazka argia.

Lau gaztek eroien
bidez bide, txango-sor,
ibil neurrituan.
Gudan, su-lubanean jausi zan gaztea,
aberri alde emonik
odola ta kementa,
bizi-gar lorea.

Il-kutxaren ertza
aio-gaitz eban lertzen
izuaren ortzak.
Oñen otsa iltegituntz joian leunki urtuz,
biotz-zauskada larri
ta zentzun zalantzazko
artean utsalduz.

Ixildu zan batez
oin-otsen iskanbilla...,
atea irikirik.

Lau kanako obian jarri eben gorpua,
aberriaren alde
jokatuz il zanaren
gorpuzkin xheetua.

EZ ITXARTU!

Txindor atsegingarri, txindor neurea!
Egun-urratzez zara zu itxarrean.

Ibilli zaitez ego-arin basora
eta esan: «Egizu oiur otsean».

Jo itxasora ta esan eztarri zoli:
«Ots, itxaso, olatu irri leunean».

Jo arin kalera ta oiurangoai:
«Esna zaiteze! Orra, eguna atean».

Astin egoak beingoz, ekin mendira,
ta artzaiñari: «Alboka jar abesean!»

Aizearen ego-mintz igo oianera,
ta esaiozu: «Oian, sar dardarrean!»

Zabiltz, bai, artotzara, atsedean barik,
ta ots ari be: «Zirkin aize leunean».

Lo daukazu oillarra; jo arengana,
ta esan: «Itxar adi! Ekin otsean!»

Or torreko ezkillak, oraindik muru;
esaiozu: «Noiz, ezkil, zaitut otsean?»

Ikus gau-ontz nagia, zulora barik;
esan: «I argi-zale? Ago ixillean».

Jo baratzeko lili gorri artera;
ta esan arei: «Makur, egun aurrean!»

Baiña, arren, oi ene txindor: ez esna
nire maitea bere lo ederrean!

Erio-lerkai batek jo t'eratsia,
aberri aldez il zan atzo goizean.

Oro kanta-joka, ta, nire maitea
bego lur-zaiña bere lo betikoan.

GAU-OIUAK

Itxi da, jadanik, itzal-eun arrea...
Ezta otsik goian,
ez lerkirik bean;
illuntzeko joaz «burdin-gerrikoa»
da ausi zuzenean,
erdiko mintzean.

Gamitz eta Fika —zuen zori txarra—,
eun gudari datzaz
oiu-min, iltzeaz;
goiko mendixkatik dantzudaz, itunki,
eztarri-ots giar,
bizitz azken indar...

Illunaren baltza, garrasiz betea!
Aizea yatorku
ala gaiztoz kuin-kuin...
Lurrari itsatsiak, eun gudari illagin.
Etsai, i aut iguin,
eriores aiz duin.

Ezta otsik goian, ez lerkirik bean,
baiña eun gudari
oiuka lurrean;
piñudi ondoko iparraren ulu
giz-gorpu artean,
dantzari katean.

Etsai odol-gale, jfernu biziak
zirimol izukoi
iregan diraki...
Aulik, zauritua naukak illunean;
ez jausten baiña ni,
miña dot ikurdi.

Goietara deiez itzaliaz doaz,
atsaren gaiñean,
gudarien espak..
Eun gudari zangar, eun leoi ziranak
aitu dauz balbeak,
ezarriz erpeak.

Ain ete apurra zuen balioa?
Gau-garrasi batez
oro al da amaitzen?
Il arren, gazteak, zuen bular-sua
betikoz ezta aitzen,
aldiz illezkortzen.

EORTZI BAGEA

Ene atsa, sai ozar,
egaz ebillen azkar,
arerioz ordi...
Ta i or intzan gelditu,
luzez intzan otzitu,
luban biren erdi
bai intzan illik jausi.

Goitik lerkaiak xistuz
 etozan geiagotuz,
 dana kirats bete;
 eriotz egoan zut,
 zakarki joaz turut,
 su-ego gaiñ azke,
 ez pot, ez ats-arte,

Txima-naas, zoi gaiñean,
 odol-ziztil lurrean,
 apitxin egiña...
 Aurrez-aur guk itxia,
 or ire gorpuzkia,
 ene lagun miña.
 Aundi yat samiña!

Laster lez, bear bada,
 aitz-artetik urtenda,
 bas-iizi uzuak
 birrindu abe egingo;
 nik ditut somatuko
 orrein erpa-joak,
 orrein sistakoak.

Ta i, iñok eortzeka,
 irri-lagun ordeka,
 or atza betillun...
 Obi baten atsedean
 nok iri, baiña, ukatzen?
 Ene intzira, kutun,
 eik itzalez artun.

IRI NAGO

Iri nago, aberri, iri nago adi,
 len intzala betargi, gaur deadar andi.
 Zer zulo, zer eriotz egunok igurdi!

Zur-egiñik,
 ero legez nagokik, illa baizen illik.
 Atzo pozik,
 gaur lur jorik,
 Ilun'ek ez opa argirik.

Iri nago, aberri, bea zun ustuz,
 odol-ibai egiña, olan oartuz;
 lengoa ez akit, ez, poz-fedez, ez suaz.
 Etsai-aldrak
 gaiñez dozak etorri, ta or i ai-otsak,
 samin-jasak,
 erra latzak,
 lurreraturik zori txarrak.

Mendiko amilura bioa garrasiz,
 i izen bage, gerentsu, orrelan ikusiz,
 igana yoak nire didar-miña irrintziz.
 Laido zama
 —amabi ezteneko naigabe garrama—,
 or arrama,
 il-uzama
 kuzkur daroak ik, lur ama!

Gaurtik, abil iltzear, dindirriz josia,
 txitik jalgi eziñik, abil eratsia,
 lur-sail, enda ta adore bage, ta etsia.
 Baiña, ik bestek,
 ¡Herriko ixil-une naiz barne-samiñek,
 ez, ez yaustek,
 —noren senek?—
 b:otz-argia barriz itzuliko eze.

EKAITZ ARTEAN EZI!

Gau zurbillaren kolkoan zure atsa dabil;
orma ertzean putz, aize negarrean irri,
zur'atsaren atsa doart gei-betea dindil.

Len ementxe ziñan bizi, neur'biotz-auzoan;
gaur ixillik ta zorige, bakan ta arrigarri,
bakarrik zabiltz alderrai miñaren egoan.

Tantaiak aragi bage, billois, loi daukazuz,
iruntzaren ikutuak dardarti jarriak;
ezerez biurtuko yatzuz aizeak astinduz.

Bide dagiste alaikor aurrera jotean;
ezpai-ariak ariman ni larri estutzen,
ta negar-tantak daurkidaz barriz itzultzean.

Mamua dirudi ziur, ekaitz aize miñak;
zu jagiaz batera lez mamuak asperen;
zu al zara miazkatzen garrasi samiñak?

Illaren kaskamotza azkar—norantza?— jutean,
ekaitz-jasak muturra daust albora zimurtzen.
Beingoz al zaitut urtua len-lengo lurpean?

Egun batez, bai, barriro zara biurtuko
lurrera; baiña aldi ori oraindik ezta asi.
Ez al dozu ariñegi era baltz jarriko?

Aldia ba-doa jgaroaz, azia da erain.
Iraiz baten da iñartuko, urpean zarbo lez;
zagoz, bitartean, zagoz, mamu iduri bikain.

Maite zaitut! Ene, maite! Baiña ez naizu izu.
Betorkit bakarrik zure biotz-oiu ezti,
argiaren izpitan, ai!, ta ez ekaitz usu.

OINAZEPEAN

Lanbrotsu gaua;
baltz gu gabiltzan bidea,
ke illunak mende
dauka kiratsez betea;
zaurien zetaz
daroagu loi mintzea,
min etsiaren
zornaz arima barnea.

Egun luzezko
iskillu tzarren burruka,
lerkai ta berun
eten bageko eztanda...
Uri-goiena
egiñik ia erreka,
anai odolez
gorri da lotu Artxanda.

Eta... ba-goaz,
erakaitz, illun altzotik,
sabel azpiko
erra gainditu eziñik
oraindiño be
etsai dogula orpotik:
ba-goaz bidez,
noraezean, tristerik.

Zagoz or, uri
eder, gaur ezain, kiratsez;
lenera zaite
beargin ta zut, ainbestez;

ez gara aitzuko
zure lantegi ta kalez,
naiz-ta malkotan
ibil alderrai, samiñez.

Agur, geure erri
zarean lurrik onena!
Artu zuk, otoi,
guk egiñiko arrena:
ziñez lanari
lotua, zaitez len-lena,
zeure izatea
dozula beti maiteena.

II

Eta... ba-goaz
erbesterantza, urrats-sor,
gabaz ibilli,
egunez kuku, aldakor;
Gallarta, Muskes,
Zalla ta Bezi, zerga-zor,
zuek gozuez
babestu beti maitakor.

Arkaitz gaiñeko
Gordon, egiz nik zu maite,
eta luzaro
niretzat argi leun zaite;
baita erabat,
Guriezo; nor zuk beste
emon daustanik,
samin gorrian, poz bete?

Atzerri-mugaz
gabiltzalarik galduan,
noiz edo baten
jai ederrik ba-genduan;

poz-oroi oneik
zelan ez josi barruan?
Egia, ziñez:
danetik dogu munduan.

Eguerdi da.
Ibai ondoan gagoz gu.
Bat-batez, goi-goi,
egazkin biren durundu;
gu an ikusiz,
lerkaiz gaitue suntsitu,
ta amaika lagun
arnasik bage, ai!, gorpu.

Gaintxoan ormaz
jabetu dira untz-orriak,
ementxe dauko
zelai santua erriak;
t'emen eortzi
ditugu, malkoz begiak,
aberri-miñez
jausi yakuzan gaztiak.

III

Goiz eder batez
millaka asko gara bil,
bakezko jtuna
dogula zio ta burpil.
Iñoren lurrez
zertako ekin katramil?
Geurea galduz,
zertako bear txorokil?

Gainduak gara.
Aberri alde —leoiki-
jokatu dogu,
ur eta lur, zakarki.

Gainduak gara,
alan eta be, ziurki.
Gaurtik, miñaren
otsa guretzat oreki.

Treto, Laredo,
Santoña, Berri, itxas-ertz,
zuokan bada
naikoa iskillu eta pertz...
Egin ituna?
Poza? Siñisten guk nekez:
izu larriak
belu gaiñetik oin-iges.

Urrats ixillez...
Danok kezkatan barruak...
Jakin ez, noski,
zer dakarkigun geruak,
ta urduri goaz
ara ta ona itsuak.
Bizi-gogorik
ez damosku, ez, munduak.

Gaur Gibaxa'tik
itxasoraiño azkenge
guda-mutillok
gabiltz nasian, norage;
izurri dogun
alkar jotea ta gose,
jtze ezin nik
azaldu onen gaitz-leze.

IV

Leotz itsian
nago atzotik, katigu;
sei milla ditut,
zori bardiñez, inguru...

bildurrak nauka,
barne-dartaka, txit laru;
biotzak, baiña,
ez daust au gura siñistu.

Jakin dodanez,
jaso gaitue atxillo,
ta ezin esan
noizarte nazan morroillo;
zatar eskinka
edonun dakust naas-pillo,
giltzape-zantzu
bizkar daroat orrillo.

Goi-goiko leio
medar artetik so dagit,
baiña pozaren
argi-printzik ez datorkit.
Noiz artekoa
ete zigor au? Ez dakit.
Itxaroaren
izarra yata gorde txit.

Nire apeta
suge gorria, or doa...
Leotz ertzean,
goibel Kantauri'k orroa;
goizez ba-dakus
giza-ilketa gaiztoa.
Erre malko dot,
itzal baltz, bira osoa...

Zeruko gure
Aita Jaungoiko aundia:
Kristo, gugaitik,
gurutzan untzez josia:
miñetan gagoz,
ta zaindu gure bizia;
zaindu, bai, zeuen
dozuen Euskal-Erria.

ZURI DAGITZUT OIU

«Lurralde oso au ondamendi izu-
garri da izango» (Jer., 25, 4).

Barren-barrendik
Zuri dagitzut
otoitz biotzetikua.
Artu belarriz,
gure Jainko ona,
zure semeon oiua.

Atzerritarrak
gure-gureaz
dira osorik jabetu...
Zuk emon zeuskun
lur-zati onen
aurka jagirik indartsu.

Gure erruak, bai,
aundiak dira,
olan gu itxi ba'gaituzu...
Lege-bidetik
euskal erria
al yatzu, Jauna, baztertu?

Zure itzak, Jainko,
agiri danez,
ez al ditugu nai entzun?
Geure eskutiko
txarto egiñez
aurtiki al zaitugu urrun?

Ta itxusi xautu
nai al gaituzu
zeure erra aundiaren aundiz?

ta bedarra lez
eratsi-azo
zeure aoko ats-geziz?

Gugandik, ausaz,
urrindu dozuz
poz-oiu ta jrrintziak,
kale-bideetan
ta gau-jaietan
zar ta gazteen abestiak?

Gure boluak
ez ete dabe,
gerorakoan, zaratarik?
Gure kruseluk
ez ete geigo,
ez gau, ez egun, argirik?

«Niri entzungor,
—Zuk diñoskuzu—
legetik jun zarie urrin,
nire artzaiñai
t'esan leunai
zakarki egiñik muzin».

Egi-egia;
alan ta be Zuk
errukia Zeugan dozu;
eta zor-ordain
txit ugaria,
gaitza parkatzen dakizu.

Auspaz aurrean
gaukazuz orain,
ta ez gu itxi saietsera;
entzun, bai, Jauna,
atxilotuen
zinkuriñak, damu-bera.

Lurperatu Zuk
gure obena,
uiol ez gaitezan biur;
Zu zaitez, Jauna,
gure abaro,
pozaren izpi ta atsedeen-lur.

Bego mardulik
oraindiño be
euskal erriaren enda,
Zu goretsiaz
ta maitatuaz
izan dagian nai dauna.

KANPAIOTSA

Kanpai-ots ikaror, kanpai-ots garden,
arraio durunduz or goian ozen,
ez egik egundo dei ori eten.

Goiz-jaunak orduko illuna meetu,
ik zoli diarduk ots ta durundu:
otoitz-dei goiztarra an-or zabaldu.

Eguzkia garrez goira danean
ta armindu ondoren urpe sartzean,
asper barik ago ots bardiñean.

Ene kanpai maite, jarraitu intziriz,
biotza bai daustak igurtzen eztiz
ta adia ixiotu eder-gai biziz.

Adur gaizto itzala yabilt ondorik,
izar ta eguzki aiendu barik:
baña ik ba-dok naiko niretzat pozik.

Noizka, jaiezkoa dok ire otsa:
urduri ta bizkor, didar bai litza,
uri-basoetan azalduz poza.

Baita be, astiro, norbait il bada:
eresi eztia aur txiki dala,
zarrik il ba'dadi, samin-dunbada.

Nik, alan be, beti, nai pozkor nai itun,
i aut zintzoena espetxe-lagun:
gau baltzez lastargi, nekean gardun.

EZKER-MUTURRAKIN

Ezker-muturrakin txautu dot
matrail-izerdia,
beetik gora itsatsi yatan
azal-kandu loa.

Ta arri baten jesarrita,
barne-min dantzari,
begiak emon dautsodaz
egin bideari.

Basarte: pozaren billa
eldu naiz onera,
ta zergaitik dot biotza
triste, negarbera?

Beian lanari lotua,
auldu naiz osoan;
atseden eztia nai dot
xil-jarioan.

Zugatz azpian erreka
etenbako osleri,

arri koskorrak mosutuz
doakit dantzari.

—«Erreka —otsegin dautsot—,
i bere kezka al abil,
bedar ezeak laztanduz,
otzaren ots bipil?

Ta, ximpleki, erantzun daust:
—«Beti ibilli, ibilli!
Nik, mendi bakea iztean,
ba-dot kezka-gili».

Nik dasat: «.Iñolaz bere,
eztot negar gabe
ez oianik, ez biotzik:
bee-ibar bere baitogu
nausi atsekabe»

UR! UR!

(Pisuerga ondoan egiña)

Ur! ur!, zokoz zoko arin oan ur!
Zer dala-ta dagik orren mee surmur?
Arri ta zur naukak ertz muskerrean,
ire ai jasoten aize urdiñean.

Ibillian gartsu lorai laztanka,
ipuiñez diarduk ixil-mixilka?
Ala, ari gaiztozko, mormox-uts abil,
uberkak esitzen aulako zurbil?

Aspaldia danik zori bardiñak
ez ete alatzten gure barrenak?

Erreka yaroat muiñean oska,
iñoiz ixil bako naigabe-erreka.

Gaitzetan nagola urteak dira,
ta noiz barriro ikus zorun-dirdira?
Eguzkiak dagi argi goibela,
pizkaka darion izpi motela.

Ixil-zale diran maite bi letxe,
gu gagozan emen guztiz as-arte.
Minkide aut, urtxo, samiñez ase;
ik argitu leikek nire errai-leze.

Gorrotoa yabilk an-or nagusi,
ta bake-eske igana nator igesi.
Gizarteko aize atsitzuz urrun,
zeru yoat jre altzoa, kutun.

Ta iri yiñoat gaur ercsta miña,
azalera barik jagon eziña:
i beintzat erruki, urtxo gardena,
neugaz bai darabilt miñik latzena.

Bein bota ninduen neureakandik,
ta arrezkero ba-dot naiko oiñazerik.
Aita itxi naioan, ala-bearrez,
ta ama noiz itoko zotin-negarrez.

Nire oiua bai zala garratza!
Zimel eustan ja miñak biotza.
Poz-zuzia yatan osoz itzali,
ta gogoa laiño kizkor estali.

Ordutik, ai ene!, goibel naz bizi:
jgar-laru soiña, arima larri,
ta noiz-arte ekingo negar-bidetik?
Eriotzaraño ez ete jzarrik?

Ibilli ba'nabil maastian zear,
aienak oi dabez mosuak alkar;
zurtuta entzunik nire aiotsak,
oparo darie malkoa lorak.

Abetxu gaiñean txindorrak diño:
«Gazterik mindua gure maiteño».
Ta beterik dago eztigai gozoz,
ase al ba'nadi txinta-eriaz.

Bidez ba'nakuse, aurtxoak agur:
«Bekokian dozu iraiñezko ikur».
Iguin aut, ba, gizon, guzur ta marru;
iguin aut benetan ni lotu-esku.

I, barriz, maite aut, leiar urdiña,
ik bai daitek goza ene samiña.
Baiña, arren, ez egik ots ain itunki,
muiñea yat lertzen ori entzuki.

ZALDUN AUNDIKIA

Ezpai-oroiz betea doa bide zear
zaldi arrai gaiñean zaldun aundikia,
gibel geratzen dala bere sorterría,
aspaldi aundian
negar ixurian.

Bide zear yoatzu arrats beeratzean,
lizar, altz eta ur-usaiñez beterik airia...
Arek igurtzen dautso buruko uledia,
goi-tximak astinduz
zeru-ats lurrunduz.

Zaldi gaiñean doa amusko ta bare;
biotza dau egarriz, urruti galdua,
tente, zut, ipar-eske biurtuz burua:
auntz-osto pareko,
itsaskor, arrosko.

Kezkaz ta izuz doa zaldun aundikia,
joan oroi gaiztoak dakarre ebainduta...
Nork ari sakondu al barrengo apeta?
Soil dabil zalduna,
biotza dau illuna.

Geriza dagi, luze, zaldi-gaiñ ibilki,
biotz-okondoan be geriza dagitso
—iñoiz uxatzen eztan barrunbe-zimiko—
ezpata zorrotzak,
naigabe arantzak.

Arrats-beran, zalduna, ibar-ertzez doa...
Euzkiak azken izpiz urretan dau iazten,
oroiz dautsola espa barruan biztuten.
Oi, gure zaldunak
dituan asunak!

Ibar-ertz musker zear olan doan jauna
nor dogun diñostazu? Erriko jauntxua:
erri-odola miztuz egin dau dirua.
O gaiztozko usana,
odola dokana!

ENE AMATXO)

«Jadanikan amatxo
otoi tzez Jaunari;
bi eskuak ikaran,
so kurutzeari».

Ba-dot amatxo, nik be,
biotzez maitea;
ez yat iñoiz agortzen
bere itza! ernea.

Ez dot bera mosutu
urte bi oneitan,
baiña bizi darabilt
lo ta itxar gogotan.

Beti eder ta sotil,
niretzat ezta,
aldiz zaartua zerbait.
edur uledia.

Oi, ene biotzeko!,
euki adorea:
naita zugandik urrin,
ondo da semea.

Begi emon neutzun, bai,
atzo arrats-beeran,
zeure auzo nintzala
amestu bait neban.

Baltz jantzia zakustaz,
amatxo samurra,
joan da-ta betiko
zure poz-izarra.

Eleizara jo dozu
malkotan biotza,
Jaun onari egiñik
eskari garratza.

«Jainko maite, errukior,
emen nozu aiez;
seme laztanagaitik
deskatzut arrenez».

Seme katez lotua
dakarzu gogora,
bat-batean asirik
ibaika negarra.

Legor, otoi, zotiñok,
ene biotzeko,
errai-barrena zeuskit
bestela lertuko.

Argia sartzen goitik
zutoin artean biei,
aingeruak dagio
samiñari poz-dei.

Obia gero zuk eder,
zurbil ta eraiña,
an be zuk, ene ama,
eskari bardiña.

Pago-zarbazta legez
zabal beso biak,
zure aienen barri
ba-dau illen zelaia.

Gudan il semea
or eben eortzi,
ta il-obiko arbela
zutzat maitagarri.

Alboan zuri-gorri
lorak dira erne;
atz-puntaz bat ebai
ta or dozu gorde.

Buru makur, ondoren,
etxera bidean...
Seme bien gomuta
kilika muiñean.

AUSI ADI !

Ausi adi, itxas-ur, ausi!,
aitz-arteko zilo arrear...
Ire otsaren zurmur latza,
nork adirazo dan aiñean?

Aitz-ondoan leun ezarrita
begira nagokik ementxe...
Ire gaiñ eta ertz ugari
dabiitzaz aur, zar eta gazte.

Zoria ontsu, arrantzalea,
seska luzez ertzean adi;
baita itxas-koplakaria bere,
ontzi barruan leun kantari.

Izaro osteko kaira dator
eder ta ospetsu ontzia...
Or ete datorkit, itzuliz,
nik maitatu neban gaztia?

Ausi adi, itxas-ur, ausi!,
aitz-arteko zilo arrear...
Baiña estutu begit noizbait
joanaren esku zuria!

BIOTZ-AGURRA

I

Ego-aizetxo nekatu ezin,
nora oa onen arin?
Sasian garrasi,
loratzen ijuti,
aur bildur antzeko,
arnas ugari, egal zurizko,
zek arabil ain arinto?

II

Ez yak atsegin, noski, egoa
eta ipar aldera oa?
—Bai, olerkaria;
bee-alde atsia
betikoz itxirik,
ara naioak, biotza pozik,
zabala ukaldiz etenik.

III

Orrela ba'dok, aizetxo maite,
biotz-agur esku bete
eroan egik ara,
ene Erri maitera.
An daukezak eneak,
urri'n-oiñazez aurki josiak:
danai nire gorantziak.

MAITASUN-JOPU

Oi, zein eder udan lorak baratzean,
 izarrek zeruan, basoan zugatzak!
 Oi, zein dan geigarri itxaso zabala
 ma damotsonean illargi aratzak!

Zeure aintza, Jauna, dabe abestuten
 zeru ta lurak iñoiz eten-gabe;
 Zeuk ipiñitako mugak gordeten dauz
 itxasoak bizi ta apartsu, naiz bare.

Zergaitik gizonak zure Legea austen?
 Geien zor dautzunak, zergaitik saltzen zau?
 Zeuk aukeramena emon zeuntsolako?
 Orra ba, ene Jaun, ar nire almen au!

Oba dot jopu izan, maitasun-jopua,
 zeure kaltez ogen egin baiño, Jauna.
 Gaurgeroz jopu naz; tori almen oro.
 Joputz-lokarria bedi maitasuna!

OIU • MINA

Itxas gora eguzkia;
 gorritu dauz kukutzak.
 Ama maite, begi-eder,
 sutu, arren, biotzak.

Otz-otz dago bizitz-ludi.
 Zuk ezik, nok berotu?
 Sagastiak laru ta igar,
 nok ostera loratu?

O/u-minka gizadia,
 peitu yako zoriona;
 Zuganantza begi biak,
 goibel dago gizona.

Bial, otoi, guregana
 zeru goiko argia;
 maite-izpiz *dardaraztu*
 gogo-barne lezea.

Edur-meta dirudi-ta,
 arren, bero egizu.
 Karmel-lora: gizonaren
 Ama zara; ez aitzu!

EZER BAINO LEN SORTUA

[No^{ndüm} er^{anl} abyssí et ego iam concepta eram
 Esak., 8, 24)

Aita, Seme ta Arnasa done,
 Irutasuna or datza;
 baiña iru Notin autortu arren,
 Jaungoiko bakar bakoitza;
 maite-korapil estuz baturik,
 betikoz dabe bizitza.

Oi, zador ezin
 ulertu!

Ezer ez goian, ezer ez bean,
 Jaunak arnasa bakarrik.
 Betiraunaren sabel sakona
 ezkutuz zegon astunik,

GOIZNABAR

giz-adimenak eztau beragan
au bardintzeko kemenik.

Nok azka leiken
ezkutu!

Zorionean zorion utsa,
aintza betean be bardin;
egi ta jakintz, zabal ta ondo,
ez zan ezertan, ez, erkin:
alan be Jauna, goiz argi baten,
orra nabari sortu-min.

Benetan Jauna
narotsu!

Iñok ortara beartu barik,
ez iñoren antz-iduri;
arkaitzak izuz jarten dauazan
jainkozko ala itzarri,
ta nai ebana nai utsez eban
bizi aundira ekarri.

Aren itz-arnasa
zein altsu!

Udabarrian zelaia txairo
lora ta pitxiz jantzirik:
alaxe goiak aingeru-saillez
ikus egizuz bizirik;
ta biotz-sutan Jauna goretsi,
ez dabe beste jardunik.

Ene barnean
bego sul

Izar, eguzki, illargi zurbil,
dana ein eban beingoan:

LLA

geroz gau-egun argia eder
zuzi lez dingil zeruan,
len lospel nasi, barren-eziñak
nagusi ziran lekuan.

Argia makur
izpitsul

Itxas ta lurra, ezker-eskuma,
egin ostein banatu,
bion arteko artu-emonak
artez ebazan galgatu;
mendi ta abere, zelai ta iturri,
dana ederrez apaindu.

Loreak zabal
kukulu!

Gauzon errege izatekoa
egiten asi Jaun Goia...
Gure ait-amak, oi!, eratzean,
ba-zan galanki emoa;
ta aren seme lez, zor dausat nik
esker onezko otoia.

Ager nakion
eskertsu!

Baiña, zer oneik baiño lenago,
—Jaingo-erruki aundia!—
mosu gorri ta bekoki eder,
gorputza bitxiz ornia,
Zu zara, Ama, sortutakoa
edurra baizen zuria.

Ezer baiño len
ni sortu!

III SAILLA
1941/1945

L O R R A T Z A

Ixillaren ezkutu
nork zearo eten?
Mundu ontan, alan be,
orok lorratza jzten.

Argia sor daneko
gora doa kea:
aur-amesa bai-litzan,
zeru urdin zalea.

Narras dabil ondartzan
ur-koko ziztriña,
ta joanez dau izpitzen
lerro nas-eziña.

Leza-goian ur-tanta,
bean aitz sendoa:
maite-mosuka dautso
samurtu lepoa.

Arrats-beeran ontziak
—ezilkor bere ustez—
aundiki bide dagi
itxas-azal barez.

Erbi, txoritxo, aize,
ur joan doana:
bakoitzak dau iraunkortzen
norbere aztarna.

Bizitz-aitzean, nik be,
ene erraiñu itxi nai;
goiz-argi ta lore
bekidaz *jorratz-gai*.

Mendian laiño utsala
ez neuke gura jan;
eguzkia bai sutan
zerupeko gingan.

ITURRIAK NEGAR

Aldapa-saietsean iturri aukala,
gaiñez lertzen dautsola pagoak itzala.

Ene laguna ta ni bertan lotu gara,
uraren jauziari oldozkor begira.

—«Zergaitik, adiskide, negarrez itoa,
iturritxo lirain onen jarioa?»

—«Ez, maite, ez dok ori biotz-min oiua;
ori dok lizar-txori poztu-nai ulua».

—«Lizarrak pozteko ez bear ulu miñik;
txoriak barriz ba-dau txinta-jo ederrik».

—«Antz-asper gabeok, siñets niri, arren,
Jainko'ren aintzaz dozak barne-otoitz guren».

Lizar-ostoartetik keiñu eguzkiak...
Negar-itoin bizi, ak eta nik begiak.

AL-OKA!

Geldi dago aloka,
ondartza gorrian lo.
Oi, aloka, aloka!

Arrain-atsa dario,
ta azal zildu ezean
urre-moltso dirdaika.

Illik ete zaitugu?
Ene!, zarboak negar,
bateltxoak txaplaka.

Barriro datoz uiñak:
ta or, izu-izuan,
aren soiña dardarka.

«Aloka ez dago illik
—arraintxoak diñoe—.
Oi, aloka, aloka!»

Ta ertzera eldurik,
ikus danak batera
aren mosu laztanka,

Asetu diranean,
maite-kanta jo dautse
ñir-ítzuli-murdika.

«Ez dago jllik aloka
—arraintxoak diñoe—.
Of, aloka, aloka!»

JA IOTETXEA

I

Aspaldian ez-ta, ene kabj zar!
emen natorkizu, biotza dardar.
Opari dakartzut oba eziña,
zure ibarretan gaur goizez egiña.

Atz artean xamur lauskitu eizu,
zure maastiko mats-mordo bai dozu:
eztia darion maite-bertsoa,
goizeko izar-malkoz oretutakoa.

Baiña... itxoin, bertso diñot? Egia?
Ez geiago: ene izan guztia;
oroi ta ederra, alkar josirik,
neure lei-orioz dana igurtzirik.

Ene baserri, baserri,
nik gogoan aut sarri!

II

Oraindiño gaur be zure ikurdiak
—arri ezain-ezin ta aintza-loreak—
zut dagoz ormetan: goiz arrigarri
ta egun urdiñen gomutagarri.

Sartzean, atezar untzez beteak,
antxiñako zarren odol-eusleak;
kedar jantzi laratz aitzu eziña,
zur, abe, soillaru...; dana nik miña.

Aur-egunen ezti, oso-osorik,
zuga itsatsita daurkit oraindik.
Oi, begiok: ase joan-ederrez!
Oi, biotz: mozkortu ardotoxoz zarrez!

Ene laraztxo, laraztxo,
nik laster ez aitzuko!

III

Eder, aragikoi, jaiez jantzia,
nok zuga ez ezaun kuma guria?

Zu, oi!, goreseteko, nok itzik naiko?
Ederren eder bai zara, maitetxo.

Zugatzak mendia baizen maitia
zaitut nik, enetxo lerdin zuria.
Loreillak dirala, ortxe berotsu,
arrats sorgin batez, jaioa nozu.

Ta gaurtik gerora, len-kabi ontan
bizi nai dot, lertzen ez dan baketan:
goiz-txinparrez gori altzo barean,
izar urdiñezko ames artean.

Ene basetxe, basetxe,
biotzean aut maite!

ZURRUN • BILLOAN

Zurrun-billoan emen nago,
ez dakit zerk ikarria;
kafe-mai aurrean, utsik,
barne-ar baltzez josia.

Neskatxa baten begi-ziztak,
aragikoia ta garden,
osoz nau, arraiña urak lege,
goitik beera azterkatzen.

Jokalari tzarrak jaso dau
azken-tupiki ugarra;
laban datorkit oraindio
musika lizun maskarra.

I, mutur-estü, sabel-sakon,
ardao-bonbil maitia!

Ik alaitzen dok giza-muiña
bikain emonez bizia!

Metatuz doa mai birundan
errautsa, ta kea ingurun;
goizeko ordu biak soiñutzen
eliz-ezkillak txit astun.

Ez dot soiñu-zaratarik nai,
ez begi-zizta goxorik;
gizaki danok ez gabiltza
irrikil bardiña nairik.

I, mutur-estu, sabel-sakon,
ardao-bonbil maitia!
Ik alaitzen dok giza-muiña
bikain emonez bizia!

JAINKO BEGIRAKUNA

Loratsu dago itxas egala,
aldata, barriz, biguna;
jai jantziz oro, dirdir-keiñuka,
kaioak ba-dau laguna...

Eskoi aldera, zoragarriro,
eguzki galdaz urduri,
zingira zabal geldi-eziña
ispillu garden iduri.

Basa-lilidun ontzi batean,
eresi-oska ari dira
amabi gazte, bekoki alai,
jai ospatsuz bai'lira.

Ur-ertz zear aurtxo txiki bat,
irribar gozoz dabilla;
ustekabea besotxo biak
luzatzen itxas billa.

—«Zatoz gurekin» —gazte zoroak
ontzi barrutik diñotse.
—«Bai, bai, oraintxe» —oiu leiatsuz
umetxoak darantzutse.

Baiña ontzia noiz ikutuko
urraren ertza egola,
aurtxo txikia, oso alaikor,
bertan sartzera joiala...

Beso leun batek, atzekaldetik,
oratu dautso samurki.
Beso pin ori, norena ete?
Bere aitarena, noski.

Ego-zabalka kaioak urru...
Bat-batez galpen larria:
arkaitza jorik, urpean murgil
amabi gazteen ontzia.

Zer galzoritik asagotu dan
aur setatiak ikusiz,
«Eskerrik asko, Aita maitea»,
diño dardar, zotin aundiz.

Oiñaze-larrak iñoiz biotza
odol ba'dautzu, ez bildur:
zu jagon naita Jainko-eskua
beti dozu, zugandik ur.

GEROA NIRNIR

Laster yoaku aldia,
t'egiña deiez atzetik...
Ni bide-ertz naukazu sarri,
zu ezin kenduz begitik.
Zuk egiñiko antz-illuna
ibilli zabiltzalarik,
—joan egunen izpi gozo—
neugaz daroat argirik.

Atzo mindu zindudazan,
kezkatu neutzun biotza:
izate barne ixuri nik
ezpaiaren ur garratza.
Zer egin, zer asmatu neike
atzera be lengo poza;
barriz lortzeko, bai, guriki
estaldu nindun geriza?

Esku maitekor iduri,
or, zeure aurrean, zalu,
ipiñi zendun naimena
ta zuzia zendun piztu.
Dana eban, ezkutu aundiz,
zure irri-parrak azaldu,
betidanik ba'zenkian lez
txera gozoz nun ikutu.

Zuk mintzo, ta nik aditu;
indar berezi bat zeunkan,
samurki jaso-azorik
neure griñen gaiñetikan.
Begi laztan orrein atzetik
zertxobait dei ta dei neukan;
zure gogo garbian eder,
geroa ñirñir nekusan.

LUR-ERTZEAN

Lur-ertzean dot dana itxi
ta zidor gaiztoz noa urrun;
dana nai jzan dot astiñazi,
baiña gaitzak darrait zurrün.

Gaitz doillorraren mendean
une txar batez dot oro
atzean errerik laga,
ta bide itsuz nabil zoro.

Zuri, ama!, agur egin
dautzut, argia asteen...
Nork, geroztik, lagunduko
al daust naigabe latzean?

Itxas gaiztoz nabilkizu
biotza zauri-malkotan,
irritsez asetu nairik
egun-sentiko aizetan.

Soiña irri baten ikaraz,
lora-min ene gogoa...
Ama, eidazu zuk, otoi,
onaren altzo beroa.

Olde ta indar, begoz nigan
gaitzaren zidorra itxirik,
on-deiari itsatsiz, argi
bidez nabilken gaurdanik.

Ama, ene odol-tanto,
biotz erituen poza!,
barnean dodan samiña
eidazu zuk, arren, goza!

BAKAR BIDEAN

Bakar bidean mintzul ni,
beeko gai utsak lagarik,
etsira eziña osoan...
Zurbil illuna, giz-otso legez,
datorkit bulzka auzoan.

Ugin zitalak narrastu
ugarriak oi dau inka,
ta zii-bedarrak antsia;
nire arima, aspaldi danik,
oiuz dago eratzia.

Gizarteko maitzurkeri
ta biotz-uskeri baltzak
ondo dakizan gogoak
ezin al ditu albora bota
bizkar ditun lor-saldoak?

Neure miñetan itoa
—iltera doan zezena—,
bidez nabil pentsaketan...
Su-mendia dot biotza blei-blei,
zauri gabeko penetan.

Zuk ez nozu begiratzen;
Zuk, Jauna, itxia ete naz?
Donga jzan ni Zuretak...
Zure naikuna sarri dot uka,
baña, alan be, ene Jainko!

Bakarti ta ezin etsiz
ibilki, bide zokoan
Gurutzea dot joro...
ta aren begitan, auspaz nazaia,
barrua yat poztu oro.

NEGAR DAGIZU

Negar dagizu guraripean,
samur. Zeru-ertz eguna argituz,
eta zuk —zer dozu?— negarrari.
Zelai urdin aurrean mamindurik
orain au igazi ordukoxe,
agur dagiogun alkarri:
argi-izpizko olatu gaiñean
esku zurbillok korapilloturik,
agur-agurka goakioz goian.

Esi ezeak argi-urtika dagoz,
ler-eztandaz lili-aien biziak.
Geunkan oro ez al dozu esana?
Len illa be barriro biztu da.
Damuz, gaitza egin ebenak,
iruntz-istatan dabez niniak.
Alkarri erantzun bearrean,
adi, arren, itz ausi erdiak.

Zerorrek be euri gozatsua dozu
begien ertzean jario eder.
Barruan min dozu, samin gazi,
otzak ezpaitau sortzen zotiñik.
Guzur zintzillak eztau begirik
damu-intz gozotan iñoiz ler-azi.

ZORION-BIDETIK

Bizitza zear
zorion-aize
nai arnastu?...
Mingain zitalez
ez jñor, otoi,
zirikatu.

Euzkí-estaía
illaun zuria
garitzan lez,
bare ta mazal
zabiltz, tai barik,
on egiñez.

Ezti, me, samur,
urdin, sutsua
bedi nainun,
gotzonarena
zure dirdaizko
begirakun.

Zure abotsa,
ixil, geldia
espe iduri;
uler bearrak
bakar ulertuz
soil ta urduri.

Zure eskuak, *zeri*
Lili-buru bi
txit zuriak,
estutzekoan
usain gozoa
darienak.

Ta, zure oiñak?
Aingeru-ego
arin-lerden:
txarrerako sor,
onerako gert
an ta emen.

Eta azpikeriz
oiñok ba'zinduz
min-zauritu,
ager zakioz
lore antzera
barre argitsu.

Eguzkiak noiz
goria peitu?
Egundo bez.
Olan bizirik
beti zara zu
zori onez.

ESKU UTSAK

Ez dakit nik, baiña bai laiño ta mendiak..
Min dot biotz erdian, oso ikaragarri;
lotsa naz soin dardara, matrail-azal gorri.
Naita luzez bizi, uts dodaz esku biak.

Min baltzez zamaturik mozkortua nabil:
negar-ibai begiak ta buru apala.
Norantza zuzen daiket ene urrats argala?
Ai, ene! Zer gerta yat? Eskale naz zirtzil.

Bai, aritz-kima luze ene esku igarrak...
 Ez bai-dira egundo ezertara saia,
 ezta iñoiz be oratu ez atxur, ez laia.
 Ta gaur dakustaz miñez, erreka idor, utsak...

Noizka giz-barne griña garatu orduan,
 ames urdin oingeark eio ditut zoro;
 baita baratze zear larrosa ta mao,
 sarri laztandu bere, irrika mosuan.

Eta zer? Mintza naiten orain lots gorrian:
 ez dot lur gaiñez bein be sokillik irauli,
 ez muño-egalean sasirik ebagi,
 ez zugatzik birlandu ibai-saietsian.

Ez dot iñoiz azatzik soloan atera,
 ezta oraindikarren azirik ezkotu,
 artorik ez garirik igitaiz ikutu,
 Jainkoaren esana jaurtiz ezkerrera.

Ez dakit nik, baiña bai laiño ta mendiak...
 Geroztik naz gau t'egun zerurantz azartu,
 urdiñaren ixilla nairik estalgetu:
 mendeko nau, alan be, ezin-atz lodiak.

Jauna, Jauna/erruki zakidaz or goitik,
 ez nagizu betikoz albora egotzi.
 Zuk, arren, nagizu indar-orioz igurtzi,
 ta nire atzak dozuz arnariz jantzirik.

Oi, nere ereskin ai-zale, ixil-ezkon aratza:
 ots samíñez, otoi, birlora nire ames-baratza.

Bai, ta liliak sortuko ezker-eskoi bidean,
 igarra barriz piztuko biotz-barren jausian.

BERANDUEGI?

Gure maitasuna, biotzaren kimu,
 lapur aiñakoa yata begitantzen;
 ez bat eta ez bi, uste ezik yatorku,
 eriotza bera lez dala gertatzen.

Maite dozun arek —ez zuk opa edu—
 baietza leialki ez dautzu esaten;
 ur dozun biotza, naiz luze bizitu,
 ezta, ez, bertatik maitean igarten.

Ta zure ereguak aintzat ez arturik,
 epe txit aundia lauskitu ondoren,
 dituzun samiñak lepo-gaiñ botarik,

barriz bideari bakarrik eltzean,
 atarian leraz zaitu besarkatzen,
 biotza daularik irakin betean.

OLERKARIA

Ez daki norantza; doiñuz josia,
 korkor doa gure olerkaria.

Goi-argia dau ixuritzen,
 biotzak orruz dardaratzen.

Doala, urrats-me, marmux, betillun,
 gau-zatiz jantzia joaku zurrún;
 izarren ameslari dabil,
 joan eta joan ez gurbil.

Zer al dok esan nai, koplari kutun,
 kalea ipiñirik doiñutan astun?
 Barruan zer dauskuk nai itsatsi,
 kanta ta kanta ezin-etsi?

Ire ots zolia, zein ixilletan
ete yakuk biur negar-xaflatan?
Ikusi ta entzun dok dana
su, ¡ainko-belatx, ¡tz bakana.

Ire soiñu otsak, sorgin egazka,
birao biurtu dozak goi-deika,
giza-osto arte berdean
erdi urtuz, nora ezean.

Etsai-gerizak nai ditu deuseztu,
okerra zuzen-az, naspilla uxatu...
Giza-biotzen mosu otsa
dau bere kantagai mergatza.

Bakar-zale danez urondo barna
doa, joan eta joan arrotxa,
anai-lokarriz batu nairik
berbizte ezkutua osorik.

Ukakor ez, baiña dogu baikorra,
bere nortasuna ezta txikarra:
gorputz, adi-eragin, sorpen,
sorkariz sorkarizko naimen.

Asmoaren jitez sortzaille zara,
geroan buruz zuk dozu gara;
«nor» ta «ni» naspilla egiñik
ba-dogu barrun larri-miñik.

Adore ta fede aundiz ornia,
atsegiñez eta miñez josia,
al dakiz ba olerkariak
gero latzaren itzuliak?

Ez ixur, koplari, negar-tantarik,
ez bait dogu orrein bearrik.

Ik illeta muzin ezkeru,
guk be ziur begian malko.

Baiña, olerkari, jo ik doiñua;
ots, kanta, *garrasi*; *esna* mundual
Oa leiatsu euskal lur gaindi,
ta egik didar, oiu zoli!

Nekatua ete? Ar opor doa
ta ¡ñarros bideko autsaren loa;
uri ta mendi, gar ta kemen,
bota gero didarra ozen!

IBAI-ERTZ ZEAR

Ibai-ertz zear, biok...
Eskutik oratu
t'ezari-ezarian
ninduzun sorgindu.
Eskuan zeukan atza
—ustez lore-buru—
¡gartzeke, gozoro,
neutzun nik zanpatu.

Esku-andel zear zuk
neure eskua arturik
zeure atz txikiakin
egin zeustan gilik;
nik, ostera, ixillean
zorroa kendurik
eskua emon neutzun
gose atsegiñik.

Ta esan zeustan: «Ba-dot
gaur zertxobait zutzat».

Eta irakurri zeustan
 leun, olerkitxo bat:
 «Eder, guri —iñoan—
 biotz doe dakat;
 ire begien soa
 bedi beti nitzat».

Negar-tanta bi jausi
 yatzuzan samingai.
 Goian odei zurbillak
 ebiltzan alderrai;
 illargi tristepean
 illunak axe paga!,
 ta barne-argi gozoz
 dizdiz artzen ibai.

Zumardi itzaltsura
 jo gendun geldiro...
 Zugatz erpin makurrak
 ixil eben giro;
 lur bustira eroriz
 ostoak leunkiro,
 barne-muiñea yatzun
 nahasi bizi.

«Au poza!» esan zeustan,
 eta antxe, ixillean,
 egon giñan luzaro
 ostope onean,
 barru-oiñazearen
 oiñ bigunean,
 pozaren intziria
 txastatuz betean.

AMAREN BIOTZA

Ezkara gaur zurtzen
 —oi, biotz gogor!—
 naita jazokuna
 izan arrigarri,
 anker ta doillor.

Egi ala ipuin dan
 ez dakit garbi,
 baiña ba-ziran bein
 erritxo batean
 neska-mutil bi.

Batak naiz bestek
 ba-eben sukar:
 bizi kutun eben,
 lilluratzeraño,
 gazteak alkar

Eguerdi epel
 zoragarria,
 txoriak eztabe
 oindiño atertu
 goiz-eresia.

Zumardi osoa
 itzalak dauka;
 gazte biak bertan,
 maite-uruna eioz,
 ixil-mixilka.

Izamen txikorrez
 neskak diñotsa:
 —«Orren maite ba'nok
 ene izpi aratza,

azpiltxo batean
ekarri egistak
ama-biotza».

Maitea laztanduz
jun da mutilla...
Itsu baizen zoro,
esku artean dauz
aizto ta azpilla.

Amaren oixtiko
odol gorria!
Biotza, sarraska,
bai dautso atera.
Errukarria!

Azpillean artuz
errai minbera,
laster baten doa
—gaiztoa aiena!—
neskaren etxera.

Bidean arbela,
bertan oztopoz;
pilpilka zelaian
amaren biotza,
zurbilla osoz.

Bera jasoteko,
seme gaiztoa
lurrera makur da
Oi, begipe daukan
biotz gaxoa!

Uriol gisan, odol
gorri-gorria
darion biotzak,

oraindik be galde
errukarria:
—«Min artu al dozu,
ene semia?»

* * *

Amaren biotz xalo,
nekez aul eziña:
zazpi ezkutu ditun
kutxa erregiña.

ZURE JOKOA

Zugaitik ba-dira
mm-gaizto dabiltzanak;
zurmurrak ba-dira
egazka datozenak.

Mendiak odolez
jarri ete bearko?
Ustez, malkotan
alkarri siñistuko?

Bai siñets, ez siñets
gelditzen gara biok,
eta aidean dira
urtzen zurmur gaiztuok.

Zu, baiña, etzara
esana baizen gaizto;
nagiak usterik
eztau bere buruko.

Zuk ba-dozu fede,
itxaro ba-dozu,

gaztetasun gordiña,
zuk ba-dozu maite-su.

Ezin zeinke ezelan
mendi-bururik jaso,
ezin zeinke zanik
indarrez ito-azo.

Baiña etzaitu zu
orrek arduraz jarten,
ameslari kiñuz
edozer dozu goi tzen.

Burrukan etzara
etsaien aurka saia,
argi-mesedea
ezta zure naia.

Ari mee dardaran
gizona da jausiko:
zuk, burua beean,
dana dozu mendeko.

ANDRAKILLAK

Bai andrakil sail!
Polit garbalak
ziurki zuok:
begiak laru,
lamiñ itxura
dozue danok.

Leiar artean
apatx zagoze,
liraiñik asko;

ta, aurrekaldean,
or zar ta gazte
zazpi begiko.

Ames-loratzan
ziriko jantziz
mingor ta txatxu,
nori sortu ez
mamin artean
goirako txutxu?

Zelako sailla
atze-errekan
goiz jolasteko!
Loriaturik
legokez oso
lore ta iratxo.

Adats gorrian,
sorgin pareko,
begizta bakana;
oin zurietan
auntz ugelezko
oskitxo bana.

Goizez, arratsez
mosu orreitan
argiak jolas:
kurloi kolokak
ur egaztean,
maitezko solas.

Pinpin maiteok:
atsegin zaree,
apatx jarririk.
Baiña... ai ene!,
ezta zuekan
giza-biotzik.

Bero-alerik
ez dot zuekan,
ez dot idoro,
ta esanari
naita samiñez
eutsirik nago.

NEURE BORDATIK

Neure bordatik ez urruti,
baratza dot neuria.
An, keriza ondo zurian
gora ta bera dabil,
egundo gelditu eziña,
elai-sail baltz zuria.
Keriza ondoa zuri,
elai baltzak egalari.

Begiratua, ustekabe,
gora jaso dot kaden,
eta zoramenak artua
ez yat itzik urteten:
Zelan, baiña, lurrean gaitza?
Ixil noa otoizten.
Keriza ondoa zuri,
elai baltzak egalari.

Eder da, Jauna, Zuk emona:
eder keriza, eder txoria!
Zergaitik biotzean gaitza?
Zergaitik gerrak,
odola,
eriotza?

Eztot gaur erantzunik izan.
Arrats-beeran, alan be,
neure bordara biurtzean,
arri egiñik dakust
ner'gelako orma zurbilduan
Gurutz trauskilla loran:
keriza eder dirudie
Kristo'ren beso-oiñak,
ta arein inguru, antsi iziz,
parrastaka elaiak.

BERESI ONDOAN

Beresi ondoan daukak
ik gaiñ gorrizko etxea,
zugatz ondoz, txori kantaz
ta aur iskanbillez asea.

Nik ez dot, ai!, ez etxerik
ez zaratatsu aurtxorik,
baiña, i zoriz ikusi arren,
ez yoat, ez, nik bekaitzik.

Danona baita izadia
gauzakiz eder yakuna;
niret zat bere txoriak
txintatzen dau ots biguna.

Eta txoririk ezpalitz
larrean gozo kantari,
zertxobait ba-dot barruan
leun emona soiñuari.

Ez dot kabirik, ez aurrik
izadiko ibar ezean,
baiña kez kage naiz bizi
neure muin-izotz utsean.

ASARREBERA?

Eskua emon neutzun uneño bete artan
 zuk irri-lilia zendun zabal-zabal loratu;
 eta lendanaz ubel ziran ezpain lodiak
 eder jaurtika yatzuzan ondotik geratu.

Nik uste neban olantxerik zala giza-bizia,
 alaikor, samur, dantzari, oroipenez poztua.
 Izan, barriz, zer? Aruntz ta onuntz dabillan masma,
 ixil griña mei darion amurruz aunditua.

Ez ete dozu itxasoa gaiztorik begiztatu,
 asarre mende? Aizea orruka, txistuz zoro,
 mendiak pareko olatu ikaragarritz bistsu,
 ziraun tximistaz biei zerupe konkorra osoro ..

Jainko aundi! Il eta bizi, aren leia zakarra!
 Nok siñistu, ain laburrik, alako aldaketa?
 Ordun, nok barne-erazi biziaren etorki?
 Irriaren ordeztu, baiña, nok uste sastaketa?

Zuk, bai, —deadarrez dago zauri ezin ertsia—
 zuk, len begiko naiatzun orrek, irri gozozko.
 ezpata sartu daustazu biotzaren erdian,
 ta pozik bage naukazu gerora min aundiko!

INGUMA

Inguma gaizkin, euskal iratxo,
 inguma berein margoz jantzia;
 malo ezkongai, gau ibilkari,
 ire bildur dok kuman umia.

Izotz-lili lez, edur-zalea,
 illunez ator gelara zurbil
 eta zarraren zintzurra oi dok
 estutu, atsa emonik gurpi!.

Ire eztarrian oiua itorik
 egaztu oi az, gautar inguma!
 Ez nagik, otoi, kezka ni jarri,
 ez yat egiaz eder ire luma.

Basajaunaren mezulari piñ,
 gautar inguma!, illun-egoan
 ez akit gogait, ez akit, arren!,
 ez ni bildurtu, ez, ene loan!

LEIOA

I

Leio, etxearen begi,
 illun ta itxirik dago;
 nok eskua lar sorgiña
 bera edegiteko?

Ustai zerendu gaiñean
 ordua lo zurrunka..
 Armiarma eiztariak
 aspertu bako kanta.

Ta leiarrean zut dagon
 jartxo ergelak, zer?
 Onen zoritxar aundia!
 Danak aitzuta, or iltzer.

II

Arratsez, euzkia iltean,
bertatik da edegi;
ta geroz al orogaitik,
ezin dau iñok itxi.

Baiña itargi burdian zut,
betarte mirriz da igaro,
sorgin baldar iduriko,
mulu-mulu erio.

Leiar ninia da lauso,
izar zuria itzali:
len zabalik zan leioa
danbada utsean da itxi.

ARADERA

Naiz-ta ardiak marraztu
Urkiola aizetsuan,
epel naiz ozkirri,
artzain abillen, gazte,
esan eidak garbi:
Anboto'ri bizkarka,
Larrano baiño len,
Asuntza'n bedar leuna
ardiak ez daben.

Giñarre, azki, ote,
an ba-dok ugari,
zenbat-nai asetzeko
ardi, bildots ta aari.
Liliak be naikoa
urre ta minbera;
danetan begikoen
nok ez aradera?

Naiz-ta ardiak marraztu
ta ik oinpean zapal,
larre lora usaintsua
beti eder, apal.
Gotzon egoz abil, ba,
ene artzain gazte;
ez egidak oinpean
loitu larre-lore.

Lo kuluxka ba-dagik
bazkari ostean,
or daukak esku zuri
jre jagonean.

Urrin ba-dok iñoizka
ames eio-arri,
ur yagok zelai lore
biotz alaigarri.

Bildotsak janez gero
aren osto azi,
ordekan darie gauez
arnas usain ezti.
Ta iri, etxeratzean,
andreak itauna:
—«Nundik dok, maitea,
dakarran usaiña?»

* * *

Gotzon egoz abil, ba,
ene artzain mazal;
ez egidak oinpean
aradera zapal.

ZAIN EI ZAITUT

Zain ei zaitut, laboran;
galdua dozu zerbait?
Errazoiz diñozu goizez:
«Egoak ostu nunbait».

Egoak, bai, eutzun ostu
arimako labore;
egoak lapurtu eutzun
len zeukan lan-adore.

Goizero auts-arte loian
diño ak: «Ez, ez; nik ez».
Baiña zu ezpai lanbrotan
zagokit biotz otzez.

Egoak eroan eutzun
—amarrutsu, setati—
ibar apalean zeukan
laborearen erdi.

Egia latz ta labio,
egoak etsi-eziña;
gosepean giza-errai,
neke au ezta ariña.

Apoa orain koaka
dozu —ixekaz ete?—,
auzo zingiran igeri;
diño: «Olan noiz arte?»

Eta zuk: «Ezpai-aska dot
arrezkero biotza;
ego (bardin: gizon orrek),
ostu daustak bizitza».

Zain ei zaitut, laborari;
galdua dozu zerbait?
—«Goizero noa solora,
samiñak ara darrait».

ERRUKARRIA

Ez *intzan* lurreko;
nungoa ete intzan?

Ur bako iturri legez
uts ta erdoiz don ao;
matrail biak gorri,
esku biak txao.

Begi zabal orreik
nini oztin dozan,
ta argi ari mean
begituak dantzan.

Urrin-laztan leuna
itzak yoek gartu:
ilbizi samurra,
odei zuri mosu.

Ire oin-min nintzan
—ego bariko oiñak—;
baratz ortan nai nik
ureztatu lorak.

Baiña azketsi, maite,
atzo arratsean,
ire albotik, ai!,
iges bai nintzean.

Oi! Begi jostari
 zerbait az azalez;
 bertara ezkeru,
 barrutik ezerez.

Neskatx koskortxo!
 —ba-dakit atzotik—
 azala don eder,
 baiña barrua utsik

Gerora sarri aut
 jolaska oartu;
 alan be beti aut
 ziñez errukitu.

Ez intzan lurreko;
 nungoa ete intzan?

LUR - SABELA

Lur azalean nabilkizu
 gaur oiñazez, biar pozik;
 lurak, orde, beti adeitsu
 ez dauka begitu miñik.

Zabar antzera, gau ta egun
 bere igaliak dauz zaintzen;
 ezta guraso oberik iñoiz
 errai-umeak babesten.

Landara bat gura ezkeru,
 zeure dozu baraztia;
 sagar bat nai baldin ba'dozu,
 zeure dozu sagastia.

Larrosa zuri bat artzeko
 luzatu zeure eskua;
 lurak ez dautzu zikoiztuko
 beraren sabel zitua.

Zer jan, zerez jantzi jarduki,
 ez, etzaite iñoiz kezkatu:
 barrenean dau su-labea,
 gar goritan oparotsu.

Ona aren gogamen bakarra:
 zitu barriak ernazo.
 Zer orrek uts-emonez gero,
 mundu jaurguan zer jazo?

Ez kezkarik, barriz diñotzut.
 Ez dakusula bizirik?
 Geroko madari mardula
 lurrean datza oraindik.

* * *

Biotz: sugartu zuk be barrua,
 geroaz burutapentsu:
 lupetz ospetan estalduta
 aneika margo dituzu.

UDA ZIGORKARIA

Zemai kiskal oi dokan,
 uda zigorkari:
 gutaz, egun bederen,
 erruki izan adi.

Suzko sasta eztenak
 jaurtzen az zangarra
 ta gori-gori daukak
 izadi bularra.

Ibilliz ego meak
 yarabilk txibita;
 egonez, laba bizi,
 dariok garreta.

Sua goian eguzki,
 sua bean lurra;
 oro kiskal-zinkurin
 aran naiz gaillurra.

Mendi ta zelaiak
 busti pitin gabe,
 bei, zekor, ardi ta auntzak
 zer janik eztabe.

Uda!, zugatz-soloen
 zorna oi dok edan;
 ez al da, nausi biur!,
 biotzik iregan?

Laru dagoz pagoak,
 garilla izan arren;
 bizi arnasa ozta
 nabaitzen or-emen.

Anboto erpiñean
 ixio arkaitza,
 ta goiztik gabera Axpe'n
 oritu garitza.

Nok ire eskutik iges?
 Ez izan erreza:
 errekak itxasoan
 ei dauko geriza.

Ater akigu, gaizto,
 lar dok ire gezi;
 betor aize ozkirri,
 sorosle berezi.

Bekusgu, ostera be,
 gaiñ oial urdiña,
 osoan biotz jausi
 ez dedin lugiña.

* * *

Zemai kiskal oi dokan,
 uda zigorkari:
 gutaz, egun bederen,
 erruki izan adi.

ITXAS - ONTZIA

Lanbroaren aide dan itzal auskorretik
 lo artean dei egin daustazun turuta:
 itxasoz andikako lelo bat, ozenik,
 zuri millaka esker, oraintxe eldu yata.

Nitzat daukazu ausaz, koralez egiñik,
 azken atsedeen gisan, burko txit pertxeta.
 Jadanik jaso dozu meatz sakonetik
 niri soñña ertsiko daustan nakar-meta.

Gaur arte, ez naz iñoiz itxasoz ibilli,
 ez ugarteetarako arraunez saiatu,
 ezta ez dot endaitzik eskuz erabilli.

Ta, eriotz ontzia neure billa dator.
 Aize oialak dakaz arro ta putzitu.
 Dei dagist begi klixkaz, larri asko, izukor.

GOI - ARGIA!

Zuok, lorrez josiok,
ez negar geiago:
Neskatxaren altzoan
Jesus lo bai dago,
eguzki galdatua
baiño ederrago.

Izar zuri batgandik
jaio yaku Eguzki:
ao gorri, begi nabar,
urrezko uts uledi,
gotzonak izandako
amesa dirudi.

Jainko-arnasa dogu
zerutik jatsia:
gaiñez, edurra baizen
samur ta guria;
barruz, labe antzeko
sutegi gorria.

Argi betikoaren
goi-erraiñu altsu:
gau zurbillaren ala
gura dau amildu;
argi egizu, otoi,
gure biotz-arru.

Aur txikia lo dago
altzo bigunean...
Argi zale txintak
zear-ega utsean,
karnabak txiru-liru

Nir dagi Eguzkiak
askaren ondoan...
Ta zerutar taldea
aren baranoan,
goi-kantak dabezala
leratsu aoan.

Ama-altzoan kuku
zagoz, gure Josu,
donoki ta lurrean
iñor baizen altsu;
arren zaitez, Aur laztan,
gugaz errukitu.

BELÉN, BELENTXO!

I

Beien, Beien txo,
zein zuria dan
zure Semetxo!

Landa-zear yatortzu
artzaiñen leloa...
Txapar-arte aizea,
intziriz ostoa...

Zer ete diñotsoe
txoriak alkarri?
Sor-mindua ete da

II

Beien, Belentxo,
zein samurra dan
zure Semetxo!

Goiz-mosua euzkiak
aiña gori lerdan,
Goiko Jauna berbera
dauskuzu eskintzen.

Ta zugar Jauna ikusiz,
biotza yat urtu,
goi-Aberri miñetan
nasaiki gozatu.

III

Beien, Belentxo,
zein pitxia dan
zure Semetxo!

Len ezeuki ba'ziñan,
aberats oingcan:
zeru-lurren Jaubea
zuk dozu altzoan.

Ene Beien, Belentxo,
zein jori zarean!
Zeugandu naizu ni be,
poz-izpi betean.

JAINKO TA GIZON

Mendi sakoska zear, asperen ta oiu,
lur atsegin artean ibillia nozu.

Lur lokiak etenik emen naukazu gaur
Zuri maite erruki eskatzen, ene Aur!

Galtzu ori gaiñean zaukadaz otzetan,
neure biotzetiko maitasun irrikan.

Jainko dirdira dozu giza-jantziz gorde,
nire arima osoz izan daiten zeure.

Aingeruak egazka dabiltz zerupean,
lekuko zintzo jzanik bion alkartzean.

Beioa urrun igesi biotzaren otza,
eta bego irripartsu pozaren gatza.

Artzaiñak dau artzaiña besarkatzen alai,
bildotsak saltokari diño: «Emen jai!»

Abestiak abesti dau mosutzen samur,
ames laiñoz da oro ibar eta gaillur.

Izadiaren poza zarean Aurtxoa,
irripar bat deskatzut nik bere gozoa.

Aize, osto ta mendi baizen gar eztea
bebil guregan beti zure poz aundia.

OI JAUNA!

Oi Jauna! Or zengozan
len ogi antz-pean,
orain janari zaitut
neure biotzean.

Zoro-bidez aspaldi
ibillia nozu;
ez ninduzun, alan be,
Zugandik uxatu.

Esker onezko dizdiz
bigun dot barrua,
Zugandiko ñir-lorez
oso joritua.

Zu sartuz gero, dana
enegan da samur:
zorion uts biur yat
len yatana makur.

Maite-sua dario
nire biotzari,
ta poz-txori dabilkit
auzoan kantari.

Ogi zakidaz beti
gozo susperkorra,
goi-bizitza damostan
jaki ezilkorra.

**MAITE MIÑETAN
(Alkar-izketa)****Kristo**

Oi, gogo ames-zale!
nora ezean zabiltz?
Bil zaite barnera.
Leraen zora-didar
ta zelai lorak itxiz,
zatoz, maite, onera.

Samur dei dautzut sarri,
ta zain gau-ordu luzez
egon naz aspaldi;
egizko Odol ta Soiñez
ba-dautzut nik atondu
maitasun-apari.

Jarri mai zuri ontan,
ementxe, niniz nini,
alkarri begira...
Begi urdinzka orrein
leza barru galdurik
nireon dirdira.

Ba-dakusu au, maite?
Zer ete? Al igarri?
Zentzunak iruzur...
Begipe daukazuna
neure Aragi dozu,
neure Odol uzkur.

Artu ta jan naitara;
zure barren epela
laster da bizkortu:

or, zure errai zokoan,
maite jabe gorian,
nai dot atsedendu.

Zure billa zerutik
jatsi nintzan; lurrean
zure miñaz nabil.
Neurri bardiñekoa
beite, aurrerantzean,
bion biotz-pilpil.

Erdu, bai: zeren lotsa?
Antziña lez, oiñaztuz
ez zaitut zemaitzen:
aul, bakar ta oiuka,
zugazko maite-sutan
bai naukazu emen.

Bein soin-billos gurutzan
pekatuen ordaintzat
ikusi ninduzun:
Goiko Aitari bertan
oro eskiñi neutson
zure alde, kutun.

Zabalik dot gerora
bular zauri minbera,
ur garden iturri.
Gaiztoak an egiña
maiteak dagist emen.
Zakidaz erruki!

Oi, irritsez nik opa!
Biotz ataka ori
edegi eidazu;
zeru lurrak ar ezin
dabena Bera on-uts
orra ba-yatortzu.

Gogoa

Ene osasun maite,
nigazko zure sua
ezta, ez, nakarra;
oiu-intziriz naro,
pipil-etentze iduri,
daukazu bularra.

Ba-neban aurretik be
lar maite agerkirik,
ene Maitale ori:
ta zotiñok oartuz
negar dodaz matraillak,
biotza ler-zori.

Oi! Begiz ez zakustaz;
nabaritzen otera
maite-min bizia...
Bai, ba-dazaut sugarra,
alderik alde zauritu
naroan gezia.

Goi-ezkutu uler-gaitza!
Ogi ta Ardo pizkaren
antz iduripean,
Zeu, Jainko laztan ori,
oso-osorik zaukadaz
izate betean.

Eta ots dagidazu
ala ezti samurrez
mai done ortara.
Ni, otera, gose naz,
zure Soñaren gose.
Zatorkit naitara!

Ortarako nagizu
maite sutan ixio,
illinti antzera:
damu ta garbai-maikoz
edur aratza beite
nire gogo-izera.

Ta... zorun betikorra!
bizitza sor oi dauan
Ogi deunez ase,
nagoken biotz dardar
lore txorta usaintsu gain,
zure beso arte.

Kristo

Sar zara nire baitan,
ta zurea bai, maite,
zorion betea!
Ez asmatu, ez esan,
gizona alegin arren,
ezin langoxea.

Ni ta zu ikuskaturik
argi-adar bi antzo,
baten murgilduak,
jñartsi-leiaz dozuz
zeru-jagole diran
aingeru ixetuak.

Jaiotekoan, aldiz,
lasto artean nintzan
otz ikaraz etzun;
zeru goian alan be,
eundaka izar zuriak
zapaldu oi nitun.

Ta zure etxea orain
saguxarrez josia
dot osoan aurki.
Ulertzen ete, kutun,
maitasun ezin-jasan
onen ezkutuki?

Ene giza-biotza,
—illuntzeko dardara
sorgin gerizatsu!—.
Muiñean txertaturik
barrenean nor dozun
ba ete dakizu?

Bil zaite, bai, barnera,
ta izaki otsez urrin,
adi ene intzira:
eroan eziñean
igara lez bai dagist
biotzak pilpira.

Uler-gaitza dan arren,
siñistu zeinke, maite;
egia benetan:
Aunditasun osoan,
nazan legeaz naukazu
Osti zuri ontan.

Len laiño loi ziñean,
apakin utsezkoa,
orain onez jori.
Ai! zelan, au ikusirik,
ez zara su biurtzen,
ene kutun ori?

Gogoa

Zu eguzki, ni inguma;
zure bira nabilke,
goiz bare garbian...

Argi ortik edanez,
nai neuke erre, zerbeldu
maite-su gorian.

Leun gezitu naroe
zeru-izpi urrezkoak;
geiago ez otzik:
garbitu nagikenik
zabar erdoiz osoan
ez da iñor, Zu ezik.

Ementxe poz-jario,
bular zokoan ixil,
zein egoitz kutuna!
Ikus ez, oar zaitut.
Oi eragin ms-samur,
laztan tze biguna!

Zugandik naz igesi,
luzaro or-an ibilli
ames uts jarraile.
Josu! erruki zakit,
oiñaze kezkaudian
bai zaitut urgazle.

Ementik at, zer al dot?
Eztabaida zorrotza,
ziraunen edena;
bide ondoan zoztor,
oiñetarako sare,
kalte dakarrena.

Mintza zakit gozoro,
ixillik mintza bigun,
ene gogo barru;
zure goitar bizitzaz
aopeko eztitan
irakas nagizu.

Iretargi biliosa
goi sakonean barna
dabil barre dirdir...
Ni geldi nadin emen,
Zuri, Josu lazтана,
aterge so ñirñir.

Zure itzal muga bako
ames laiñoz egiña,
ta nire itzal zoro,
etenkor ta gelbera,
alkarregan baturik
begoz aldi oro.

Oi, Josu, maite samur!
neure zaitut osorik,
zeure nozu guztiz.
Biok gagozan emen,
illeti bi antzera,
leia ta su biziz.

ARKAITZ ZULOKO ELEIZAN

**«Sacra aedicula in Monte Carmelo erecta
ab ipso Elia Virgini pariturae»**
(Joan., Inst. Prim. Mon., 1, 3, 19)

Biotz-zokoan —osin illuna!—
nok ez dau senti, barre gozo lez,
uler-gaitza dan maite-joku?...
Zerren ez dakit, baiña mendiak
maite ditut nik iskitsu.
Oreb gaiñean legea iragar
ta Sinai eban gure Jainkoak
beiñola izan bizi-leku;

Tabor munean, argi-dirdir uts,
Kristo'k, barriz, antza aldatu.

Askor jagi zan ezerezetik
Jaunak nai utsez biziratuta,
biran dakusgun gaudia:
begitu zenbat eder-bitsetan,
arkaitz, baso ta egia.
Baiña guztion gain aintzagarri,
amen mosua baizen dardarti,
orra Karmel'go mendia.
Jaunak zuretzat, Odeitxo zuri,
antola bizitokia.

Suge lez dator ura dantzari,
eder-ispillu geldi-eziñez
mao gorriai agurka;
ames-goiz urdin, odol-iñarra,
sua ostoañ jauzika.
Pipil lizunkoi, bizira naia,
erle-burrunda, lore-erne zori,
eun txori batez abeska;
edur antzera ardiak larran,
etenbako intxarri oska.

Ta eder-baratz erregin yaukal,
zure baseleiz, Odeitxo garden,
arkaitz-zuloan etzanik;
goian dau, zure aintzaz jarria,
maite-omena zintzilik.
Eli aundiak, asmo leial min,
bein iduritan ikas ebanez
jaso dautzu bikaiñik;
egi-egiaz, zu gorets naita,
ba-dau naikoa axolarik.

Otoitzerako ixil egoki,
arri bizian laiñoñ egiña,
ez aundi-zabal, ez medar;
aurki-zerrenda ezker-eskuma,
eskuz landuta apain samar.
Arte-marteka otoi ta ikasi:
zeregin ortan askotxo dira,
nor geiagor, gazte ta zar.
Oi, Karmel tontor! Igan bai dala
on guztizko maite-bear.

Biur, zulo ta oker-unetan
or-emen ainbat, izukor gisan,
ikusi padar zintzoak:
zure gurtzaille dozuz, Odeitxo,
iñoiz be asper bakoak.
Gau ozkarbian gorets zaitue,
ta goiza gorri jantziz batera,
entzun aren malko oiua:
itzik ezpada, biotz nai gogo,
danak zuri opatuak.

Arein buru dan Eli igarlea,
kezka larri bat barrun ba'leu lez,
or azi-ereille urduri,
etorteko dan Ama-susmoaz
adia bai dau maskuri.
Zertaz da mintzo? Zer erein ete?
Andra Maria, sortzez garbia,
odei atako iduri:
auxe lankideen gogo-soloan
erein doan azi guri.

Ta ames goi ori egiz biltzeko,
asmoz jori ta suz garra bera,
len-Gopatza dau sortua.
Gerora, padar-biotzak nainun
Amari maite-oiua.

Izar naiz euzki, atsedean barik,
usain, argi ta doiñuz nastea,
gogora dakar zerua,
aren ederrez muiñea daula
osoan birloratua.

ARGI - SEMEA

«Ecce Virgo concipiet, et pariet Filium»
(Isai, 7,' 14)

Ibaia

Jaunak zorion-baratz erdian
ipiñi ninduan samur.
Uretan sotil, zeru osoa
lepo-gaiñ dakart antzikur;
zoramenezko zugatz ezeak
biran ditut buru-makur,
otzikara ta eltxun dardarti,
zenbait nai nire oe ur.

Ostargia

Zur da mendian artzain gaztea,
zur itxastarra ontzian,
lilluraz doan ikuskizuna
izanik begi aurrean.
Euzki zarraren suzko moskola
ager orduko ur atzean
aurlari nator ni zeru-gangan,
soiñeko zuri-gorrian.

Larrosa

Eundaka liliz inguraturik
baratz-munean naukazu,
ogei urteko neskatxa iduri,
lirain, pertxeta, dizditsu;
illargiaren zidar-izpiak
morgil au dautzu lo-leku,
geldi ezin dan aize txoliñak
ekaitz orduan gordailu.

Lar ixioa

Gauza kaxkarra izanagaitik,
ba-dot naiko illarrain-zio.
Larra naz Oreb mendi-gerrian,
ta Goikoak nau ixio;
sua darist, ta kiskaldu barik;
Jaunari esker nakio...
Ta bardintsu, ni onan ikusiz,
Mois'ek be agur dagio.

Noe'ren kutxa

Uiol. Ur-giltzak ortzian eten:
lurak dardar, gizona zurbil;
zezen antzera, orruz itxaso...
Au bai triskantza ta naspil!
Ni, orraitioño, ur apartsu zear,
itxaro-argia dingil,
bizidun oro suntsitu arren,
ez nintzan nastea murgil.

Mailadia

Mailladi nozu, bardiñik eza,
urrezko laiño bitsean;
lurrean dodaz oin biak tinko;
burua barriz ortzean.

1946 / 1950

Gora ta bera dabiltz gotzonak,
Jauna dala gaillurrean.
Onen jakitun Jakob egin zan
bide ertzeko amesean.

Judit

Jaunak indartu eustan besoa,
Jaunak biotza dardartu;
eta gauerdi odoltsu baten,
arturik bere aolku,
Olopernes'i ezpataz neutson
samea sastaka moztu:
len otseña zan erri maitea
betiko neban azkatu.

Isai igarlea

Mailladi, kutxa, lar, ostargi, ibai,
zer zarie, iduri ezik?
Sakon-sakona eritxi arren,
ez diñotzuet guzurrik:
Ama ta Birjiñ batera danak
—goi-alak eztau eziñik—
Argigandiko Argi-Semea
ara erraian sorturik.

AITARI LOTSA

**«Aitari lotsa dautsonari pekatuak yakoz parkatuko»
(Ikastuna, 3, 3)**

Biotza doart gorapen jario
Zure naia, Jaun, atsegin izanik;
aita goretsi, Zut nai dozularik,
orixe da, bai, nire zorabio.

Zure naz bildur, eta aintzat,dot aita,
berak bait nozu aragiz jantzia,
ta aren bedeinkak dakarst poz-argia;
egite ta itzez dautsot itzal auta.

Aren aulkeriz ez naz iñoz poztu,
ta zartzaroan samin sista barik
nai neuke seme zurrian babestu.

Adimena mee? Gozo dot zainduko,
scrtzezko zorra leial ordaindurik,
aitari egin ona ezpaita aztuko.

P A D A R R A

Bide pendizetik dei
egin neutson zakar:
— Itobear antzean
zer, zer dozu, padar?

Aizea puzka eme
loreño artean...,
zurtasunez txakurra
padarra ikustean.

—Latzikaraz galdua
nora zoaz ortik?
Gosez dagon piztia
al dozu atzetik?

—Ori ez litzake ezeri
—arek iñoana—.
—Gizeraillen bat ete?
—Ez, baltzago dana.

Igelak dagie ots:
—Tentel, ez geiago!—
Ak aurrera lasterka,
su ta gar, leiago.

Ergel bat etorkion
atzetik jarraika;
gatxik andiena, antza,
a bai dozu oska.

AZKE ZARA!

«Neu» gaiztoaren jabe zaitut aspaldi,
al izatearen arrogai txepel.
«Geroa dot eskuan», diñozu alai,
ta azke zara, setati, biur ta sendo;
opa dozun guztira, baiña, ezin el.

Azke izatea gaitz-iturri noski:
zentzunen leio zear sartzen gaitz-moitzo,
azke izatetik dator mintea bera...
Eta amilbera zoaz, arritzar antzo,
gauza etzareala, ezetara be,
lertu-bearra dan gai orri eusteko.

Garbi-premiña dozu argi altzoan,
t'egotz zaite suaren errai bizitan.
Gaiezko suak ezin zure gaitza txau,
beste su bat, azkarra, bear orretan.
Maite sua da erre ta samiñago:
arimaz garbitzeko, sar zaitez bertan.

Fedez ustetsu zaite, ekiñez ona;
goi ta be, suak zaitu jarriko aratz.
Obenak, uste izpiak oro al suntsi?
—Bota ni biotzetik, diñozu garratz;
ez naz ni iñolaz zure onaren diña,
jpararren otza dau ikoak mergatz.

—Alperrik ete gure izketa gozo?
Ez al gara, egiaz, maite suz ezer?
—Ez nozu giltzapean maltzur sartuko;
esaidazu juteko trumoi klaska ler.
—Bai, azke zara. Zoaz! Zabiltz arrano,
naiz, lur-urreragoa, zelaiko eper.

Ez diñotzut juteko, baiña azke zara;
ez dozu nik jarrita bidean zotzik.
Gazte zara, bai gazte; zabiltz or zear,
aideko mitxeleta baizen azkerik.
Baiña ori al dozu azke izatea,
maitasunean ez ba'dozu usterik?

BETI EUSKALDUN

Ez gara ilkor!... Ez ete?...
Beti zarreko ta barri...
Jainkoa zar, zar euskal erri.
Zar biok beitez zoragarri?

Jainkoa ortzi goitik,
beian gure lurra jori...

Euskal lur,
euskal erri!

Jainkoak egiña zara zu,
mendi ta ibar narotsu.

Lurrez ez zara zabala,
baiña fedez bai garbaia.
Osorik zaitugu lerdan,
egite garbitan guren.
Euskal erri,

lur maite:

Jainko ta erri zaite!

Zure sabel emokorrak
beñola gatzatu nindun,
eta miñak ikutua
orain nabil zauridun.

Euskal lur,
oillo-lur:

nadin beti euskaldun!

EZIN ULERTUA

I, gazte, zer uste dok? Ba-dok goi-txingarra,
buru-barne dizdira, zeru izatezko indarra.

Baiña zer aiz, bestela? Artxo zapaldua?
Txio emeko txepetx? Mendiko gandua?

Jakintsu aiz eure ustez, buru-tente, txotil;
dana ulertu gurean, goi-amesez abi.

Or izadia... Zer al dakik guzti ortik?
Errai ta koskol ba-yok Jainkoak ereiñik.

Ta ik buruaren barru danori sartu nai?
Ez al yak geiegia, ire ames pentzai?

Tangea ta ur txanbilla, begira ontzi bi.
Txanbilleko ur guztia, zer? tangán irauli?

Moduzko aizala be, eziña dok, guztiz:
ire antze kemena yoak uts itzaliz.

Ez egik ulertu nai Jainkoaren ala;
ekiñak bait diñostak eziña dokala.

Ostera: zer aiz, gazte? Zeru txingarra, bai.
Besterik zer? Lillura, uskeri, gora-nai.

AMAREUNA

Sapaian arilketan
abillen amareun,
esan eidak, bertantxe,
norentzat dokan eun.

—Euliak opa ditut
arrapatu bertan,
gaurkoz asealdia
palta ez dakidan.

—Ez naizu lots-arazo
ariltze orrekin;
lorak ditut azpian,
oa egan urrin.

Ezeizu, ez, lorarik
sast-egiñik izu.
Oa, sare ori
urriñago eundu.

ERIoTZA

Nundik ator, esain, errondari zentoi?
 Nundik ator, esain, sorgin mintzul ori⁷
 Txapiñez oiñak ta jazki baltzetan goi,
 nundik ator olan, arnasaz sargori?

Nora oa, eize-txakurrez inguru,
 esku-bete laiño ezpan-gaiñ dokala,
 aize zaurituak daitezcan ixildu
 ta zarrak daitezcan askatu, goibela?

Nora oa, illeun gerizaz betea,
 arrats euritsu ta jzar itzalia,
 basauntz igeskor ur egarriz asea,
 uso txunditu lez ganduz estalia?

Norantza oa —ots!—, urrutiko ispillu,
 ñarñar-istalari makopean zear,
 maite-jarraigoa atzetik oin-zalu
 arrikatzeko soz nasi ta ler-bear?

Nungo are-pillo, nungo elbitz-meta
 igaroaz oa, egunen ertz-barna?
 A, eiztari izukaitz, ire leiaketa!
 Nor opa ete don erakar eugana?

Ire ispillu otz gaiñ ukur dago gaua;
 egal illunak be —au olerki otza!—
 gandu ozkirria zeatu darua,
 artzari dauala leiaren isatsa.

Nundik ator, esain, errondari zentoi?
 Nora oa, illeun gerizaz betea?
 Ez eistan barruan dardar ein izukoi:
 oraindik bizia yonat nik maitea.

BEKOKI OTZA

Eguzkia nasai
 ebillen goi-ortzez...
 nik ezpan gorri zu
 jo zindudan goizez.

Su-zuzi a legez
 zindudazan uste:
 soin-gogo ederra,
 bero, sua beste.

Baiña nik ikutu
 neutzun bekokia
 arri zuri zendun,
 otza, su bagia.

Soin zati galanta,
 dizdiz aundikoa;
 baiña aragi txatal
 bizi urrikoa.

Udaz goiak zear
 eguzkia eder...
 Aretik ez artzen
 bekokiak ezer?

Goizez, ixil-ixil,
 nik zu aoz iku,
 ta lili guria
 otz neban aurkitu.

Zure bekokia,
 ai!, su barik dago:
 izotza bera lez,
 edo-ta otzago?

Ezer esateke
jo zendun bidetik...
Eta antxe, muturik,
jarraitu neban nik.

Igaz ura etorren
usak ixuria,
gaur ozta yak mugitzen
gaiñalde atsia.

* * *

ISTINGA LOKARTUA

Ur geldia dot aurrez,
lur zar baten muga;
sasiz, zorna-bedarrez
dau gaiña, argi бага,

Igaz ura etorren
ito-itoka goitik,
gaur ezta ezer jaisten
gaiñeko usa itxitik.

Aizeak dautsaz doi-doi
egalak mugitzen,
ixillak, aragikoi,
daularik mosutzen.

Sasian txintaz dagon
txoriak al daki
bere goi-zorion
kantuaren barri?

Zugatzen amets arte
ixil lokartuan,
zaratarik bage
arrats illunduan...

Igan eztot ederrik,
istinga zabala,
eta bai larri-miñik
i ikusiz maskala.

Euskal lur begitango,
sorterri maitatu:
etzaite jzan egundo
istinga lokartu.

BELAKIA

Argi-lore eguzkia,
aren euritan, itxas ertzez ni.
Belaki bat ertzean,
urak jaurtia, noski.

Oa, ta asetu adi;
zein arro ta galai abil urez!
Ikus, gora ta bera,
jostaillu ugin-aparrez.

Len tximur, orain ase,
ertzik ez, itxas urdiñez bakar
Gizon biotz urduri,,
aditu, egik oar!

Elaitxo bat yoako;
gain ezarri arren, geldi ezin.
Oro zorakeri uts,
ur-jolas ta ego-min.

Ni ari so, oldozkor...
Oi Jainko, Zu ez al zara itxaso?

Ta ni? Belaki zingil.
Zu eta ni, or oso.

Belakia, alan be,
itxasoan eta au belakian.
Belaki ezereza
itxas bete nasian!

Zu zaitut, Jainko, itxaso,
ur guztiak Zeugan dozuzana.
Txori, mendi ta lore,
Zuk sortua dan-dana.

Ni bere Zuk egiña,
arnasaz piztu ninduzun gartsu,
ta lore likurta lez,
geroztik zeure nozu.

Nainun zaukadaz beti:
ikus ez arren, soma bai gogor;
billa ez arren, aurki,
eztia ta maitekor.

Zirkiñikan ba'dagit,
Zure baitan naurki oztiflean:
ezker-eskoi, goi ta be,
Zu zaitut barrenean.

Zergaitik billa zaitut
lore usaiñean, mendi-argian?
Utsal-izakiak at,
sar nadin biotzean.

Belakian itxaso,
nigan Zu, gogozko leza-ondo.
Argi-lore biltzea
neugan daroat gozo.

Adi, oi!, zer diñostan:
«Ez zara bat; bi gara, zu ta Ni.
Gogoz maite nagizu;
Egille nozu, sari».

Bai, Jauna: Zu itxasoa,
ta ni belaki zure altzoan.
Jarrai ortxe, maitekor,
ene biotz-zokoan.

UR-ZIRRISTA

Bilbo biotzean ba-dogu
Moiua zeia kriketa,
lorategi txeraz zaindua,
erdian.daula ur pertxeta.

Sarri egon oi naz begira,
eguzkiak an jotean,
nekatu bage, ura gorantza
jauzi bikain ikustean.

Ortzia mosutu naiz beti,
indar ta indar ur zutean.
Eguratsera egaztu nai
kemen saio mukerrean?

Or, laster, nekearen muga,
ta aren pixuz beera dator,
txipristin ñarñaritan eder,
atxuridin altzora mormor.

Ez, ez yok iñondik inora be,
ur jario zut!, barne espak
asetuz, zerua ikutuko
jre ekiñezko goi-igesak.

Ago bee, eure indar neurrian,
txiki-muiñean galdua:
goiegi bai yagok urdiña,
euki eure bee-lekua.

* * *

Bakoitzak bere indar
barru begi ausnar.

NEGAR-ERESIA

11 aurreko garrasiz, lizar adar baten,
zagon papar-gorria. Ez eban pozgairik,
t'onela iñarduan oiuka mingotsik:

«Gau t'egun neke biziz, min dot biotzean;
atxilotu lez zuri negarrez nago ni...
Baiña zertako oiñaze auxa —doakabe!—,
entzun ezpa-dagizuz nire ai-otsak,
aidean ba-darraie erantzunik gabe?

Zigor zartaz narabil zoritxar beteak;
ez dauz nai iñok eroan —ezta egoak be—
zure abi-zokora ene inkesa uiñak,
nire biotzak, urdail ardatz iduriko,
eiotzen diarduan maitezko lakaiñak.

Oiñazeak geldirik gabe nau ozkatzen,
ez daust ezek eskein nai biotz-poztasunik.
Gomutaz nabilkizu zugandik urrean,
baiña soiñez zaukadaz oso aldendurik.

Oi, zoritxar eskerga! Biotzean min dot!
Ta, zer egin? Aizetan uluka soil-soilki.

Ez dautsot, ez, iñori opa onakorik.
Ez dot iñor ikusi gura, ez, onako
egon-ezin larrian, oiñazez jausirik.

Deika, deika diardut egunaren luzez,
deika, bai, zinkuliñez, negar garratzean;
alan be zuk eztozu, ez, belarriz artzen
nire dei bizi onen oiartzun ozenik,
ta samiñaren sua yat aziagotzen.

Oiñazez dot biotza, oiñazez soin dana,
negar gauan itorik gunaren barrena,
odol-iturri ditut begi zuloak be.
Onan noizarte nazan biziko ez dakit,
eta iltea, bear bada, ez litzakit obe?

Joan ziñan goiz batez. Betiko joana?
Onexek daust sastatzen izate osoa,
onexek daust —erio sastakai zolia—
barrua lazki, eten gabe, iñarrosten.
Il eziñaren kezka, naas-maas ugaria.

Argiak ez dau pozik, ez zelai berdeak,
Zorazi al? Miñaren saria litzakit.
Baiña, maite! Nik eztot gura zoratzerik.
11terik eztot gura. Bizia bai eder!
Noiz poztuko nau zure irriak, bizirik?»

Il-kexu oneik jalgiz, lizar adarrian,
maiteño galdu billa asi zan zolia.
Egazti naiz gizaki, bardintsu zorian.

TXERA SORGIÑA

Zuk ba-dakizu ondo,
danak dau garaia:
argiaren mintzean
bake aroz zelaia..
Giza-biotzak dakar
irriaren naia..
Zuk entzun zenduan bart
nire kanta alaia.

Kanta ori bizitzan
ba-doa, ba-dator,
txinboan lez umea
aize emoilie bizkor;
irauli ta ba-doa
aidean astikor;
atzi nai, ta ba-doa
eskutik labankor.

Olantxe zabiltza zu,
maite joku arin;
aketo naiz indartsu
—zure ikutze gordin—,
zauritu daizun dana
izten dozu samin;
naiz-ta kiñuz, beste bein,
oro izan atsegin.

Zauria —olantxe da—
odolez dagola,
gozo jkutu ezker
zornatsu beiñola,
gorria lora zuri
biur oi da iñola,
begi txera sorgiña
erosko dozula.

AMA, AMATXO!

Zer dagiket kanta? Nor gorets, zu ezik?
Bai al dot, ezertxo be, eresgai oberik?

Ama! entzun, otoi, semeak autorra,
iñoiz aultzen ez dan maitezko txingarra.

Bebilt bai inguruan zure itzal urdiña,
ez zar ez urrunez amildu eziña.

Zuk zelan jakin ez —Goikoak ba-daki—,
or sabel barru sor ninduzun alaiki.

Baita, arrezkeroan, egun luzez zaindu,
Jainkoak lilia baizen arduratsu.

Nik negar, zuk mosu —erlea burrundin—;
au luzaro bion arteko zeregin.

Maite zaitut, maite; maite nozu, maite,
gizonak mingaiñez esan ezin beste.

Zer dozu begian, eneño kutuna?
Biotz barne, lazki, sar dautzut eztena.

Uts egiñaz baiña damu naz betiko;
ez dot oster a qaitz-biderik artuko.

Barrero be, ama..., begian zer dozu?
Ni alde bearrak goibel ete zaitu?

Txuka zotin orreik, betor poz-argia;
oi, nik ez nai ikusi zu laiñoz josia!

Ama dot mosutu gozo ta samurki...
Ene biotz-dardar! Aren matrail gori!

Ta eder-min gose, tokiz naz aldatu,
urrun aizeak daust bularra gainditu.

Gerora, oi! sarri loratze guriak
ikusi ditue nire begi biak.

Ames ta sorgin-poz, aur-jolas ta atsegin,
uriak diztikor, zerupeak urdin.

Txokoa, alan ta be, nik maite gortsuki,
ta bertan zu, ama, dirdaizko eguzki.

Enarak ba-datoz eltzean beroa,
alan oroimena doakit zoroa.

Urtez zerbait ule zuritua zara,
matraillak zimeldu, mao bi antzera,

Ezilkortzat etsi arren, oi amatxo!
ez gara lurrean iñolaz betiko.

* * *

Bein izpar baltza: zure erikoa.
Osoz lauski eustan biotz-azpikoa.

Nik ez nai siñistu; baiña, alan be, egia:
juztiz yat itzali beko eguzkia.

Malko ixuri nozu il-obi ertzean,
zure ixil aundia barrendu naiean.

Ta gaurtik aurrera, nire illun nasi!
Algo dot osoan neuregandik jaurti?

Baiña... bego izpitsu itxaro zuzia,
zuk or urdiñetik niri bidalia.

Zurekin, nik bere, atsedean aldia
noizbait dot jzango, izarrez jantzia.

BIRIGARROA

Jaio-barri zan oindiño;
baiña goiz baten, ibilki,
bere abia lagarik
egoak jo bipilki
ta aritz baten gurenean,
muturrengo adarrean
ezarri zan egoki.

Txio ozena goitik lenen,
mendia gero ixillik;
txiruliru bat ondoan,
ba-zan txorrotxiorik:
neguz aizeak ez eban
arte osto zirkuetan
egin oi ots oberik.

Eztarriaren zolia,
trebe, samur osoan!
Ormea lez arritua
berbera bai egoan,
[xii egokon karnaba,
ixillik baita gallupa,
ari entzun gogoan.

Ontan birigarroari
iparraren durundu,
gau izartuarcn arnasa,
goiz-soiñu, zugatz ulu,

inguruan baturiko
zarrast oro eztarrian
biurtu yakon kantu.

Onenbestez ixildu zan,
ta mendiak oindiño
doiñuaren ots luzean
«kantari eder!» diño.
Ordun, kantua zer zanik
ez ekin txauak, zatarrrik:
—Bai motza, orraitino!

Ez eban ezertxo esan
karnaba kantariak,
ezta eritxirik emon
gallupa zusmariak,
zur egiñik bai egozen
aren soiñuak entzuten
txintari bikain biak.

* * *

Aitzen dauanak goretsi
bear dauz baliosak,
euren garrasiz bestela
balio ez dabenak
mundu-jaun yakuz egingo:
ba-dabe zerbait olango
gaur euskal idazleak.

M I K A K

Uts-arteak beñola
izan eben mikak;
asarratu zirean
eta utikan kantak.

Abi barru sarturik
luzaro ez eben,
euren artean ezik,
itzik ateraten.

Beste mendi-txoriak
zurtuta egozan,
itz-ontzi lerdan areik
orrela ikuskeran.

Euren uste apalez
arein joku barik
ezingo ziran bizi,
asko beintzat, pozik.

Joan yakezan oiuka,
joteko esanik;
mikak alan be muker,
lengoan ixillik.

Baiña etzaite izutu,
arrezkero gauzak
obeto darabillez
basarte-oianak.

Lan geiago lugiñak,
ainbeste itz barik;
iñori min egiteka,
bakean bizirik.

Kalean bakeago,
obeto oldozturik:
on danak or dau iturri,
ez dago zalantzik.

* * *

Irrati ta urritizkin
ba-da ots mindua...
Opor pizkat ez ete
letorke eratsua?

NERE ZORIALA

**«Ikusten duzu goizean,
argia hasten denean...»**

(J. B. Elizanburu)

Osto ta abarrez xamur gordeta,
uso-kabirik umez gaiñezka,
ez al dezu iñoiz ikusi?
Alaxe det nik nere kabia,
azal ta barren oso zuria.
Oi, nere asaben kabi!

Eguzkiak goizez, naspil zoroan,
biotz maitale lerdan bait-litzan,
gartsuki musu dagio ..
Ta aren miñetan, gauez izarrak
sorgin-ipui ta eresi zarrak
kukurumix jo oi dizkio.

Aurrez arkaitza, atzez basoa,
jbarra bean, goian soroa,
bi esitxoren artean..
Gogait zarataz osoan ater,
berrogei urtez —ez iñoiz asper—
emen bizi naiz pakean.

Itxuraz, urrun bizi naiz emen;
baiña orrela iduri arren,
ez nauzu iñolaz bakarrik ..
Zaunkari zoli ta jatun bikain,
bi zakur txiki ditut atezain.
Ez det iñoren beldurrik.

Ene aitonen egoitz zuria,
seme mardulen lore ontzia,
maite zaitut nik gogoan;
ta ainbat arduraz aiek esana,
aiekandik nik gaztez jasona,
ez det aitzuko beingoan.

Emaztea det guztiz lerdana,
aurki nezaken eder onena:
urrezkoa du biotza;
naita neketan, betikoz alai,
etxekoi, maratz, lanerako gai:
merezia du buruntza.

Ekarri dizkit zazpi semetxo,
ederragoak eguzkia baiño.
Oi, aien zora-musua!
Gorria dute mertxikarena
edaturikan masail-barrena,
diruditela zerua.

Egunez landan jolaska bizkor,
gauez barnean ez daude lo-sor.
Aur dira-ta, zer egingo?
Zarrena ikasten asia dago,
kaxkarrak eder dute artzaingo:
zazpiak ditut itxaro.

Amona ere, ximur biguna,
—on utsa da-ta, orok kutuna—
ba-det oraindik etxean:
egun bitartez lanean luze,
garitza jorran iñor ez beste;
ipui kontari gauean.

Eliza mendi-oïñean txairo;
elaiak dabiltz aren barano,
atseden barik egazka...
Nere andre ta semeak lagun,
igandez meza oi det an entzun;
baita Jauna artu, aldizka.

Orrezaz gero, etxean det nik
ongi izateko aski gauzarik,
gogoa alaitzeko zemai:
oe, arasa, maindira, kirru,
sukalde, laratz, suil, pertz, maskelu,
goi ta be, zenbat oroigai¹

Baita okullu barne ba-dira
—arto ta elbitz beti begira—
bei, idi, zekor, txerri ta asto;
ardi zuriak ere ordekan,
gauez gorderik, egunez larran,
ba-dute ume ta esne naiko.

Zeru-altzoan zurbil įzarra;
eguna ez da oraindik urra,
ta oillarrak kukurruku...
Oe bero ta semeak utziz,
sorora noa lanean goiz-goiz.
Goiz-lanak bai dakar zitu!

Azil eltzean, lurra goldetu,
eta galazi karez zuriztu
eskuz jaurtzen det gogotik...
Negu įzan arren, lanik ugari:
esiak jaso, larrak ebaki;
ez naukazu iñoiz geldirik.

Otzaren aita eortz ondoren,
udaberriak, naro ta lerden,
neskatx azia dirudi...

Soroa eze, edur sagasti,
baratza liliz, zozo kantari,
lan-uts biur da erledi.

Erein ta jorra, ebaki ta jo,
kutxetan gorde, errotan eio,
ba-du ogiak lar neke.
Ala ere, ez naiz ni aspertuko;
seme-alabak janaritzeko,
lanean pozik nabilke.

Arto ta pagotx, arbi ta garó,
aza ta įllar ba-ditut oindiño
bakoitza bere garaiez.
Baita dolara bete sagardo,
ta iru bat upel txakolin gozo
eder zaizkit udazkenez.

Beude besteak uri ta kale...
Oian etzean gu pozik gaude,
ezerk utsik eman gabe...
Barren darama nork bere adu:
nerea onez nai nuke zaitu,
lagun seme ta emazte.

Oi, aitz arteko nere biztoki,
urre gorrizko jantziz aundiki,
antxiñakoen aterpe!
Neguz itxaro, poz bete udalen,
nere lor-miñen arintzaille urren,
biotzez zaitut nik maite.

Ta aiton maiteena jarraiz ekandu,
emen nai. nuke bizi paketsu,
zure magalpe narean...
Ta ilkor bizia itzal ondoren,
bukatzen ez dan zeru-atseden
goiz-argi zuri batean.

GURE ARRANTZALEAK

«Itxasoan laño dago,
Baiona'ko barraraiño;
nik zu zaitut maitiago
arrantxuak ura baiño».

I

Goiz-izarpean

Illik ete bizia? Ala loak artu?
Bide-kaleetan, ene!, zein ixil aundia...
Ortzipean dingiliz illargia laru,
etxe gorriak zaintzen aren ñir-izpia:
portu inguru dantzan Itzalaz Argia...

Asper barik juten Aldi'ren mataza
eleiz-torre zutian jcale bakarti:
ixilla dardartuz, lau jo ditu geldika...
Urak bitartean ots, aizeak, intziri:
itxas-uria yaku bat-batez itzarri.

Batelak diardue zabuka kaiean,
aur antzera ur lepoan, oi!, geldi eziñak;
ta zenbat soka biur, —or-emen nastean,
zidar-iruntzez egin-ezkataz josiak,
illargitxo sorgiñak maitez kiskurtuak.

Begira orain, portu bete arrantzale;
ara ta ona zoli, nasian dabilta,
errez zenbatu ezin-ala zar ta gazte.
Goizetik lanerako gertu dan erlauntza
kaiak dirudi. Ango jardun-bear latza!

Gizonen laguntzaille, begira andrak be;
buruan itxas tresnak dakarrez biribil...
Taupa gozoz biotzak poz jasaren mende,
kai aldean bai dala naikorik iskanbil,
ta tretzak atontzean, amaika katramil.

Azkenez, oro gertu: sare, amu, jaki;
ta bakoitzak arturik yagokon lekua,
igitzen asi dira ontzi txiki ta aundi...
Senarrak agurtuaz, andrak etxerantza.
Ixil aundia gero. Goiz-nabar zerua.

II

Eguneroko arloa

Neskatx lirain eduko, itxasoa sotil.
Aren urdiña urratuz, badoaz ontziak,
lema eragiñari erantzunik bipil;
baita ontzietan arrantzu-zaleak,
gu janaritzearren urez dabilztanak.

Baseleiza txikia, nasa okertzean;
Karmen'go Ama bertan, irribar ezitan.
Arrantzale ausartak, andik joatean,
goi-otoitza oi dabe loretu aotan,
babesa billaturik irudi zar atan.

Oi, arrantzale trebe, itxastar maratza,
ez aitzu, ez ezetsi leenen oitura zar
Siñis-begia ernai; Gr dozu laguntza:
bidez gabiltzanontzat bera baita artizar,
goi-laguntasunezko argiz beti dardar.

Izar orren zainpean, arraun beso zaintsu,
jardunaldi luzeetan olatu bizkarrez;
kresal aizea arnaska, nainun ta gogotsu;
azaletik baltz arren eguzki-ekitez,
kemen-sua darion bularra mamiñez.

Au bai ikuskizun eder! Eguzkia bolbol:
aritxo mee lenengoz; gero, zirt betea.
Goiak dau bea maite. Ta zenbat zain-odol!
Itxasoan bai pin-pin goiz urratzea!
Garretan ura, bost kolorezko zapia.

Ta so arrantzaleak, gizonki, lanean:
amuak eraturik, ur barrura tretzak,..
Apar zuria, noizka, gezal urdiñean...
Zelan kanta, itxas-gizon, ire neke miñak?
Arraiñak ba-ditu, izan be, bere izerdiak.

III

Ekaitza

Gezi zorrotzez dago eguzki txakilla;
baretsu ura, kulunka neurtuan ontziak;
kaio saila gaiñ, zear-egan, zer jan billa:
kaio ta ur adiskide min arrantzaliak,
etengabeko zora-ezkutuz orniak.

Odei zuria, batez, zeru apaingarri.
Añesa lez eda da. Zer ete? Ekaitza?
Kaioak garrasiz, zer diñotse alkarri?
Zantzu txar onek nori musin ez biotza?
Arrantzale kementsu, jre zori gaitza!

Murrus itxas erraiak, bai'litzan zezena:
gezal-zintzur miñari ler-bitsa dario...
Tximistak argi; orro trumoi'k goi barrena;
olatuak ankerki alkarri eraso.
Opari gosez dogu oraingoz itxaso.

Ta ekaitzaren mende, ai!, gure itxastarrak.
Goiko Jaun: esna, otoi, zure al aundia!
Morroi ez dozuz zar ta gazte diran-diranak?
Bai, lagun zakioez, Jaungoiko maitea;
bestela, noski, euren da eriotzea.

Zurki arraun dagie, ekaitzari igesi;
izu dira portuko arkaitz muturrean;
lenago be sarritan an bai ditu iruntsi
ontzi ta gizonik lar ubil asarrean,
zeruraiño eltzen diran arkaitzen artean.

Ontziak arriskuan ikusi ezkeru,
—aren alde Jaunari otoi egiteko—
eleiz-torre zarrean kanpaiak dei gozo...
Ta otoi-beso indarrez itxirik itxaso,
barriz alkar mosutu seme ta guraso.

IV

Eskintza

Pertol, arraun, amu ta sarek esitua
iduritzen zaitudan itxastar zaintsua:
biotzetik deskintzut opari autua;
azalez pirtxil arren, maitez oretua,
gal-zorian pozbide zuri opatua.

Poz-jario zakustaz urez egunero,
arraun kirten zuzena eskupean tinko.
Ekiñal indartsuan, oi zelako beso!
Iñoiz be utsik gabe, eguzki naiz laiño,
jarraitu orrelantxe, itxastar begiko.

Arraintxoak maite dau uraren oztiña;
zuk, barriz, maite dozuz ura ta laiñoa,
baiña maiteago urez dabillen arraiña.
Ta nik gogoz maite: zu, ura ta arraintxoa.
Beioa gaur irurontzat nire eskintxoa.

LANDUR DIRDIRAZ

Landur dirdiraz
ez dakit nor zirkin dan;
illargipean
ez dakit nor daukadan...

Baiña, egia,
atsegin yat zelaiea,
atsegin ziñez
lagun-ikuste txit mea.

Betor landurra,
pendiza oso izorra tuz;
betor illargi,
nire arima nasaituz.

Samin erpetan
larri naukazu aspaldi,
gauak biotza
daustala mintzen biziki.

Nik eskuratu
nebana onen garesti,
batez ni aitzu
ta iges egin daust urruti.

Arrezkeroan,
landur artean nasia,
a nai dot aantzi,
aren iduri bizia.

Baiña ezin dot!
Marmara yatort ɨbaitik,
eun lelo eztiz
neure izatea mindurik.

Landur dirdiraz
ez dakit nor zirkin dan...
Eta ni miña
eioten nauko tristuran.

LUMA USAINTSUA

Goiz baten bidean aurkituaz,
—ezpangorri ta begi alaitan—
zenkarren zisku gaztain margozko
edegiz, luma bat emon zeustan.

Biotz latza ɨzan gizon baldarrak;
nik ez neutzun eskerrik azaldu:
barne-ozpiña txasta irudiko,
nenkarren bidez jo neban mutu.

Bidarloa olan, ixil, mutu.
Gero, luma eskuan arturik:
—«Zerez egiña zaitut, idazkortz?
Dozun usaiñak ba-dau gozorik!»

—«Len usainge nintzan, baiña arek
ɨku nindunetik naz bestetu;
zurgifak nindun erara jantzi,
baiña, a barik, nintzake zarpatsu».

Geroz, maite, zeure arnasa dot
nigan, gogo ta soin, ixuria;
geroztik, gau t'egun, dot asmatzen
zure izanaren lurrin eztia.

ZAARTZEN ETE?

Muiño altzoan dardar
dago krabeliña...
Erio ete dabil,
irrikoi ta miña?

Aldia! Onen leia!
Eta aldiz aurretik
dator Negu zirtzilla,
osto oriz jantzirik.

Otz da... Ordua? Joten.
Nok esan zer danentz?
Arin yoaku dana.
Erio, ertzez ertz.

Latsa, ur aunditu doa
neure leiopéan;
ezker-eskuma lorak
ikus lokatzean.

Or atarian zarra,
larogei urtez zutik;
illobakaz nasteen,
ez dau gura ilterik.

Berrogei egiñak nik,
ta tantai nazala uste...
Ordua barriz joka;
zaartuz ni oarke.

UTS-LAINOA

Arro, zut abil, igelño.
Baiña zer az, esan? Loi ben?
Ori ozta. Ez al deritxak?
Uts-laiño dok ire izamen.

Enara ezkutu, zear,
ego-urdin, or, amesti;
kasketa dok gogai aizez
betea, gora-min beti.

Lillurazko etxeari
eder jarriaz jasoiña,
—zuri, orlegi ta gorri—
ñarñartua dok soiña.

Argi prinrzetan josia
daukak amesez gogoa;
kiskal bearrez biotza,
zeru-lurrez biei kaskoa.

* * *

Aintz betean zear, gazte,
utsaren utsa estaliz,
udalen osto pareko
una dabilkik intziriz.

* * *

Arro, zut abil, igelño.
Baiña zer az, esan? Loi ben?
Ori ozta. Ez al deritxak?
Uts-laiño dok ire izamen.

ERRIMINDUA

«O Euskalerrri, eder maitea,
 ara emen zure semea,
 bere lurrari muiñ ematera
 beste gabe etorria;
 zuregatikan emango nuke
 pozik bai nere bizia;
 beti zuretzat, il arteraño,
 gorputz ta anima guztia».

Iparragirre

Gizon jatorra! omen-lorea
 zor guztiok bai dautsegu,
 gaur gizon bikain Iparragirre
 goretsi naita gabiltz gu.
 Erri artean erri goena
 izan da beti Urretxu,
 jator artean goresgarria
 ango semea bai dogu.

O Joxe-Mari, goi-erraiñu min.
 argi zakidaz joria,
 zure antzera errai-munetan
sua sortzeko bizia:
 erria maite, euskera maite,
 zeru goitikan jatsia:
 ona guretzat, maixu zurrian
 zuk erakutsi bidea.

Guraso zarren aritikoa
 aitor bai zara odolez,
 gure oitura sendo zindoak
 maite zuk beti biotzez;

ta iskillu otsa goiz nabar baten
 bizi ta sarkor entzunez,
 oraindik gazte euskal mendira
 ziñan aldatu joranez.

Trebe ta ausarta —nok diño bildur?
 or-emen ziñan burruka,
 zeru fedea ta lege zarra
 zintzoro jagon bearka ...
 Baiña noizbaiten, azpiratua,
 igesi bear lasterka:
 bularra zauriz, negar-malkoa
 matralla bera, ibaika.

Erririk erri zabiltza gero
 Prantzi aldean ituna,
 gitarra zartxo barren-pozkille
 dozula bakar laguna.
 Eztarri leunez kantu-soiñuan
 emon oi dozu eguna;
 gauez, oster, sorterri-miñak
 dardartzen dautzu mun-muna.

Aleman ta Itali zear
 bein Suiza'ra el ziñan;
 Gotart deunaren erpin buruan
 goi urdin deiez zutikan,
 arrano sailla yatzun urbildu
 zuri entzun-nai bizitan;
 baita ekaitzen sabel gurian
 kopeta suntsi zenduan.

Ipar aldetik, urrats okerka,
 zeure gitarra zarrakin...
 Euskalerrria biotzez laztan,
 euskera gozoz itz egin...

Naiz-ta jolasen dirdir birundan,
zeureakandik beti urrin...
Etziñan iñoiz, o Joxe-Mari!,
bizikera latz orren duin.

Egunsentikoz kantari goian
bai pozik txori azkea!
Azkenik zakust, barrien barriz,
sorterri-argiz betea.
Ase bai ase zeure lur-aizez,
eder baita aterpea!
Oñaz-arteko irri gozotan
laztandu ama maitea!

Baiña laztandu orren gaiñetik
Gernika'n Areitz donea!
Ortxe bai dozu abaro ziña,
aterpe ekaitzik bagea.
Or ez da iñoiz be nabari guda,
zurrumbil ta alkar iltea:
so, arren, bere orri artean
dirdai leunezko bakea.

Ikara zara, oleskaria!,
zugatz deun orren azpian.
Min dozu geroz, ai!, barrenean
min ilkorra odolian.
Ta arrasti batez —atseden naita—
an urrin, iri aundian,
«Gernika'ko Arbola» zenduan kanta,
kartsuki maiteen artian.

ixio dira, urretxutar on!,
zure jarraileen barneak.
Oiu egizuz gure errian be
barrutiko antsi meak:

lur eder onen maitasun sua,
oitura zarren uluak...
Zu giltzapean, baiña, sartzeko
agindu dabe zibillak.

Maite-azia soloan erein,
noiztik pekatu daiteke?
Ire asmoak guzur uts sarri,
ene gizarte eskerge!
Ez ian, ez lorik, leiaz urtuta,
izan zendun lar naigabe;
ta noiz-edo-nciz aurkitu ziñan
iñundiko loki gabe.

Euskal zelaian maite-areitza
mardo zenduan jarrugi,
baiña giroa etzan or-emen
zuk opa baizen eztiki;
ta sort-lurrari agur egiñaz,
aldendu ziñan itunki,
erbeste ogia, —oso lakarra—
dozula aspaldian jaki.

Euskalerrria gogoan beti,
itxas aldera nabari,
ogei bat urte or Amerika'n
egiñak dozuz lotsarik...
Atsegiñezko leiar-urikan
eztozu iñoiz edari,
ta itxiz emazte, seme-alabak,
barriz zatoz zu kantari.

Biotz on!, biotz on!, mindu orrek!
Gurtu eizuz lur joriak;
kanta dardarti, zora bearrez,
zabal-zabalik begiak:

«Ara nun diran mendi maiteak,
 ara nun diran zelaiak,
 baserri eder txuri-txuriak,
 iturri eta ibaiak».

Ule ta bizar edur gisako,
 naiz-ta ez jzan orren zar,
 ainbeste maite zenduzan mendi
 troka zoragarri zear,
 biziteko lain —au lotsagarri!—
 atez ate eskatu bear...
 Atzenik, jaio ziñan txokoan
 illa zara, aiztu xamar!...

Euskal-elean trebe zaitugun
 gizaki guren, azkarra!
 Zuri begira, maixu bait-zara,
 maite daigun ele zarra.
 Zuk piztu eizu gure barnean
 zureak daukan txingarra.
 Orixe bedi gizaldi zear
 dogun goranai bakarra.

MAITASUN-OPARIA

Seme-sailla dozula
 zure aulki inguru,
 lerden ames zaitudan
 ele ama aintzatsu:
 omen gorazarrerik
 urteetan ez dozu.
 Olerkariak, alan be,
 sor-miña ernatu
 ta maite oparia
 biziro deskintzu.

Zeure baratz-ederkiz
 osotua dozu:
 dardar, su ta biotz-gur,
 ai ta neke-gantzu.
 Bakotxak, al giñoan,
 zelan dan diñotzu,
 gaur goretsi naiean
 zure poz-ezlegu.

Bidaztia

Igandik aizkatuta,
 maitezko sorterrri,
 osto galdu antzera
 or nabil aspaldi.
 Baiña indar bat etenge,
 bailitz ardo barri,
 ene barren-eltzean
 irakin diraki:
 naita urrin-autsez oiñak,
 i aut amesgarri.

Semea

Illargi-printzak leiaz
 gau-itzala maite;
 biotzez dau arenbat
 senarrak emazte.
 Ama lakorik, baiña,
 nekez aurki daite,
 ta nik zu zaitut laztan
 iñortxok ez beste:
 biziak dirausteño
 nire mintzo zaite.

Neskatxa

Larrosa loratua
 baratzean eder...
 Eusko-neskatxa, barriz,
 etxez atera zer?
 Sukalde barrun zernai
 oroiz astun dager,
 ta ainbat lora niretzat
 zelai-munak ler.
 Emen nagoken, beraz,
 naita bizi bazter.

Artzaiña

Eder yat goi-erpiña,
 mendiz artzain nabil;
 lagun ditut ardiak,
 txakur eta makil.
 Esne, gaztae ori
 ta sapedar pipil,
 oro deskintzut zuri
 oparo ta sotil:
 zugana bai doakit
 biotz-uxia ixil.

Arraunlaria

Oztin dago zabala,
 aizea mee ixiltsu...
 Nai bare nai aparrez
 egiñik apuztu,
 luzeta bardiñean
 ur-lepoa neurtu,
 larden nabil itxasoz
 arraunlari zaintsu.
 Nok uretan gutarrik
 iñoiz azpiratu?

Olagizona

Lurrari, ekiñean,
 meatz gorri ostu,
 sutan erre, antola,
 burdiña biurtu:
 orixe darabilgu
 arlo zeregintsu.
 Soiñez auts-koipe arren,
 gogoz edur ta su,
 eta iñoiz aztutzeka
 euskeraz mintzatu,

Gudaria

Gorbei-gara egundo
 ikusi ete lar?
 Aren muin baizen sendo
 ni ba-naz al ta indar.
 Guda-ekaitz orduan
 nok nik aiña bular?
 Lerroan jokatzeko,
 nai, adore ta gar?
 Euskal-Erri maitea,
 zugaz ez naz zabar!

Itxastarra

Ur geza dot aberri,
 gaur on, biar naspil;
 bere gerri gazian
 arrantzuan nabil.
 Ez dot ezeren kezka,
 ez burun maratil;
 soiña ez daust iñok
 lokarri estuz bil.
 Guztion Jaun: Zu zaitut
 biotzean pilpil.

Padarra

Dei batek gogo zear
ots eustan bein egin;
ta neukan oro itxirik,
ama ta etxe urdin,
ixil ta bake-billa
joan nintzan urrin.
Eder-ase begiak
ta biotza goimin,
bazter ontan ez naz
ezertxoren premin.

Irulea

Goiz urdin ta illunabar
oi nire zoria!
emen nago ariltzen
artule aria.
Bakar irun-bearrez
arilki guztia,
barruan ba-darabilt
abarrots ausia.
Baiña zugaitik jasan,
ez al da ezitia?

Lugiña

Solo-lanean nozu
lugiña egunez;
urrezko gari-sailla
zibuka dot aurrez.
Iñoiz min izan arren,
orain ikus pozez;
ala biur yat, bada,
udabarri-lorez:
bego nire gogoa
aren oroi-atsez.

Aitona

Urteetan naz, egia,
zerbait aurreratu,
gorputza be apur bat
uste-ezik mukuldu.
Baiña oian-pagoa
beingoz ete auldu?
Ba-dot nik oraindiño
adi-argi, onu:
zu goratzeko, barriz,
su gori dan bertsu.

Eusko-ama

Opaz daukazu orain
eusko semeen ama:
mundu zear ospeak
aspaldi narama:
kumak seiñez ugaltzen
iñoiz ez sarama;
askotariko pitxiz
ikus nire sama,
ene sabel-aldien
aintza dozun zama.

Basoa

Otza igazitakoan
or udalen jori;
eguzkik joez gero
edozer dardari;
maite-aro dalako
txara ta beresi,
urre-kantaz zenbatu
ezin aiña txori.
Norentzat orren polit
altz-adarra jantzi?

Areitza

Zarrez zerendurik
 Gernika'n Areitza.
 Oi, enbor doneari
 biei dario atsa!
 Aren soifia lenago
¹ bai, ¹ zala malatsa!
 Sari ordeztu orain be,
 guztizko aratza,
 agur!, agur!, diñotzu,
 iltean arratsa.

Kantauri

Kantauri, zabal-urdin,
 pizti gurgur-izu,
 eusko-seme zangarren
 bizi-jardunleku,
 erditze ixil-barrien
 goi-bide zadortsu,
 illunabar zuntzukin
 jolasean kuku,
 bitsezko ereskiñez
 oi u baten dozu.

Joalea

Eta eleiz-ezkilak?
 Oi, aren matraka!
 Din-don ta din-don, aren
 etenbako jarduna!
 Txori ta aize lagun,
 zer diño itz oska?
 Goiz eta arrats, norentzat
 ainbeste zarata?
 Zoraturik daukazu
 zuri agur leunka.

Ganguena

Aizkorri ta Gorbea,
 Eretza ta Anboto,
 Añamendi ta Aralar,
 Udalaitz ta Igeldo,
 Sollube, Urko, Kalamu,
 Oiz, Urbasa, Ernio,
 danak izpi zuritan
 urrezko lokiz io
 ta zure otsein leial
 dozuz poz-jario.

Baserria

Bide-kurutzan nasai
 euskal baserria:
 ereiñotza ondoan,
 aurrez mailladia;
 oroi-untzez josita
 ate nagusia;
 odol tantaz egiñik
 dirudi galkia:
 baso mutil yaioen
 ekarkor azia.

Olerkaria

Amak, ume nintzala,
 Euskera goxo!,
 zure garrez eustan jo
 izate osoa.
 Arrezkero zu zaitut
 neure maite alai,
 arrezkero zu zaitut
 neure min-abesgai.

Amaikak ba-diño
zaartua zareala,
pipi-zerenak janik
il-ur zagozala.

Ta... zu ilten ba'zara,
zelan nik abestu?
Zuk uts emon ezkeru,
zelan nik arnastu?
Baiña, ba-dozu lar be,
oindiño kemenik:
urte luzez, oi maite!
zagoz, bai, mardulik.

GAU - ERESIA

«Andra Maria,
jaio baiño len,
Esaera: Karmel-padarrak
gogoz gur eben».

Gau-erdi. Giro epel atsegin;
illargia goi albain juten;
geldi aitz, baso, beresi...
Padar-taldeak, koba barruan,
sail bitan kanta eresi.

Erraldoi zantsu baten indarrez
zerua zear, nasi-nasian,
goak: zelan odeiak iradu?
Era berean gure arima
zugana, Ama, doakigu.

Gertu daukazuz gure biotzak,
gure gogoak ernai daukazuz,
2'garrenak: oi ameseko zeru urdin!
Goitar eresiz zu aintzatzea
da gure gaurko zeregin.

Egun zabaltze sorgin-taiuzko;
laiñoa bean aruntz-onuzka,
Tgoak: argia goian eun zuri:
buru ta biotz zeureak gozuz,
labe goría iduri.

Biotzak maite, kantu aoak,
gau ta egun zu Amatzat autor,
2'garrenak: bai egiteko bakana!
Zeru-zati bi diran begiok
itzuli, arren, gugana.

Gabiltzan bide au dozu, Ama,
ortzi-argiak sututakoa,
Tgoak: garra guztiz ta ondo-nai;
zuri atsegin yatzun goi-deia
biotzak yakuz erregai.

Nekatxa zara zoragarria,
azalez urdin, barru-gun zuri:
2'garrenak: nun leike joro bardiñik?
Zoramenezko ederkai orrek
zuntzutan gaukaz loturik.

Bai arduratsu dala Jainkoa!
Gariak galtsu, azal egurrak,
l'goak: ak nai onek dau zaindari;
guri, osterá, Ama gurena
eratu dausku gidari.

Zu barik, naiz-ta ondasun bete,
bear aiñako aserik eztau
2'garrenak: gure barruko irakiñak.
Txingar bi letxe, garkin pareko,
or Ama-seme bikaiñak.

I'goak: Karmel'go tontor lillurakorra,
Jainko-eskuak eder jaso,
dana zugatz, usain ta su;
milla margoizko lore artean
zure arnasa doargu.

2'garrenak: Zugandikako eder jakitez
—Ama ta Birjiñ aldi batera—
galanki gara aserik;
oindiño baiña ba-dogu zador,
zer-ikasi geiagorik.

I'goak eta Garaia betez, —olan uste guk—
etortekoa zarean. Ama,
2'garrenak: zakiguz beti eguzki,
egunik egun atxulo barru
gorets zaiguzan gartsuki.

EDESTI XAMURRA

(Neure loba Bilbatua'tar Jonetxu'ri, biotzez)

I.—Sarrera

Atz artean zaukadan
galburu guria:
nok lekarkit niri be
opa dodan eskerra,
oi zure zoria!

Bizi-argi lez zaitut
biotzean maite;
ta, zureztat dodaz gaur
agur ta adi sutsuak,
iñortxok ez beste.

Bir-loratuarena
zure maite-edesti:
mamin-azal ezia,
barne-ikaraz josia,
poz-zero ta illinti.

II.—Aurkitu

Galdurik, ala itxia?
Nik ez dakit ziur.
Garia, ebagirik,
metaetan bil eben
biotz-esku samur.

Ni ara nintzanean
zu bakar zengozan:
solo erdian toto,
ziñean ainbat luze,
aurra iduri lotan.

Joranez makurturik
zindudazan jaso.
Ta zure begi eder!
Zelako matrail ori!
Zein irri-eraso!

Ezin nik azaldu, ez,
zure izate jori:
galtzu gorrista mean
eundaka garauz betea,
txairo ta ler-zori.

Zu atz artean tinko,
etxera itzul nintzan;
ta, pa gartsu emonik,
kutxa zar lurrunduan
gorde zindudazan.

Sarri neban, gerora,
zuregan oldoztu:
ezo ta bero-alez,
jtxas-ondarra gaiña,
nai zaitut ugaltu.

III.—Erein

Otzik dabil aizea;
zugazia soin-uts;
orbel pillo karkabak:
illeta-jantziz oro.
Oi, lena ba nekus!

Etxe zuri buruan
dot baratz txikia;
baita, eskumarantza,
ene irizi emokor,
esiz oso itxia.

Dan-dana neban atzo
lai zuriz irauli.
Egia, aurki, esan au:
lan-zorraren aldera
neke-miña itzali.

Gaur goizez, giro dala,
dabilket area,
ta nai neuke bertantxe
irra neurtuan bota
galaziazimaitea

—Ez lotsa izan, ez izutu,
ene galburutxo;
maitale dozu euzki,
lurra sabel amakor,
ta neu jagoteko.

Erein... dot sail osoa.
Bai dagola lerdan.
Eguzki orrek: Galda!
Lur amortxo: Ezotu!
Tu Zuk, Jainko: Kemen!

Gabaz jzar maiteak
—bizitz-untzi garbai
ixil aundiz betea—•
malko-iruntza ezar dau
zure kuma-egal.

IV.—Jorrail-erdi

Egunak, uste barik,
igaroak dira.
Bitartean, ba-dantzut
iñoiz eskain-dei gogor,
iñoiz barne-intzira.

Ta nik goiz epel batez
erein galazia?
Ez dot egundo aitzu;
arrats-ituna beste
bai-yata ezta.

Negu-garaia zear
arduraz dot zaindu:
begi oriska jaioz,
kurloi ta amillotxak
ez dauste aztertu.

Ta udabarri eltzean,
zein mardul dagoan!
Txit eze, ta buru-zut.
Aspaldi dauz urrungaz
durdurak auzoan.

Sarri neban, gerora,
 zuregan oldoztu:
 ezo ta bero-alez,
 itxas-ondarra gaiña,
 nai zaitut ugaldtu.

III.—Erein

Otzik dabil aizea;
 zugaztia soin-uts;
 orbel pillo karkabak:
 illeta-iantziz oro.
 Oi, lena ba nekus!

Etxe zuri buruan
 dot baratz txikia;
 baita, eskumarantza,
 ene irizi emokor,
 esiz oso itxia.

Dan-dana neban atzo
 lai zuriz irauli.
 Egia, aurki, esan au:
 lan-zorraren Bidera
 neke-miña itzali.

Gaur goizez, giro dala,
 dabilket area,
 ta nai neuke bertantxe
 irra neurtuan bota
 galazi maitea.

—Ez lotsa izan, ez izutu,
 ene galburutxo;
 maitale dozu euzki,
 lurra sabel amakor,
 ta neu jagoteko.

Erein... dot sail osoa.
 Bai dagola lerdan.
 Eguzki orrek: Galda!
 Lur amortxo: Ezotu!
 Tu Zuk, Jainko: Kemen!

Gabaz izar maiteak
 —bizitz-untzi garbai
 ixil aundiz betea—
 malko-iruntza ezar dau
 zure kuma-egal.

IV.—Jorrail-erdi

Egunak, uste barik,
 igaroak dira.
 Bitartean, ba-dantzut
 iñoiz eskain-dei gogor,
 iñoiz barne-intzira.

Ta nik goiz epel batez
 erein galazia?
 Ez dot egundo aitzu;
 arrats-ituna beste
 bai-yata ezia.

Negu-garaia zear
 arduraz dot zaindu:
 begi oriska jairoz,
 kurloi ta amillotxak
 ez dauste aztertu.

Ta udabarri eltzean,
 zein mardul dagoan!
 Txit eze, ta buru-zut.
 Aspaldi dauz urrungaz
 durdurak auzoan.

Oi dauanez txilistak
 ernerera ba'dagi,
 beingoan araturik,
 jorraitxo kirten zuriz
 laster dot irazi.

Argia aitu ba'dagi
 zorapen gozoan,
 ta jzarrak goian erne,
 ames-zain nagokio
 gau-aldi osoan.

V.—Eldua

Gogaikarri egoa;
 kimak apain ostoz;
 ardiak tilín-talan
 abaro-itxala eder.
 Garillean gagoz.

Aizearen igurdiz
 zibuka garia;
 zidar-bitsa dario:
 laister yat orituko
 barruti guztia.

Geroztik, zu zaintzeko,
 txoriak nik jzu;
 ta leioa alakan zut,
 maite kutsatua lez,
 adi nagokizu.

Baita, iñoizka, zugana
 el naz ustetsua;
 eskupe guriz zaitut
 igurtzi, ta zuk pozik
 esan bide: «Eldua».

Ta arratsalde urdin baten,
 narotua etsiz,
 neronek ebagi dot
 gari-arlo dan-dana
 itai urtu-barriz.

Garandu zaitut urren
 arnabar gaiñean.
 Au ale-pillo gorri!
 Urre-meta emoten
 altxor gilgilean.

Zure min **da** sagua,
 baiña nik laga ez:
 liñozko zorrcetan
 biar zaitut gordeko,
 eta itxi giltzez.

VI.—Eio

Biran, solo txikiak;
 ezker, errekea;
 sagastiak, albora;
 muiñoan, baseleiza:
 ona nire etxea.

Baita, eio-zaletsu,
 ba daukat errota:
 argitan ots neurtuka,
 ta bildurkor illunez
 dabil txalapata.

Zorrotxoa, osterá,
 eio bitartean,
 urak me daragoio,
 xamur kanta amilotxak
 atzeko intxaurrean.

Ene zorion bete,
 argi baizen samur!
 Bein baten ames egiña
 —naimen zuri ¡geskorra—
 gaur mamin yat biur.

Galburu aurkitua
 ona urun biurtu:
 edurra baizen zuri,
 argia baizen bakan;
 zerua loratu.

Eskerrik asko, Jainko,
 bait-zara on-ona;
 ta zuri, urun garden,
 ene patxo bizia,
 kanta aiña ozena.

VI I.—Goitar Janari

Egunik egun argiak
 lurra oi dau mosu...
 Goizero nik eskintzen
 Gurutzeko oparia.
 Jaupari bait-nozu.

Zu zaitut gaur, galburu,
 opagai zuria;
 atz artean zaukadaz,
 azur, mamin nagola
 dardaraz josia.

Esan dodaz, bai esan,
 lau iztxo garbi ta usu;
 ta, lipartxo barean,
 Jaunaren Soin egizko
 zara zu biurtu.

Nire jardun gurena
 nok adierazi?
 Goiko Jauna ¡kurtundu,
 eskuetan erabil,
 ezpaneaz onetsi.

Ta... zure zori bete,
 galburu orrena:
 ez noski ¡duri-antzez,
 egiaz baiña, Soñña
 zara Kisto'rena.

Ta Jainko-Soñña dot nik
 janari goitarra;
 il-bearrez bizi dan
 ene izate aulari
 Ak damotsa indarra.

Oi, on-egite aundi,
 ¡tzez esan-gaitza!
 Oi, ene Jainko Jauna,
 beukat nik aldi oro
 eskarrez biotza.

Oi, beti al nagoke
 Zugaz alkarturik:
 Zu nigan ta ni Zuan,
 maite-ardotan murgil
 etengabe iraunik.

VIII.—Azkena

Beiñolako galburu,
 Jainko-Soññ egiña:
 gaurtik bego beti
 bion zin-lokarria,
 iñok azke-eziña.

NUN ZER

Aurre-itza	7
------------------	---

I SAILLA, 1929/1935

Mendiruntz	13
Goiza ba-dator	14
Kantuz!	15
Abereen oiua	16
Lore-zaiña	17
Loa	18
Oi, eiztari!	19
Nire marrazkia	20
Begian malkoa	21
Lea ibaia	22
Oñazez nagol	23
Adar gaiñean	24
Pozik ete?	25
Loreil!	26
Neuri deiez	28
Bere eresklñ-ekaiak	29
Ames utsala	33
Oialdun ontzian	34
Zarpaildua	35
Ur-sugea	37
Ezpai-bidez	38
Iparrak irri	39
Ontziska ta ekaitza	40
Gorago!	41
Erio	42
Saratsa ta itxaropena	43
Il intzan	44
Gaztaro	45
Illunpean zear	46
Larrosa legor	47
Bertsolari zapuztu»	50
Barruko guda	51
Atzipetua	53
Itxi, arren!	54

Aintza ta aintza	55
Egazkadak	56
Otoia	57
Eskea	60
Arrena	61
Arrats-beran	63
Maitasun-aiotsak	64
Begi-urdin	65
Abean	67
Ezti utsa	67
Lo, Josu!	68
Lorarik zuriena	69
Usoa egazka	71
Geziz zauritua	73

II SAILLA, 1936/1940

Bertanbera itxia	77
Amaren leloa	78
Gura neuke	79
Ene biotz negarra	80
Bake!	80
Zoratua	82
Eriotzorri	83
Lilia	84
Saratsa ta nekosta	85
Arte drangala	85
Bakarrik noake	86
Ene	ereskilia.....87
Ondamena	89
Saseta il da!	90
Aberri eder	91
Ûr-egalean	93
Baserrian Jausia	93
Sutan	94
Euria ta uria	95
Odol mendi!	97
Basoan illa	99
Lurra emotea	100
Ez itxartu!	101
Gau-oiuak	102
Eortzl bagea	103
Iri nago	105
Ekaitz artean ez!	106
Oiñazepean	107
Zuri dagitzut oiu	112
Kanpaiotsa	114
Ezker-muturrakin	115

ur!, ur!	118
Zaldun aundikia	118
Ene amatxo!	12Q
Ausi adi!	122
Biotz-agurra	123
Maitasun-jopu	124
Oiu-miña	124
Ezer baiño len sortua	125

III SAILLA, 1941/1945

Lorratza	131
Iturriak negar	132
Aloka!	132
Jaiotetxea	133
Zurrun-billoan	135
Jainko begirakuna	136
Geroa ñirfiir	138
Lur-ertzean	139
Bakar bidean	140
Negar dagizu	141
Zorion-bidetik	142
Esku utsak	143
Beranduegi?	145
Olerkaria	145
Ibai-ertz zear	147
Amaren Motza	149
Zure jokoa	151
Andrakillak	152
Neure bordatik	154
Beresi ondoan	155
Asarre-bera?	156
Inguma	156
Leioa	157
Aradera	158
Zain ei zaitut	160
Errukarria	161
Lur-sabela	162
Uda zigorkaria	163
Itxas-ontzia	165
Goi-argia!	166
Beien, Belentxo!	167
Jainko ta gizon	169
Oi Jauna!	170
Maite-miñetan	171
Arkaitz-zuloko eleizan	177
Argi-semea	180

Aitari lotsa	185
Padanra	185
Azke zara!	186
Betl euskaldun	187
Ezln ulertua	188
Amareuna	189
Eriotza	190
Bekoki otza	191
Istinga lokartua	193
Belakia	193
Ur-zirrista	195
Negar-eresia	196
Txera sorgiña	198
Ama, amatxo!	199
Birigarroa	201
Mikak	202
Nere zoriala	201
Gure arrantzaleak	208
Landur dirdiraz	212
Luma usaintsua	213
Zaartzen ete?.....	214
Uts-laiñoa	215
Errimindua	216
Maitasun-oparla	220
Gaueresia	228
Edesti xamurra	230

i

IZTEGITXOA

Abetxu = arbusto	Kimu - brote
Adia = gemido	Kriket -- elegante
Aien = pámpano	Kolorga = descolorido
Aier = echar de menos	Kruselu = candil
Aiots = grito	Kukutu = cima
Akara = nardo	Kukur = cresta
Akelto = adusto	Kusku = capullo
Ala = poder / dolor	Lakain = guejeja
Alaka = alga	Landur = llovizna
Antsi = inquietud	Lats = arroyo
Apote = dulce	Latzin = terreno baldío
Ar adera = hierba olorosa	Lerkai = bomba
Arobi = refugio	Likits = sucio
Ateza = tirantez	Likurta = aroma
Azatz = surco	Lipar = instante
Baitegi = cárcel	Luban = trinchera
Baitu = apresar	Malo = espantajo
Barrendan = en acecho	Mao = clavel
Bazi = salsa	Marrazki = dibujo
Bedats = primavera	Martzal = noble
Belaki = esponja	Maskal = débil
Bisuts = ventisca	Masma = araña
Bitai - adorno	Migura = muérdago
Buruntza - corona	Milizka = tamarindo
Dedagu - edaten dogu	Motots = penacho
Dil ~ ilten da	Nakar = desganado
Dildil - temblor	Nekosta = ciprés
Ditxo = fondeadero	Olta = retablo
Dixurzu = ixurtzen dozu	Ondi - altar
Ekai = lamento	Padar - ermitaño
Ekantz = postura	Pagu - regocijado
Eregu ~ caricia	Palagu = halago
Ereskin = instrumento músico	Pauta = moflete
Eriotzorri = adelfa	Pendiz = cuesta pendiente
Erlantz = brillo	Pentzoi = refugio
Ezponda = orilla	Pototx - regordete
Gailli - ramillas superiores	Soroski = alivio
Gallupa = pinzón real	Tiraiña = corriente
Gandu = bruma	Txitxin = gota que cae
Gantzu = bálsamo	Txolin = charlatán
Geldo = tímido	Uberka = cauce
Gentza - tranquilidad	Ugin = ola
Gilail - muy lleno	Uraga = remo
Illeun, - vellón	Usa = majadal
Ingi - papel	Usi - espeso
Irrikil = rendija	Usina = barrunto
Isol = aguacero	Uzu = arisco
Istinga = pantano	Zangar - valiente
Itxaski = oleada	Zarpil = andrajo
Jarauntsi = heredar	Zarpaildu = demacrarse
Jaurgo = señorío	Zentoi = gigante
Kaden = melancólico	Zinkulin = quejido
Kain = niebla	Zirika = seda
Kaia = gaviota	Zurrún = lento
Karkaba = foso	Zuzitu = destruir